

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Cengiz Aytmatov

BEYAZ GEMİ

Roman

Çeviren:

Refik Özdek

-1-

Onun iki masalı vardı. Biri kendisinindi ve başka kimse bilmezdi. Ötekini ise dedesi anlalmıştı ona. Sonra ikisi de yok olup gitti. Şimdi biz bunlardan söz edeceğiz.

O yıl yedi yaşını doldurmuş, sekizine basıyordu. Ona önce bir çanta aldılar. Kulpunun altında parlak madenden yaylı bir kılıdı bulunan; siyah deri taklı bir çanta. İvır-zıvır şeyleri koymak için güzel bir üst cebi de vardı. Ahım şahım bir şey değildi ama yine de güzel bir okul çantasıydı işte. Aslında herşey bu çantanın alınmasıyla başladı.

Bu çantayı ona dedesi bir gezgin satıcıdan almıştı. Gezgin satıcı maşin-mağaza denilen otomobiliyle, dağlarda sürü besleyenlere öteberi satmak için dolaşır ve bazen San-Taş vadisine kadar gelirdi. Orman korucularının orurduğu San-Taş vadisi, boğazlarının, yamaçlarının arasından ormana doğru uzanan bir bölgeydi.

San-Taş'ta sadece üç aile otururdu, ama maşin-mağaza bu ormancı ailelere de bir şeyle satmak için ara sıra buralara kadar tırmanırdı.

Üç ailenin tek oğlu çocuğu olduğu için satıcının geldiğini ilk gören her zaman o olurdu. Ve, kapıdan kapıya, pencereden pencereye koşarak avaz avaz bağıtrırdı:

-Geliyor! Maşin-mağaza geliyor!

İşık-Göl'ün kıyısından başlayan, taşlarla çukurlarla dolu bir yol, boğazın içinden ve sel yalağından geçip, San-Taş'a kadar çıktı. Böyle bir yolda araba sürmek hiç de kolay değildi. Yol, Karavul dağının eteğine gelince dar geçitten ayrılır, dağın bir memesine tırmanır, onu da aşar, sonra, sarp ve çıplak olan öbür yamaçtan usul usul inerek ormancıların evlerine ulaşırırdı. Karavul dağı çok yakındaydı. Küçük çocuk, yaz mevsiminde hemen hemen hergün, durbunuńı kaptığı gibi gölü seyretmeye gelirdi buralara. Tepeden bakınca her şeyi görürdü. Yaya da, atlı da ve tabii araba da çok iyi görünürdü.

Sıcak bir yaz günüydü. Çocuk, kendisine ait bir gölcükte yürüyordu. Bu defa, maşin-mağazanın bir toz bulutu kaldırarak geldiğini işte o zaman gördü. Bu gölcüğü, ona çayın sığ bir yerini taşlarla çevirerek dedesi yapmıştı. Taşlarla çevrili bu gölcük olmasa belki şimdije kadar çoktan olmuş olurdu. Ya da, ninesinin söylediği gibi, akıntıya kapılıp İşık-Göl'e doğru sürüklendiğinde, balıklara ve öbür tatlı su hayvanlarına yem olur, yalnız kemikleri kalırırdı. Ve bir arayan soran da olmazdı.. Onunla ilgilenenek kimseler olmadığına göre, ikide bir çayda çimmesine ne gerek vardı? Neyse ki böyle bir şey olmamıştı. Ama ya olsaydı! Belki ninesi gerçekten kendini suya atmazdı onu kurtarmak için. Ninenin gerçek torunu, kendi kanından torunu olsaydı, belki...

Ama ninesi onun bir yabancısı, bir hiç olduğunu söylüyordu. Bir yabancıyı ne kadar yedirip içirsen, ne kadar baksan, yine yabancı kalırırdı.. Bir yabancı!

Peki, ya o başkasının çocuğu olmak istemiyorsa? Hem niçin o yabancı oluyormuş. Belki de asıl yabancı ninesiydi.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Neyse, bu konu da, dedesinin yaptığı gölcük de sonraya kalsın...

Evet, o gün çocuk, maşın-mağazanın (gezgin satıcıya ait otomobilin), gerisinde toz bulutu bırakarak yamaçtan inmeyeceğini gördü. Sanki kendisine bir çanta alınıcağını bilmış gibi büyük bir sevince kapıldı. Hemen sudan çıkarak, pantalonunu alelacele sıksa bacaklarına geçirdi. Vücutu ıpislık ve mosmordu. -Çünkü sel suları soğuk olur. Maşın-mağazanın geldiğini herkesten önce haber vermek için evlerine doğru koşmaya başladı.

Olanca hızıyla koşuyor, çalıların üzerinden atlıyor, atlayamayacağı kadar büyük olan kayaların yanından dolanıyordu. O büyük kayaların, o iri otların yanından, bir saniye bile durup vakit kaybetmeden koşuyordu. Oysa bu iri otların başka otlara, bu büyük kayaların başka kayalara hiç benzemediğini çok iyi bildirdi. Bunlar ona darılabilir, hatta isteseler ayaklarına takılıp düşmesine de sebep olabilirlerdi. İhlamış Deve'nin yanından geçerken Maşın-mağaza geliyor seninle sonra konuşuruz dedi. Yatan Deve dediği, yarı beline kadar toprağa gömülmüş, kızılımsı, kambur bir deve idi. Normal zamanlarda onun yanından hörgüçünü sıvazlamadan geçmezdi.

Dedesinin güdük kuyruklu atını okşaması gibi okşardı onu. Şimdi ise sadece elini değdirmiş, çok işim var, seninle sonra görüşürüz demek istemişti. Eyer adını verdiği, yarısı ak, yarısı kara bir başka kayası daha vardı. Onun bir eyeri andıran tepesine çıkışır ata biner gibi otururdu. Kurt adını verdiği kaya ise boz renkli, yer yer kararmış güçlü boynu ve kocaman kafası olan bir kurdu andırıyordu. Ona sürüne sürüne yaklaşır, vuracakmış gibi nişan alındı.

Ama en çok Tarık adını verdiği, heybetli, güçlü kayayı severdi. Çayın kıyısında, suların durmadan yıkadığı, aşındırıldığı bu kaya suya dalacakmış gibi dururdu. Dalacak, suları yararak, beyaz köpükler saçarak geçecekti sanki. Sinemada gördüğü tanklar da öyle giderdi çünkü: Kıyıdan suya dalar ve hop! suları yararak geçerdi. Çok az film seyrettiği için gördüklerini hiç unutmuyordu. Dedesi onu bazen, dağın öbür yakasındaki sovhozun sinemasına götürürdü. İşte o filmleri gördükten sonra, çay kenarında suya dalacakmış gibi duran kaya da bir tank oluverdi. Daha başka kayaları da vardı: kötü kayalar, iyi kayalar, hatta kurnaz kayalar, aptal kayalar..

Bitkiler de çeşit çeşittiller: Sevimli'leri, cesur'ları, korkak'ları, zararlı'ları ve daha birçokları. Devedikenleri baş düşmanıydı mesela. Çocuk onunla günde en az on defa düello yapar, saplarını koparırdı. Ama bu savaşın sonu gelmezdi. Çünkü devedikenleri budanmış olur, daha da büyürlerdi. Oysa kır sarımsıkları, zararlı olsalar da, çok akıllı, çok neşeliydiler. Sabah güneşini en iyi karşılayan onlardı. Öteki bitkiler ne sabahı bilirlerdi ne akşamı. Hepsi birdi onlar için. Ama sarımsıklar, güneşin sıcak ışınları yüzlerine vurur vurmaz gözlerini açırlardı. Önce bir gözlerini, sonra ötekini, derken bütün çiçeklerini açar, gülümserlerdi. Beyaz, açık-mavi, mor... her renkte çiçekleri vardı bu sarımsıkların. Eğer yanlarına gidip kımıldamadan ve ses çıkarmadan durursan, uyanırken birbirleriyle fısıldaştıklarını duyar gibi olursun. Karıncalar dahi bilirlerdi bunu. Sabahleyin sarımsıkların kollarına tırmanır, güneşten gözlerini kısaltarak fısıldasmaları dinlerlerdi. Kimbilir, belki çiçekler gördükleri düşleri anlatırlardı birbirlerine.

Gündüzleri, genellikle öğleyin, çocuk, uzun saplı şıralçın kümelerinin arasında dalar ve bundan çok hoşlanırdı. Şıralçınlar iri boylu, çiçeksiz idiler. Ama çok güzel kokarlardı. Küme küme, sık sık biter, adacıklar oluşturur ve başka otları yanlarına sokmazlardı. Hem onun yakın dostuydular. Bir şeylere canı sıkıldığını, çok üzüldüğünü ve kimselere görünmeden ağlamak istediği zaman, gelir onların arasına gizlenirdi. Şıralçınlar çam gibi kokar ve insan kendisini bir çam ormanında sanırdı. Orası sessizdi, sıcaktı ve en önemlisi dallarıyla gökyüzünü örtezelерdi. Sırtüstü uzanıp yatar, gözü seyrederdi onların arasında. Önce, gözünü perdeleyen gözyaşlarından pek bir şey göremezdi. Sonra gözyaşları diner ve bulutları seyre dalardı. Neyi görmek istese gösterirdi bulutlar. Onun mutsuz olduğunu,

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

ah! etseler, vah! deseler de, kimsenin bulamayacağı bir yerlere kaçıp gitmek, uçup gitmek istedğini biliyorlardı. Kaçıp gitse, çocuk kayboldu, nerelerde bulacağız onu diyeceklerdi. Kaçıp gitmesin orada durup kendilerini seyretsin diye de, onun istediği her biçimde girerlerdi. Sayısız biçimlere girebilirdi bulutlar. Yanız, o biçimlerin neye benzediğini anlaması, görmek istediğini seçip bulması gerekiyordu.

Şıralıcınlar göğü örtmezler, onların arasında insan huzura kavuşur, çam kokuları içini ısıtır. Onlar böyle bitkilerdir işte...

Otlar hakkında daha pek çok şey biliyordu. Alçaklıarda biten gümüş renkli çayırları da çok severdi. Acırdı da onlara. Pek tuhaftı bu gümüse çalan ak otlar. Başları hep havadaydı. İpek gibi yumuşak püskülleri rüzgarsız edemezdi. Bekler dururlardı rüzgarı. Rüzgar ne yöne eserse onlar da o yöne eğilirlerdi. Sanki komut almış ve tek kişiymiş gibi bütün çayır o yöne yatardı. Hele yağmur yağacak, fırtına çıkacak olsa, başlarını sokacak yer bulamazlardı. Tiril tiril titrer, yerbeler kapanırlardı. Eğer ayakları olsaydı çok uzaklara kaçıp giderlerdi. Ama bu halleri yapmacıktı, bir oyundu. Fırtına dinmez yine başlarını kaldırır, kendilerini yele verir, oynasırlardı. Rüzgar nereye, onlar oraya...

Arkadaşız, yapayalnız çocuk, onu kuşatan bu basit, saf çevresinde yaşayıp giidiyordu. Zaman zaman bütün bunları ona unutturan tek şey, gezgin satıcı, onun maşın-arabası idi. Onu görür görmez olana hızıyla koşmaya başlıydı.

Söylemeye gerek yok, otlardan ve kayalardan başka bir şeydi bu maşın-mağaza. Neler neler yoktu içinde!

Çocuk eve geldiğinde, araba da evlerin arkasındaki avluya girmek üzere idi. Evlerin yüzü çaya bakıyordu. Bu taraf hafif bir eğimle suya kadar inerdi. Suyun öbür tarafında ise, birden dikleşiyor ve dağlara doğru yükselen orman da buradan başlıyordu. Bu yüzden giriş yolu evlerin arka tarafındaydı. Çocuk vaktinde yetişip haber vermes, satıcının geldiğini kimse bilemezdi.

O saatte evlerde tek erkek yoktu, sabah erkenden çıkıştı gitmişlerdi. Kadınlar ise ev işleriyle meşgul idiler. Çocuk açık duran kapılara koşup bağırmaya başladı:

-Geldi! Geldi! Maşın-mağaza geldi!

Kadınlar telaşlandılar. Önce, herbiri paralarını gizledikleri yere gitti, sonra da dışarı fırlayıp birbirleriyle yarışırcasına arabaya doğru koşular. İşe bakın siz! Nine bile övdü çocuğu:

-Bakın, görün işte, bizim oğlanın gözünden hiçbir şey kaçmaz !

Çocuğun koltukları kabardı. Sanki maşın-mağazayı oraya kendisi getirmiştir. Satıcının geldiğini haber verdiği için mutluydu. Arka avluda kadınlarla birlikte koşmaktan, arabanın açık kapısı önünde onlarla itişip kakışmaktan büyük bir zevk alıyordu. Ama kadınlar onu çoktan unutmuştu.

Başka işleri vardı şimdi onların. Ne de çok mal vardı arabada! Gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Ama topu topu üç kadın vardı: Çocuğun ninesi, arınesinin kardeşi ve üçevin en önde gelen kişi olan korucubaşı Orozkul'un karısı olan Bekey hala, bir de kucağında kızcağızı ile gelen Gülcemal. Gülcemal, basit bir işçi olan Seydahmet'in karısı idi. Hepsi bu kadardı işte. Ama mallara bir anda öyle, saldırdılar, karıştırlıp öyle alt-üst ettiler ki, satıcı onları uyarmak, her şeyi karıştırmamalarını ve hep birden konuşmalarını söylemek zorunda kaldı.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Ama satıcıyı dinleyen kim! Kadınlar bütün malları savurmaya, havadan kapmaya, sonra bir bir seçmeye, daha sonra da seçtiklerini geri vermeye başladılar. Almak istediklerini bir kenara ayıriyor, giyip bakıyor, tereddüt ediyor, aynı soruları defalarca soruyorlardı. Bu hoşlarına gitmiyor, öteki çok pahalı, berikinin rengi iyi değil... Ve yine bırakıyorlardı seçtiklerini. Çocuk biraz uzakta durup bekliyordu.

İşin onu ilgilendiren hiçbir yanı kalmamıştı artık. Canı sıkılmıştı. Olağanüstü bekłentisi ve dağdan maşin-mağazayı gördüğü zamanki sevinci yok olmuştu. Şimdi o maşin-mağaza, ıvır zıvır dolu adı bir arabadan başka bir şey değildi gözünde.

Satıcının suratı asıldı. Bir şey alacağa benzemiyordu bu kadınlar. Dağ taş demeden uzak yollardan niçin gelmişti buralara kadar?

Gercekten de öyle oldu. Kadınlar arabanın başından çekildiler. Heyecanları geçmiş, hatta biraz da yorulmuşlardı. Birbirlerine karşı ya da satıcıya karşı kendilerini haklı çıkarmaya çalışan sözler ettiler. Önce nine parası olmadığından yakındı. Para olmayınca da bir şey alamadı. Bekey hala kocasından habersiz pahalı bir şey almaya cesaret edemedi. Dünyanın en mutsuz kadınıydı Bekey hala, çünkü çocuğu olmuyordu. Bunun için de Orozkul her sarhoş oluşunda dövüyordu onu. Bu da dedesini çok üzerdı. Çünkü Bekey hala dedesinin kızıydı. Yine de Bekey hala bir-iki ufkak şey ve iki şişe votka aldı. Hiç almaması gerekiirdi bu içkiyi, çünkü cezasını kendisi çekecekti. Nine kendini tutamadı ve satıcının duymayacağı kadar alçak sesle çıkıştı:

-Durduğun yerde başına bela alıyorsun sen!

-Ne yaptığımı biliyorum ben! diye sözünü kesti Bekey hala.

Nine daha da alçak ama hiddetli bir sesle:

-Aptalın birisin sen! dedi.

Satıcı olmasaydı Bekey halanın dersini verirdi. Öyle bir kapıştırlardı ki!..

Genç gelin Gülcemal kendini kurtaracak mazereti buldu. Satıcıya, kocası Seydahmet'in yanında şehrə gideceğini orada paraya ihtiyacı olacağını, onun için de kesenin ağını açmayıcağını söyledi.

Kadınlar arabanın önünde biraz daha oyalanıp, satıcının deyimi ile üç kuruşluk mal aldılar. Tabii buna alış-veriş denirse! Sonra hepsi evlerine döndü. Onlar arkalarını döner dönmez satıcı yere tükürmüşt, dağıtılan malları toplayıp bir an önce buradan uzaklaşmaya hazırlanyordu: İşte o sırada çocuğu farketti:

-Ne o yaba kulak? Bir şey mi almak istiyorsun? Alacaksan acele et, kapatıyorum. Paran var mı?

Çocuğun kulakları yaba gibiydi, boynu ince, başı kocaman ve tostoparlaklıktı. Satıcı ona laf olsun diye sormuştu bir şey alıp almayacağını. Ama çocuk başını sallayarak saygılı bir sesle cevap verdi:

-Hayır amca, param yok.

-Ben de sanıyorum ki vardır...

Satıcı bilmezlikten gelerek sözü uzattı:

-Buradakilerin hepsi varlıklıdır ama kendinizi yoksul gösterirsiniz. Cebindeki para değil mi yani?

Çocuk yine ciddi ve samimi cevap verdi:

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Param yok, amca.

Böyle derken delik cebinin içini dışına çıkararak gösterdi (öteki cebinin ağızı dikiliydi).

-Demek ki paraların delik cepten düşmüş, git de koştugun yerlerde ara; belki bulursun.

Bir süre susrular. Sonra satıcı yine sordu:

-Hangi ailedensin sen? İhtiyar Mümin'in mi?

Çocuk evet anlamında başını salladı:

-Onun torunu musun?

-Evet, diye yine başını salladı.

-Annen nerede?

Çocuk bu defa hiçbir şey demedi, Bu konuda konuşmak istemiyordu.

-Annen nerede olduğunu bildirdi mi? Tanıyor musun onu?

-Bilmiyorum.

-Babanı da mı bilmiyorun? Babandan da haber yok mu?

Çocuk yine bir şey söylemedi. Satıcı işi şakaya getirerek sormaya devam etti:

-Sen de hiç bir şey bilmiyorsun be arkadaş. Öyle olsun, canın da sağ olsun. Al bakalınışunu. (Avucuna şeker doldurarak çocuğa uzattı).

Çocuk utanmıştı, almak istemiyordu.

-Al, al hadi. Bekletme beni, gideceğim.

Çocuk şekerleri alıp cebine koydu.

Satıcıyı uğurlamak için bir süre peşinden koşmayı düşünüyordu. O arada tembel, kılılı köpeği Baltek'i çağırıyordu yanına. Orozkul hep öldürmek isterdi o köpeği. Ne gereği vardı bu işe yaramaz köpeği beslemenin? Dedesi ise yalvaryakar, şimdilik ona dokunmamasını isterdi: Bir çoban köpeği bulur bulmaz Baltek'i bir yere götürüp bırakın derdi.

Baltek'in hiçbir şey umurunda değildi. Karnı doymuşsa yatar uyurdu. Karnı aç ise, dost olsun, yabancı olsun, herkese sokulup kuyruk sallar, kendisine kemirecek bir kemik atmalarını beklerdi. Böyle bir köpekti Baltek. Bazen canı sıkıldığında arabaların ardından koşardı, ama pek uzaklara girmezdi. Biraz koştuktan sonra döner, eve gelirdi. Kısacası güvenilecek bir köpek değildi o. Yine de, çocuk için bir köpekle koşmak tek başına koşmaktan yüz kere daha iyidi. Öyle de olsa köpek, köpekti işte...

Çocuk, satıcıya göstermeden Baltek'e bir şeker attı.

Bak, çok koşacağız ha! dedi. Baltek hafif bir ses çıkararak kuyruğunu salladı. Yine şeker istiyordu. Ama çocuk bir tane daha vermeye cesaret edemedi. Satıcı gücnebilirdi. Adam; köpeğe yedirsün diye vermemiştir ona bir avuç şekeri. İşte tam bu sırada dedesi çıktı. İhtiyar, kovanların olduğu yere gitmişti. Oradan, evlerin arasında olup bitenler görülmeydi. Maşın-mağaza gitmeden gelmesi ne kadar iyi bir raslantıydı! Yoksa o güzel çanta alınmayacağından emindi. Doğrusu o gün çok şanslı bir gündü çocuk için.

Köydeki aksakalların Kıvrak Mümin diye adlandırdıkları ihtiyarı çevrede herkes tanırdı ve onun da tanımadığı yoktu. Bu lakabı ona, uzak yakını

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

herkesle çok iyi geçindiği, herkese güleryüz gösterip yardıma koştugu için takmışlardı. Bununla birlikte, onun bu çabasına, bu iyiliğine kimse önem vermezdi. Eğer herkese karşılıksız dağıtacak olsalar altının da değeri olmazdı zaten. Onun yaştakilere gösterilmesi gereken saygıyı da çok görürlerdi ona. Ohunla herkes pek rahat, kendi yaşıtlıymış gibi konuşurdu. Buğu aşiretinin anlı-şanlı bir yaşlısı öldüğü zaman verilen yas şöleni için kurbanı o keser, ileri gelen konukları o Karşilar, onların attan inmelerine o yardım eder, çayları o ikram eder, hatta bazen odun kırar, su taşırdı. (Mümin'in kendisi de Buğu aşiretinden idi, bununla övünür ve aşiretinden biri ölecek olsa o aileyi hiç yalnız bırakmadı). Her yandan konukların gelip doluştugu böyle şölenlerde yapılacak çok iş olurdu. İşte o zaman her işe koşar, hiçbir işten kaçmaz, her şeyin üstesinden gelirdi. Avila (köye) doluşan konukları ağırlamakla görevli taze gelirler Mümin'in yaptığı işleri görünce:

-Kıvrak Mümin olmasayı halimiz nice olurdu! derlerdi.

Kısacası, uzaktan torunu ile birlikte yas şölenine gelen bu ihtiyar adam, çay taşır, ayak işlerini yapardı. Onun yerine kim olsa çatlardı kahrından. Ama o hiç aldırmıyordu bunlara.

Kıvrak Mümin'in davetlilere hizmet etmesine kimse şaşmadı. Hayatı boyunca taşıyacağı Kıvrak lakabını onun için vermişlerdi ona. Böyle Kıvrak, böyle hamarat olmasınaın suçu kendisindeydi. Konuklardan biri, ölen kişinin evindeki konuklara hep onun yardım ettiğini görerek Avılda yardım edecek gençler yok mu? dediği zaman, Mümin onlara, Merhum benim kardeşimdi derdi. (O Buğuların hepsini kardeş sayardı. Oysa, merhum öteki Buğuların da kardeşiydi). Onun yas şöleninde ben çalışmayayım da kim çalışsın? Biz bunun için Buğu yaratıldık. Boynuzlu Maral Ana soyundanız biz. O kutsal Maral Ana, yaşayanlarımıza da ölenlerimize de dost olmamızı istedî bizden...

Kıvrak Mümin işte böyle mümin idi.

Yaşlılar da gençler de ona sen diye hitap ederlerdi. Hatta sataşırlardı ona. O aldırmadı. Sözünü dinlemezlerdi ama buna da bir şey demezdi. Doğru demişler: Kendisini saydırmasını bilmeyeni saymazlar. O kendini saydırmasını bilmiyordu.

Hayatta bilmendiği şey yoktu onun: Dülgerlik, saraçlık yapar, samanları çok güzel yiğardi. Gençliğinde kolhozda öyle tayalar (samان yiğinları) yapardı ki kişi gelince onu açmaya kıyamazlardı. Yağmur yağınca sular yiğinının üzerinden, kaz sırtından kayıp süzülür gibi akardı. Kar ise sanki evlerin damını örter gibi örterdi yiğinları. Savaşta Emek Taburu'nda görev almış, Magnitogorsk fabrikasının duvarlarını örmüş, Stakhanov gibi adını duyurmuştu. Askerliğini bitirip gelince orman bölgesinde ev yaptı, ormançılık yapmaya başladı. Her ne kadar yardımçı işçi ise de, tomrulkarın taşınması işiyle o uğraşır, damadı olacak Orozkul ise kendisini sık sık davet ettirerek ziyafetlerde gönül eğlendirirdi. Ama üstleri denetim için gelince, onları Orozkul gezdirir, ormanı o gösterir, av partileri düzenledi onlara. O zaman patron o olurdu. Hayvanlara da, arılara da Mümin bakardı.

Bütün hayatı sabahdan akşamaya kadar çalışmakla, türlü sıkıntılar içinde geçmişti ama kendini saydırmasını öğrenememişti bir türlü.

Üstelik Mümin'in dış görünüşü saygıdeğer bir aksakala da hiç benzemiyordu. Ne saygınlığı, ne ağırlaşılılığı, ne de sertliği vardı. İyi yürekli bir insandı ve böyle olduğunu, ama değerinin bilinmediğini yüzüne bakar bakmaz anlardınız. Ta eski çağlardan beri böylelerine şu öğüdü verirler: -İyi olma, kötü ol! Dişlerini göster! Bak sana bu da azdır! Bu da azdır! Kötü ol, kötü!..- Ama onun talihsizliği idi bu. Hep iyi olarak kalındı. Buruşuk yüzünde gülümseme hiç eksik olmaz ve bakışı ile sanki Ne istiyorsun? Ne istiyorsan söyle, senin için her şeyi yaparım, canın ne istiyorsa söyle bana.. derdi.

Burnu ördek burnu gibi basık, hiç kırıdak yokmuş gibi yumuşaktı. Boyu da Sayfa 6

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
uzun değildi bu ihtiyarın. Ama bir delikanlı gibi çevikti: sakaldan yana da bahtsızdı. Çenesindeki iki-üç kıldan ibaretti sakalı.

İnsan bazen yolda boylu-boslu bir ihtiyarla karşılaşır. Gür sakallı, kuzu derisinden katlama yakası bulunan kürkünü giymiş, başında değerli bir papak, altında şahbaz at, eyeri gümüş bezeklidir. Görkemli bir ihtiyardır. Peygamber görünüşlüdür. Böyle birine insan baş eğer, her yerde saygı gösterirler öylesine. Ama Mümin sadece kıvraktı, becerikliydi, başka bir şey değil. Onun tek üstünlüğü bundan ibaretti. Başkalarının gözünde küçük düşmekten korkmamasıydı (Ne oturmasını bilirdi, ne konuşmasını, ne cevap vermesini ve gülmeyi... Yoo, yoo, yapamazdı bunları). Bu bakımdan, gözden düşmekten korkmaması bakımından, kendisi bilmese de, çok şanslı sayılırdı. Oysa birçokları hastalıktan değil de, kendini daha büyük gösterme ihtiyasından ölürlərdi. (Akıllı, yetenekli, güzel olmayı, üstelik görkemli, haksever, dürüst ve kararlı olarak tanınmayı kim istemez?).

Mümin öyle degildi. Tuhaf bir adamdı ve herkes de ona tuhaf davranışındı.

Onu üzen, gücendiren tek şey vardı. O da, anma şöleni için yapılan hissəm-akraba toplantısına çağrılmamasıydı. Buna gerçekten çok üzülür, kalbi kırılırdı: Ama gücencesinin asıl sebebi unutulmuş olması değildi. O bu toplantınlarda hiçbir karara katılmaz, konuşmazdı zaten. Onu üzen, çok eskiden beri uygulanan bir geleneğe göre, ölen büyüğe karşı borcunu ödeyememek idi.

Mümin'in kendi dertleri de yok degildi. Bazı geceler bunları düşünür, ağlardı. Ona gözyaşı döktüren, büyük acılar veren bu dertleri aile dışında olanlar pek bilmeydi.

Mümin torununu maşın-mağazanın önünde görür görmez onun bir şeylere üzüldüğünü anladı. Ama satıcı gelip geçen bir konuk olduğu için önce ona hitap etti. Atından usulca inerek iki elini birden uzattı:

-Selamünaleyküm büyük tüccar! dedi yarı şaka yarı ciddi. Kazasız belasız getirdin mi kervanı? Alış-veriş iyi geçti mi? -gülümseyerek satıcının elini sıkıyor, sallıyordu. Görüşmeyeli çok oldu, hoş geldin!

Satıcı Mümin'in konuşmalarına, perişan haline, sahte deriden çizmelerine, karısının dikiği keten pantalona, iyice eskimiş ceketine, yağmurdan ve güneşten rengi solmuş keçe takkesine bakarak ve hoşgörü ile gülümseyerek cevap verdi:

-Kervan iyi, sapasağlam, ama kötü olan şu ki, tüccar ayağınıza kadar geliyor siz ise başınızı alıp ormanlara, derelere gidiyorsunuz. Karılarınıza da azraile can verir gibi paralarını sıkı sıkı tutmalarını tenbih ediyorsunuz. Ne kadar mal getirirsem getireyim, elini kesesine atan çıkmıyor.

Mümin mahcup olmuştu. Özür diledi:

-Bağışla dostum, geleceğini bilseydik bir yere gitmezdik. Ama paramız da yok. Yok'un yüzü kararsın! Bak sonbaharda patatesleri satarız, o zaman..

Satıcı sözünü kesti:

-Konuş, konuş sen! Çok iyi bilirim ben sizin gibi kokmuş zenginleri. Çakılmışsınızdır dağlara, toprak bol, ot bol, her taraf orman.. Üç günde dolaşamazsınız ormanın çevresini. Hayvanlarınız var mı? Var! Kovalarınız var mı? Var! Ama para harcamaya gelince pintilik eder, kapık vermezsiniz! Hadi, al bakalım şu ipek örtüyü. Bir tane de dikiş makinem kaldı...

Mümin kendini haklı çıkarmaya çalıştı:

-Vallahı yok o kadar param!

-İnanacağımı mı sanıyorsun? Cimrilik ediyorsun babalık? Ne yapacaksın o
Sayfa 7

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
kadar parayı, turşusunu mu kuracaksın?

-Boynuzlu Maral Ana adına yemin ederim ki param yok.

-Şu kadife parçayı al, kendine pantalon diktirirsin:

-Alırdım ama, Maral Ana'ya and olsun ki...

Satıcı omuz silkti:

-Ee, seninle boşuna çene çalıyorum, boş yere gelmişim buraya. Peki Orozkul nerde?

-Sabah erkenden Aksay'a gitti, çobanlarla bir işi var...

-Ziyafete, eğlenceye gitti desene şuna!

Can sıkıcı bir sessizlik oldu. Sonra Mümin yine konuştu:

-Kusura bakma dostum, günün Allah kismet eder de patatesleri satarsak...

-Oo, güze daha çok var.

-Madem ki öyle, bizi kınama, gel bir çayımızı iç.

-Çay içmeye gelmedim ben buraya...

Satıcı böyle derken arabanın kapısını kapatmaya başladı. Tam bu sırada köpeğin kulağından tutup arabanın ardından koşmak için bekleyen çocuğa ilisti gözü. Yine konuştu:

-Bari şu çocuğa bir çanta al. Yakında okula gidecek değil mi? Kaç yaşında şimdidi?

Mümin işte bu fikri beğendi. Nihayet bir şey alacaklı bu inatçı satıcıdan. Torununa da gerçekten bir çanta gerekecekti, bu güz okula başlayacaktı çunkü.

-Bak işte bu doğru, nasıl da unuttum. Yedisini bitirdi, sekizine giriyor... Gel bakalım buraya.

Torununu yanına çağırın dede, ceplerini karıştırıp bumburuşuk bir beş ruble çıkardı. Herhalde çoktan beri orada idi bu para.

Çocuğa göz kırpan satıcı çantayı ona verdi:

-Al bakalım yaba kulak, dedi. Ama iyi oku ha! Yoksa dedenle birlikte bu dağlara çakılıp kalırsın!

-Okur o, akıllı çocuktur benim oğlum, dedi Mümin artan parayı sayarken.

Sonra, yeni çantasını beceriksizce tutan torununa baktı, onu çekip bağırına bastı ve alçak sesle:

-Bu çok iyi işte, bu güz okula gidersin.

İhtiyar nasırlı, ağır elini usulca çocuğun başına koymuştu. Çocuk, birdenbire boğazına bir şeylerin tıkandığını hissetti. O anda dedesinin ne kadar zayıfladığını anladı, elbiselerinden gelen her zamanki kokuyu da almıştı. Çalışan insanın üzerine sinen kuru ot ve ter kokusuydu bu. Hayatta ona en büyük sadakat, en büyük ilgi gösteren ve kendisini canı kadar sevdiginden emin olduğu tek kişi varsa o da dedesiydi. Biraz şaşkınlık olduğu için bazı kişiler ona Kıvrak Mümin adını takmışlardı... Ne olmuş yani? Ne derlerse desinler, insanın öyle bir dedesi, öz dedesi olması çok iyi bir şeydi.

Çocuk bir kadar çok sevinebileceğini hiç düşünmemiştir. O güne kadar bir

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
gün okula gideceği de hiç aklına gelmemiştir. O güne kadar o yalnız, dağın
ardında, Işık-Göl köylerine dedesiyle yas şölenlerine gittiği zamanlarda
görmüştü okula giden çocukların.

Artık çantasını elinden bırakmayacaktı. Onu büyük
bir sevinçle herkese gösterdi. Önce ninesine uğradı. Bak
dedem ne aldı bana! diyordu övüngeç duruşıyla. Sonra
Bekey halaya gösterdi. Bekey hala da çok sevindi çantayı
görünce. Çocuğa bazı övücü sözler de söyledi.

Bekey halanın, neşeli olduğu günler pek azdı. Çok defa
suratı asık, kaşları çatık ve sınırlı olur, öz bacısının oğlunu
farketmezdi bile. Akı pek başında olmazdı. Onun derdi ona
yetiyordu zaten. Nine onun için: Çocukları olsaydı Bekey
bambaşka bir kadın, Orozkul da bambaşka bir adam olurdu
diyor. Hatta o zaman dedesi Mümîn de şimdi olduğundan
çok başka biri olurdu. İki kızıvardı onun: Bekey hala ile
onun küçüğü ve çocuğun annesi olan kızı. Yine de memnun
değildi. İnsanın çocuğu olmaması kötü bir şeydi, ama çocuklarının
çocukları olmaması daha da kötüydü. Nine böyle
diyordu. Varın siz anlayın ne demek istediğini...

Çocuk, Bekey halasından sonra çantasını Gülcemal'e
ve onun kızına göstermek için onların evine doğru koştu.
Oradan da olanca hızıyla ot biçen Seydahmet'in yanına gitti.
Koşup İhlamış Deve'nin yanından geçerken hörgüçünü okşayacak vakti
olmamıştı. Sonra Eyer'in, Kurt'un, Tank'ın yanından ve çayın kıyısından
gitti. Daha sonra çaydikenlerinin arasındaki cılgadan (patikadan) geçti.
En sonunda, biçildiği için çıplak kalan çayırlın şeridinden koşup Seydahmet'in
yanına geldi.

O gün Seydahmet yalnızdı. Dede kendi payına düşen,
sonra Orozkul'un payına düşen otları çoktan biçip bitirmiştir. Nine ile
Bekey hala otları tırmıkla toplamış, dede bunları
arabaya taşıırken çocuk da ona yardım etmişti. Ahırın yanında iki büyük
taya (yığın) yapmışlardı. Dede onları öyle güzel istiflemiş, üstlerini
öyle güzel düzlemiştir ki, ince tarakla taramış gibiydiler. Ne kadar yağmur
yağarsa yağşın içine su geçmezdi. Her yıl böyle olurdu. Orozkul ot biçme
işine elini bile sürmez, her işi kaynatasının üstüne yıkardı. Ee, kumandan o
değil mi? İstesem en az iki kişiyi birden işten çıkarır, kovarım diyoru.
Bu iki kişi Dede ile Seydahmet idi.

Ama yalnız sarhoş olduğu zamanlar söylerdi bunu. Yoksa
Mümîn'i kovamazdı. O zaman bütün işleri kim yapacaktı?
Hele bir denesindi. Onsuz yapabilir miydi bakalım. Ormanda, özellikle
sonbaharda yapılacak çok iş vardı.

Dede: Orman koyun sürüsü değil, dağılıp gitmez, derdi, ama yine
de bakım ister, güzel olması gereklidir. Yangın çıksa, ya da
dağdan büyük seller aksa, ağaçlar bir kenara çekilemez, yerlerinden
kimildayanızlar, durdukları yerde mahvolup giderler. Orman korucusunun
görevi de onları mahvolmaktan kurtarmaktır işte...

Orozkul Seydahmet'i de işten atamazdı. Çünkü o söz
dinlerdi. Hiçbir şeye karışmaz, kimseyle tartışmazdı. Ama,
güçlü-kuvvetli bir delikanlı olsa da, tembelin tekiydi. Uyuşuk
ve uykucu idi. Zaten orman işçiliğini de bunun için seçmişti. Dede onun
gibi bir delikanlı sovhodza kamyon şoförlüğü yapar, traktörle tarla sürer
diyordu. Oysa Seydahmet'in bahçesinde patatesleri yabani otlar basar, bağbostan
işleri de kucağı bebekli Gülcemal'e kalır.

Seydahmet ot biçme içinde pek geride kalıyordu. Önceki gün dede bile
kendini tutamamış, onu azarlamıştı: Geçen kiş acıdım sana. Aslında sana
değil hayvanlarına acıdım. Onun için kendi otumdan birazını sana verdim.
Yine bana güveniyorsan bari şimdiden söyle de senin otları da biçivereyim!
demişti. Bu sözler ona dokunmuş olacak, sabahdan beri durmadan tırpan
sallıyordu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
Arkasında birinin koşup gelmekte olduğunu ayak seslerinden anlayan
Seydahmet dönüp baktı, gömleğinin yeniyle alnındaki terleri sildi ve:

-Ne istiyorsun? dedi. Beni mi çağırıyorlar?

-Hayır. Bak, bir çantam var benim. Dedem aldı, okula
gideceğim.

-Yaa, bunun için mi koşa koşa geldin buraya? Bir kahkaha altından sonra
devam etti konuşmaya: Mümin dede böyledir zaten (böyle derken parmağını
şakağının üzerinde döndürdü). Sen de onun yolunda gideceksin galiba. Ver de
bir bakalım şu çantaya!

Çantayı aldı, kılıdını açıp kapadı, evirip çevirip baktı.
Sonra yine çocuğa uzatarak alaylı alaylı başını salladı:

-Peki, hangi okula gideceksin bakalım? Neredeymiş okulun?

-Hangi okula olacak? Fermadaki (çiftlikteki) okula elbet.

-Celesay'a mı gideceksin yani? dedi şaşırarak Seydahmet.. Dağın
ötesinde, en az beş kilometrelik bir yoldan gidilir mi oraya?

-Olsun, dedem atla götürüp getireceğini söyledi.

-Hergün götürüp getirecek ha! Delirmiş senin ihtiyar.
Seninle beraber o da okula başlasa iyi eder. Aynı sıraya oturursunuz,
dersler biter bitmez de dönersiniz...

Seydahmet katıla katıla gülüyordu. Mümin'in torunuyla aynı sıradada oturması
düşüncesi pek komik gelmişti ona.

Çocuk suratını asıp sustu.

-Darılma, dedi Seydahmet, ben gülmek için öyle konuştu.
Seydahmet böyle derken çocuğun burnuna açılmadan
bir fiske vurdı ve kasketinin siperini alnına indirdi. Çocuğun başındaki
kasket, dedesinin resmi korucu kasketiydi.

Ama Mümin utandığı için onu giymiyordu. Ne olacak yani, amir-memur muyum
ben? Şu Kırgız papağımı hiçbir seye değişim derdi. Yazın Nuh Nebi den
kalma bir ak-kalpak (eskiden öyleymiş) geçirirdi başına. Bu sözde ak kalpağın
kenarlarındaki siyah saten şeridi iyice sölmuştu. Kışta
ise koyun derisinden yine Nuh Nebi'den kalma takkesini giyerdı. Yeşil
ormancı kasketini torununa vermişti, o giyiyordu.

Seydahmet'in dedesini aşağılaması çok ağırlıktı çocuğun. Başındaki
kasketi düzeltti. Seydahmet ona bir fiske daha vurmak isteyince hemen geri
çekildi ve öfkeyle çıktıı:

-Çek elini!

-Vay canına! Huysuzun tekiyimisin meğer! dedi gülerek. Hadi hadi, kızmana
gerek yok. Çantan çok güzel.
(Böyle derken omuzunu sıvazladı). Ama şimdi uç bakalım,
benim daha çok işim var...

Bundan sonra elini tükrükleyerek tırpana yaptı.

Çocuk geldiği patikadan yine koşarak ve aynı taşların
yanından gecerek evin yolunu tuttu. Ama taşlarla gevezelik
edebek vakti yine yoktu. Şimdi çantasıydı önemli olan.

Kendi kendisiyle konuşmayı severdi. Ama şimdi bir
çantası vardı ve onunla konuşuyordu: Ona inanma sen, dedem hiç de onun
söylediği gibi değil. Hiçbir kötülük, hiçbir kurnazlık düşünmez o, bu yüzden
alay ediyorlar onunla. Hiç kurnaz değildir. İkimizi de okula götürecek. Sen
daha okulun nerede olduğunu bilmiyorsun değil mi? Çok uzak değil,

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
sana gösteririm. Karavul dağından dürbünlle bakarız. Hem
sana beyaz gemimi de göstereceğim. Ama önce dama uğrayalım. Dürbünumü orada
bir yere sakladım. Buzağıya da baktam gerek. Her defasında kaçıp Ak Gemi'yi
seyrederim. Buzağımız da iyice büydü ha! Kuvvetli bir dana oldu.
İpini çektiği zaman tutmak çok zor oluyor. İnegin bütün sütünü emmeyi adet
edindi. İnek onun anasıdır ve sütünü hiç esirgemiyor ondan. Anlıyorsun değil
mi? Anneler hiçbir şeyi esirgemez. Bunu Gülcemal söyledi. Onun da bir kızı
var... Az sonra ineği sağacaklar. Sonra buzağıyı çayırda götürüreceğim. O
zaman tepeye çıkar ve oradan beyaz gemiyi görürüz. Biliyor musun, ben
dürbünlle de konuşurum. Şimdi üç kişi olduk: Ben, sen ve dürbünl...

Böyle konusa konusa evine dönüyordu. Çok hoş bir
şeydi çantayla konuşmak. Bu konuşmayı uzatmak, kendisi
hakkında çantanın bilmediği birçok şeyi anlatmak istiyordu. Ama engel
oldular. Yan tarafında bir atın ayak seslerini duydu. Az sonra ağaçların
arasından boz atına binmiş biri çıktı. Bu gelen Orozkul idi. O da evine
dönüyordu. Ondan başkasını sırtına almayan boz atı Alabaş'a gümüş kayışlı
eyerini, şıngır şıngır öten bakır üzengilerini vurmuştu.

Orozkul'un şapkası ensesine kaymış, kızarık ve basık
alnı meydana çıkmıştı. Sıcağın da etkisiyle atın üzerinde
uyuklayarak gidiyordu. Bölge başkanlarının kıyafetine
benzeyen ama acemice dikildiği anlaşılan kadife ceketinin
bütün düğmeleri çözülmüştü. Karnı şişmiş, beyaz gömleği
kemerinden çıkmış sarkıyordu. İyice tıkinmişti ve sarhoştu.
Ziyafetten dönüyordu ve orada bol bol et yemiş, bol bol kımız içmişti.

Yaylaya çıkışmış koyun ve yılklarının çobanları sık sık
ziyaret verirlerdi ona. Böylece birçok dostu, birçok tanışı
olmuştu. Ama çıkışara dayanan dostlukları bunlar. Orozkul
çok yararlı bir kişiydi onlar için. Özellikle, ovada bir ev kurmak
isteyen ama yazın dağlarda sürünen başından ayrılamayanlar için çok
yararlıydı. Orozkul olmasa, ev yaptıırken, başta kereste olmak üzere
gerekli malzemeyi nereden bulacaktı? Ama Orozkul'u gördüler mi, onun
şerefine bir ziyaret verdiler mi, işleri hemen olurdu. Kesimi yasak ormandan
iki-üç ağaç secer, kesip ovaya taşırlardı. Ona ziyaret vermeyenler ise,
dağdan dağa dolaşıp durur ve yarılm kalan evleri bir türlü tamamlamazdı...

Orozkul, parlak meşin çizmelerinin burnunu üzengiye
dayamış, eyerinin üzerine yığılmışçasına, ağır ağır ilerliyordu.

Çocuk çantasını kaldırdı ona doğru koşunca, az daha
yuvarlanıp düşecekti atın üzerinden.

-Orozkul enişte, bak bir çantam var benim! Dedem aldı, okula gideceğim..

-Ay senin...

Korkusu geçmemiş olan Orozkul güçlükle dizgine asılarak çocuğa bir küfür
savurdu.

Sonra, sarhoşluktan ve uykusuzluktan kanlanmış gözlerini çocuğa çevirerek:

-Sen de nereden çıktın? Nereden geliyorsun? dedi.

Çocuğun coşkusu, neşesi kaçmıştı. Birden kışılan sesiyle cevap verdi:

-Eve dönüyorum.. Şey.. çantam var, onu Seydahmet'e gösterdim de..

-Peki, peki.. Hadi git oyna.

Eyerin üzerinde güclükle durarak sallana sallana yoluna devam etti.
Başkalarına düzine düzine çocuk veren Allah, bu talih
küskününe kendi kanını taşıyan bir yavrucak vermemiştir.

Yüreğinde böyle büyük bir acı varken, anası-babası tarafından terkedilen,
karısının yeğeni olan bu çocuğun çantasından ona neydi?

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Orozkul derin bir iç çekti, sonra hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Bir yandan, bu dünyadan hiçbir iz bırakmadan ayrılaceği için kendine acıyor, bir yandan da öfkeden kuduruyordu. Öfkesi kısır karısına idi. O lanet karı, yıllardan beri ona bir çocuk doğurmuyordu...

Bak seni ne yapacağım! diye geçirdi aklından. Etli yumruklarını sıkıtı. İnim inim inledi, hüngür hüngür ağlamamak için de kendini zor tuttu. Eve varır varmaz iyi bir sopa çektekti karısına. Ne zaman sarhoş olsa döverdi onu.

Öküz yapılı bu adam, öfke ve kederinden delirecek gibi olurdu. Çocuk aynı cılgadan yürüyerek onun ardından gidiyordu. Birdenbire Orozkul'u göremeyince şaşıp kaldı.

Orozkul atından inmiş, hayvanı serbest bırakarak iri otların arasından geçip çaya doğru ilerliyor. Elleri yüzünde, başı omuzlarına düşmüş olarak, yalpalaya yalpalaya gidiyordu. Suyun kıyısına gelince çömeldi, avuç avuç su alarak yüzüne çarptı.

Orozkul'un hareketlerini gören çocuk, Güneş başına vurmuş, hastalanmış galiba diye düşündü. Onun artık hıçkırıklarını da tutamadan ağladığını anlayamamıştı. Koşup önüne çıkan kendi çocuğu olmadığı için, çantasını gösteren bu çocuğa bir çift güzel söz söyleyemediği için ağlıyordu Orozkul.

:::::::

-2-

Karavul dağının tepesinden, dört yönde ta ufuklara kadar uzanan engin bir manzara görünüyordu. Yüzükoyun yere yatan çocuk, dürbünen gözlerine ayarlamaya başladı. Çok uzakları gösteren güzel bir sahra dürbünen idi bu. Onu dedesine, uzun yıllar ormanda görev yaptığı için armağan olarak vermişlerdi. Ama bizim ihtiyar Gözlerimin nesi var? diye onu yanında taşımak istememiş, torununa vermişti. Çocuğun en sevdiği oyuncaktı bu.

O gün dağın tepesine dürbünle birlikte çantasını da götürdü. Dürbünen yuvarlak, küçük penceresinde, önce her şey oynasıtı, birbirine karıştı, sonra her şey yerli yerine oturdu ve netleşti. Bunu yapmak çok hoşuna gidiyordu çocuğun. Görüntü netleşince ayarı bozmamak için bir süre soluğunu tutup seyretti. Sonra başka yere çevirdi dürbünen. Her şey yeniden birbirine karıştı ve çocuk bir daha ayarladı dürbünen.

Her yeri, her şeyi görüyordu buradan. Üzerlerine ancak göğün çıkabildiği yüksek dağların karlı dorukları bile görünüyordu. Bunlar, dünyayı kaplayan yüksek dağların arasında ve onlardan daha yüksekteydiler. Onlardan daha alçak olan dağların tepeleri çam ormanlarıyla kaplıydı. Eteklerdeki gür orman ise geniş yapraklı ağaçlardan oluşuyordu.

Sonra; Kungey dağlarının güneşe dönük yamaçlarını görürdü. Ottan başka bir şey bitmiyordu bu yamaçlarda. Daha aşağıda, göl tarafında daha alçak kaya tepeler vardı. Göle doğru uzanan vadî kayalıktı. Yine o tarafta tarlalar, bahçeler, köyler vardı... Yeşil ekin alanları yer yer sararmaya başlamıştı: Hasat zamanı yaklaşıyordu. Yollarda sıçan kadar küçük görünen arabalar arkalarında bir toz bulutu bırakarak gelip gidiyorlardı. Yeryüzünün ta öbür ucunda, görülebilen yerin en uzağında, kumlu sahilin ötesinde, ortası kabarık gibi duran bir göl görünüyordu. İzik-Göl idi bu. Yer ve gök orada birleşiyordu. Ondan ötede hiçbir şey yoktu. Göl, pırıl pırıl parlıyordu. Kımıltısız ve ıssızdı. Yalnız sahilde; dalgaların ak köpükleri güclükle farkediliyordu.

Çocuk o yöne uzun uzun baktı. Sonra, Beyaz Gemi daha görünmüyordu dedi çantasına. Hadi okulumuza bir defa daha bakalım.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Buradan, dağın ardından komşu dere çok güzel görünüyordu. Hatta, evinin önünde pencerenin dibine oturmuş ihtiyar bir kadının elindeki iplik bile fark ediliyordu durbünle.

Celesay vadisinde orman yoktu. Yalnız, şurada burada, kesimden arta kalan birkaç büyük çam ağacı göze çarpıyordu. Bir zamanlar burası da ormanlıkmış. O eski ormanın yerinde şimdi damları kayınağaçlarıyla örtülü sıra sıra ahırlar vardı, aralarında da öbek öbek saman ve gübre yığınları görünüyordu. Süt üreten mandıralar için cins düveler yetiştiirildi burada. Ahırların yakınında, kısacık bir sokak boyunca dizilen evlerde hayvan yetişticileri otururdu. Onların köyü iddi burası. Sokak, bir tepenin hafif eğimli yamacına doğru uzanıyordu. Sokağın en ucunda evlerden farklı görünen ve oturma evi olmadığı anlaşılan ufacık bir bina vardı ki işte okul o idi. Bu, küçüklerin gittiği dört yıllık bir ilkokul idi. Bundan sonra çocukların sovhozun yatılı okuluna giderlerdi.

Çocuğun boğazı ağrıldığı için dedesi bir gün onu burada yardımcı hekime götürmüştü. Şimdi durbunu ile, kiremitleri karmış, bacası eğilmiş ve önündeki bir levhaya el yazısıyla Mektep yazılmış o binaya dikkatle bakıyordu.

Gerçi okumasını bilmiyordu ama o yazının Mektep olduğunu çok iyi tahmin ediyordu. Her şeyi, en küçük ayrıntıları bir gösteriyordu durbün: Duvara çizistirilmiş yazıları, kırık camlarına kağıt yapıştırılmış pencereleri, verandanın kırık çapılı tahtalarını... her şeyi. Elinde çantasıyla oraya nasıl gideceğini, şimdi üzerinde kocaman bir kilit bulunan kapıdan içeri nasıl gireceğini düşündü. Ama o kapının ardından neler vardı? Ne olacaktı?

Okula uzun uzun baktıktan sonra durbunu yine göle çevirdi. Değişen bir şey yoktu orada. Beyaz Gemi hala görünmüyordu. Göle sırtını döndü, durbunu bir kenara koydu ve bu defa çıplak gözle yamacın aşağılarını seyre daldı. Dağın hemen dibinde, gümüş dere vadi boyunca gürül gürül akıyordu: Onun yanında ve onun gibi kıvrıla kıvrıla bir yol uzanıyor, bir dağın arkasında çayla birlikte bu yol da kayboluyordu. Karşı kıyı dik ve ormanlıktı. San-Taş ormanları hemen oradan başlıyor ve dağların karlı tepelerine kadar uzanıyordu. En yüksek yollere kadar çıkan ağaçlar çam ağaçlarıydı. Karların ve kayaların arasından yükselen uçları küçük kara fırçalar gibi duruyordu tepelerin dorوغunda.

Çocuk, bölgenin tek yerleşim yerindeki evlere, kulübelere ve ahırlara alaylı alaylı baktı. Yukarıdan bakınca ne kadar küçük, ne kadar da eften-püften görünüyorlardı! Çayın daha aşağı kıyısında dost kayalarını gördü: Deve'yı Kurt'u, Eyer'i, Tarık'ı... hepsini. Onları ilk defa buradan, Karavul dağının başından, durbünle seyretmiş ve bu adları da o zaman vermişti.

Afacan afacan gülümseyerek kalktı ve yerden bir taş alıp evlere doğru attı. Ama taş oraya ulaşmadı, biraz aşağıya, yamacın üzerine düştü. Sonra yine olduğu yerde oturdu ve durbunu yine dayadı gözlerine. Bu defa önce tersinden baktı. Evler birden uzaklara kaçıp küçüğük, oyuncak kutular gibi göründü. Koca kayalar birer çakıltaşı oldular. Dedesinin yaptığı havuz gülünç derecede küçüldü: Orada ancak serçeler yüzebilirdi. Çocuk alaylı alaylı güllererek başına salladı. Durbunu düz tutup ayarladı, görüntüyü büyütüdü. Sevgili kayaları da büyüp devletüler ve sanki gelip durbünün camına dayandılar. Deve, Eyer, Kurt, Tank çok heybetli idiler şimdi. Üzerlerindeki çatılar, çukurlar ve kıızıla çalan yosunlar da oldukları gibi görünüyorlardı. Gerçekten de adalarına uygundular. Çocuğun onları benzettiği şeylerin aynısı idiler işte! Bakın, bakın şu kurda! Tank da tam tank ha! diye mırıldandı.

Dedesinin yaptığı gölcük kayaların arasında, sıyıltıkta idi ve durbünle çok güzel görünüyordu. Çay yukarıdan hızla iniyor, dibine kaynak taşlar döşenmiş gölcükte hızını kesip durgunlaşıyor, sonra, kayaları atlayıp köpürerek, daha aşağıda yine hızlanıyordu. Sıyıltıkta suyun derinliği ancak dizboyu idi ama akıntı hızlı olduğu için onun gibi küçük, zayıf bir çocuğu alıp götürebilirdi. Onun için o, eskiden suya girince, akıntıya kapılmamak için hemen kıyıda bitmiş söğütün eğilip suya giren dallarına tutunurdu. Ama yüzmek mi

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

denirdi buna? Kazığa bağlanmış ya da ayağı köstekli atın koşması gibi bir şeydi bu. Üstelik bir sürü de azar işitirdi. Ninesi dedesine: Su aparıp götürse dönüp baktam bile, baksın başının çaresine, parmağımı bile kımıldatmam onu kurtarmak için! Sanki bana çok lazımdı! Anası babası bırakıp gittiler. Benim derdim bana yeter zaten, sabırım gücüm kalmadı artık! diyordu.

Doğru söze ne denir? Nine haklıydı çünkü. Ama yine de acıylardı çocuğa. Hemen kapılarının önünden akan suya görmesin de ne yapşın! Ninesinin çıkışlarına aldırmadan her gün giriıyordu çaya. Bunun üzerine dedesi çocuğun korkmadan yüzebileceği bir gölcük yapmaya karar vermişti.

İhtiyar Mümin, akıntıının deviremeyeceği, alıp götürüremeyeceği iri taşları seçmiş, onları karnına dayayarak iki eliyle oraya güçlükle taşımıştı. Sonra da suyun içinde ayakta durarak taşları örmüştü. Suyun kolayca girebileceği, sonra öbür taraftan yine kolayca çıkabileceği delikleri de çok iyi hesaplamıştı. Pantalonunun sıyrı sıklam olarak vücuduna yapışması, sıska gövdesi ve köse sakıyla pek gülünç görünen ihtiyar, bir gün sabahın akşama kadar uğraşmıştı bu gölcüğü yapmak için. Akşam eve döndüğü zaman yorgunluktan kımıldayacak hali kalmamıştı. Üşütmüş, öksürüyor, belini doğrultamıyordu. Nine onun bu halini görünce küplere bindi, söylemedik laf bırakmadı:

-Haydi küçüğü ahmağın teki; çocuk olduğu içinaklı da ermiyor, ya bu koca ahmağa ne demeli! Elden ayaktan düşecek kadar çırpınmasına gerek neydi! Yedirdiğin içirdiğin yetmiyor mu? Bak sana söylüyorum, bunun sonu hiç de iyi olmayacak bilesin!..

Doğrusu, çayın düz ve sıç yerindeki bu gölcük çok güzel olmuştu. Artık çocuk korkmadan yüzebilirdi. Söğüt dallarına tutunarak kıyıya iniyor, kendini suya atıyordu. Gözlerini hiç kapamıyordu yüzerten. Balıklar da gözleri açık yüzerdi çünkü. Onlara imreniyor, bir balık olup akıntı boyunca ta uzaklara kadar yüzmeyi hayal ediyordu.

Tepeden dürbünü ile gölcüğü seyrederken, gömlegini, pantalonunu çıkarıp çırpıcıplak ve biraz da titreyerek, suya girdiğini hayal ediyordu şimdi. Çayın suyu her zaman serindi, ilk girişte nefesi kesilir gibi olurdu, sonra alışırıldı. Söğüt dallarından birine tutunur, başına suya daldırıldı. Su başına on üzerinde hissördürarak kapanır, dalgalar sırtını, bacaklarını sısırırdı. İnsan suya girince dışarının sesi duyulmazdı. Yalnız suların hissörtüsü gelirdi kulağına. Gözlerini iyice açıp suyun dibinde ne varsa görmek isterdi. Gözleri de açırdı biraz ama buna aldırmazdı. Gururla gülümserdi. Hatta alay ederek dilini bile çıkarırdı. Ninesi için yapardı bunu. Boğulacak değildi, hiçbir şeyden korktuğu yoktu. Bunu iyice kafasına koysunu ninesi. Sonra tutunduğu dalı bırakır, akıntı onu setin taşlarına deinceye kadar sürüklerdi. Zaten solugunu da ancak oraya kadar tutabilirdi. Burada sıçrayıp suyun yüzüne çıkar, dallara tutuna tutuna yine kıyıya gelirdi. Bıkır usanmadan aynı şeyi tekrarlar, günde yüz defa yapabilirdi bunu. Yeter ki bir balık gibi yüzebilsin... Neler vermezdi suda balık olmak için!..

Böyle düşüncelerle gölcüğü seyrederken dürbünü yavaşça evlerin avlusuna doğru kaydırdı. Tavukları, hindileri, külüge saplanmış baltayı, buharı tüten semaveri, avludaki her şeyi gördü. Bunlar büyüp o kadar yaklaşıyorlardı ki, tutacakmış gibi elini uzattı. Dürbünün camında fil kadar büyüyen boz buzağıyı işte o zaman gördü ve çok korktu. Çünkü buzağı, ipe asılı çamaşırlardan birini, rahat rahat çiğniyordu ağzında. Hayvan, aldığı lezzetten gözlerini kısiyor, dudaklarından salyalar akıyordu. Ninenin entarisini ağızını doldura doldura çiğnemek pek hoşuna gitmedi.

Çocuk, bir eliyle dürbünü gözünden ayrımadan öbür elini sallayarak bağırmaya başladı:

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Hey budala hayvani Bırak onu! Haydi defol! Hey
Baltek, ne duruyorsun, kov onu! (Köpek evin önünde kımıldamadan yatıyordu).
İsır, kovala!

Baltek kulağına bile oynatmıyor, hiçbir şey olmamış
gibi öylece yatıyordu.

Tam bu sırada nine de çıktı kapıdan. Olanları görünce
kolunu havaya kaldırıp bağırmaya, eline geçirdiği süpürge
ile buzağına üzerine doğru koşmaya başladı. Buzağı kaçıyor,
nine kovalıyordu. Çocuk dürbünü elinden bırakmadan,
ninesine görünmemek için olduğu yere çöktü. Kadın buzağıyı kovduktan
sonra söyle-saya eve doğru yürüdü. Çocuk onu yakınında, hemen yanına
hatta daha yakından görüyordu. Sinemada insanın yüzünü daha iyi göstermek
için görüntüyü nasıl büyütüyorsa, o da öyle ön planda seyrediyordu
ninesini. Sarıya çalan gözleri hiddetten kocaman
açılmışlardı. Dilim dilim buruşuk yüzü kırpmızı olmuştu.

Yine sinemada bazen sözlerin birden kesilmesi gibi bir şey
içitilmiyor, ama hızlı hızlı açılıp kapanan dudaklarını, çentikli seyrek
dişlerini görüyordu. Uzaktan ne dediği anlaşılmıyordu ama çocuk kulağına
söyledmiş gibi duyuyordu.

Ezbere bilirdi onun söyleyeceklerini: Hele bir eve gel de görürsün sen!
diyordu. Dedeni medeni dinlemem hiç:
Kaç defa söylediğim şu bakılan şeyi kaldırip at diye! O lanet
gemiye bakıyor. Yanıp kül olsa, dalgalara gömülp gitse de kurtulsam
ondan!

Çocuk derin derin içini çekti. Çantanın alındığı, okula
gitme özlemiyle yaşadığı böyle bir günde, buzağına entari
yemesi olacak şey miydi!..

İhtiyar ninesi susmak bilmiyor, küfürler savurarak
çığnenmiş entarisine bakıyordu. O sırada kucağında kızı ile
Gülcemal de onun yanına geldi: Onu gören nine öfkesini
göstermek için, yana yakla daha yüksek sesle bağırmaya
başladı. Yumruklarını sıkarak dağa doğru tehditler
savurdu. Dürbünün camında, ninenin esmer, kemikli yumruğu çok
iyi görünyordu: Eğlence buldu kendine! Yerin dibine batsın o şeytan
gemi! Yansın, kül olsun! Sulara gömülüp de bir daha çıkmamasın!.

Avludaki semaver kaynamağa başlamıştı. Kapağına
altından fışkıran buhar çok iyi görünyordu dürbünde. Bekey
hala ninenin yanına geldi ve nine buzağına çığnediği
entariyi onun gözüne tuttu. Besbelli ona Bak şu yeğeninin
yaptığına! diyordu.

Bekey hala onu teselli edip yatıştırma çalıştı. Çocuk
onun neler söylediğini de tahmin ediyor, biliyordu: Sakın
ol eneke (ana) sakın ol. Daha küçük bir çocuk o, nerden
akıl edecek? Burada yapayalnız, hiç arkadaşı yok. Bağırmam
neye yarar?. Nine de herhalde ona şöyle cevap veriyordu:
Öğütlerini kendine sakla sen! Hele çocukların olsun da bunun ne demek
olduğunu o zaman anlarsın! Saatlerce ne hältler ediyor o tepede? Boynuna ip
geçirip bir kazığa bile bağlamıyor hayvanı. Ne görür, ne seyreder orada
bilmem ki! Beş para etmez anasını babasını mı? Bu çocuğu
yaptıktan sonra herbiri bir yana çekip gitmedi mi? Sen konuş bakalım kısır
karı!..

Mesafe uzak olsa da, çocuk, Bekey halanın esmer, çekik yanaklarının
kızgınlıktan sapsarı olduğunu, tırıl tırıl titrediğini gördü: Ya sen nesin
cadı karı? Kaç kız, kaç erkek büyütün? Nrsin sen? Söyle, nesin?..

Bundan sonra da olanlar oldu. Bu defa Gülcemal gelip
girdi aralarına onları yatıştırmak için. Bir şeyler söyledi, nineyi
kucaklayıp eve sokmak istedi. Ama ihtiyar kadın hırslandıkça hırslandı ve
avlunun içinde o yana, bu yana deli gibi koşmaya başladı. Sonra, halsiz

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

düşüp oradaki bir kütüğün üzerine oturda. Hüngür hüngür ağlayarak, kara talihine, felege, kargasılar yağıdırıyor, dövünüyordu. Bekey hala semaverin kaynar suyunu döke döke içeri kaçtı. Artık çocuğu unutmuşlardı. Ben kimmişim ha! diyordu nine. Bir de sorarsın ha! Allah beni cezalandırmışsaydı, eğer beş körpe yavrumu elimden almasaydı, hayatı kalan trk oğlum onsekiz yaşında düşman ülksine kurban olmasaydı, eşsiz kocam Taygara bir kar fırtınasında sürüsüyle birlikte mahvolup gılmeseysi, sizin gibi oduncuların arasında ne işim vardı benim? Senin gibi bir kısır mıyım ben? Bu durumlara düşmemiş olsaydım ömrümün son yıllarını senin beş para etmez baban Mümin'le mi geçirirdim ben? Günahın neydi beni bu hallere düşürdün Allahım!...

Çocuk dürbünü gözünden çekti. Büyük bir üzünlü başını önc eğdi. Çantasına dönerek:

-Peki, şimdi eve nasıl gideceğiz? dedi alçak sesle.
Bütün bu olanlar benim yüzümden, aplal buzağı yüzünden.. Bir de senin yüzünden ey dürbüñ. Hep o beyaz gemiye baktamı istersin benden. Senin de suçun var...

Çocuk çevresine baktı. Çevresi dağ, taş, kaya, orman idi. Yüksek buzullardan dökülen sular sessizce aşağıya iniyor, buraya kadar geldikten sonra şarıl şarıl ses çıkararak çaya karışıyordu. Dağlar ulu, heybeteliydi. Gözalabildiğine yükseliyor, uzanıyordu. Çocuk kendini korkunç derecede küçük, korkunç derecede yalnız ve yitik hissetti. Burada bir o vardı, bir de dağlar, her tarafta dağlar, ulu dağlar...

Güneş göl tarafında ufka yaklaşıyordu. Şimdi hava daha az sıcaktı. Batıdaki dağların doğuya bakan yamaçlarında hafif gölgeler belirmeye başlamıştı. Güneş uzaklaştıkça gölgeler de dağların eteklerine doğru uzanacaktı. İsık-Göl'deki beyaz gemi normal olarak günün iştir bu saatlerinde görünürdü.

Dürbüñi ufka çevirdi ve birden nefesini tuttu. Tamam! Geliyordu! Gemiyi görür görmez her şeyi unuttu: Taa orada, İsık-Göl'ün mavi, masmavi yüzeyinde, büyük, beyaz gemi süzülüp geliyordu.. Hey güzel gemi, hey? Sıra sıra bacaları olan, uzun, güçlü, güzel gemi! Sanki iple çekiliyormuş gibi dümdüz ilerliyordu. Çocuk alelacele gömleğinin ucuya dürbüñin camını sildi, güzelce ayarladı. Şimdi geminin hatları daha net idi. Dalgaların etkisiyle hafifçe sallandığını, gerisinde bıraktığı beyaz ve saydam köpüklü izini de farkediyordu artık. Gözünü ayırmadan hayran hayran bakıyordu gemiye. Elinde olsa, gücü yetse, gemiye rica edecek, çok daha yakından geçmesini isteyecekti. Böylece içindeki insanları da görebilirdi. Ama geminin ondan haberi bile yoktu. Ağır ağır, heybetle, yoluna devam ediyordu. Nerden gelip nereye gittiği de belli değildi. Uzun uzun baklı gemiye. Ne zaman bir balığa dönüşeceğini, çaya atlayıp yüze yüze ona, o beyaz gemiye ne zaman ulaşacağını düşünüyordu hep...

Günlerden bir gün, Karavul dağının tepesinden bakarken İsık-Göl'ün masmavi sularında o bembeяз gemiyi ilk defa gördüğü zaman, o güzellik karşısında büyük bir heyecan duymuş, yüreği kafesinden çıkarılmış gibi çarpmıştı. Ve o gün, İsık-Göl'de gemicilik yapan babasının da bu beyaz gemide olabileceğini, orada çalıştığını düşünmüştü.

Sonra bu düşünceye tamamıyla inandırdı kendisini. Çünkü böyle olmasını yürekten istiyordu, bunun doğruluğuna ihtiyacı vardı. Aslında ne babasını hatırlıyordu ne de annesini. Kendini bildi onları hiç görmemişti. Onlar da bir defacık olsun onu görmeye gelmemişlerdi. Ama babasının İsık-Göl'de gemicilik yaptığını, annesinin da babasından ayrıldıktan sonra onu dedesinin yanına bırakıp şehre gittiğini biliyordu. İşte o zamandan beri bir haber alamamışlardı annesinden.

Dağların ardından gölün, gölün de ötesindeki dağların gerisinde, uzak bir şehire yerleştiğini söylüyorlardı.

Dedesı Mümin o uzak şehrde bir defa patates satmaya gitmiş, tam bir hafta kalmıştı orada. Dönüşünde çayını içerken, Bekey halasına ve ninesine, o şehirde kızını, yani çocuğun annesini gördüğünü söylemişti. Büyük bir dokuma fabrikasında çalışıyordu. Orada tekrar evlenmiş,

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
yeni bir yuva kurmuş, iki kızı olmuş. Çalıştığı için çocuklarını bir yuvaya vermiş ve onları ancak haftada bir defa görebiliyormuş. Büyük bir binanın küçük bir odasında oturuyormuş.

O kadar küçük bir oda imiş ki insan orada kımıldayamıştı bile. O binanın avlusunda da bir pazar yeri gibi kalabalıklaşmış ve kimse kimseyi tanıtmamış. Ama, yine de devam etdiyormuş hayat. İnsanlar işten dönüp evlerine girer girmez kapılarını siksiksice kapar, kilitlerlermiş. Bir hapishane hücresi gibi o dört duvarın içinde kalırlarmış hep. İkinci kocası galiba şoförlük yapıyor, şehrin caddelerinde insanları taşıyormuş. İşe, sabahın saat dördünde kalkıp gider ve gecenin geç saatlerine kadar çalışırmış. Çok ağır bir işmiş yani. Dedesinin anlattığına göre, kızı onu görünce durmadan ağlamış, kendisini bağışlamasını istemiş ondan.

Yeni bir daireye taşınmak için listeye alınmışlar ama, sıranın ne zaman geleceği, ne zaman taşınacakları hiç belli değilmiş. O yeni daireye taşınır taşınmaz, kocası da razi olursa, oğlunu yanına alacakmış. Dedesinden bir süre daha sabredip beklemesini, dedesi de ona bunun için hiç üzülmemesini, asıl meselenin kocasıyla iyi geçinmeleri olduğunu, gerisinin halledileceğini söylemiş. Oğlun için kaygılanma, demiş dedesi, ben hayatta oldukça kimseye vermem onu, kimse de kılına dokunamaz. Ben öldükten sonra ise Allah'a emanet. İnsanın kaderinde ne varsa o olur... Bekey hala ve nine, dedesinin anlattıklarını dinlerken derin derin iç çekmiş, sonra da kendilerini tutamayıp ağlamışlardı.

İşte, yine o gün, o çay saatinde, çocuğun babasından da söz etmişlerdi. Dedesinin duyduklarına göre, eski damadı, yani çocuğun babası, yine bir gemide çalışırmış, o da yeni bir yuva kurmuş, iki ya da üç çocuğu olmuş. İskelenin yakınında oturuyormuş. Dediklerine göre içkiyi de bırakmış artık. Seferden her dönüşünde karısı onu çocuklarıyla birlikte iskeleyede karşılıyormuş... Bu olayı hatırlayan çocuk onlar Beyaz Gemi'yi, benim gördüğüm gemiyi karşılıyorlardır herhalde diye geçirdi aklından.

Bu sırada gemi yoluna devam ederek uzaklaşıyordu. Gölün mavi, durgun sularında, bacaları tüten, uzun, beyaz gemi. Onun bir balık-çocuk olup bir gün kendisine doğru yüzeceğinden haberi yoktu bu geminin.

Tam bir balığa dönüşmek, balık olmak istiyorum çocuk. Vücudu da, kuyruğu da, yüzgecleri de, pulları da olsundu. Yalnız ince boynunun üzerindeki kafası, sarkık kulakları, sıyrıklarla dolu burnu değişmesindi. Gözleri de değişimelerindi ama pek de oldukları gibi kalmasındı, biraz balık gözünü andırsınlardı.

Buzağıının kirpikleri gibi uzun kirpikleri vardı çocuğun ve onun gibi durmadan kırpardı gözlerini. Gülcemal kızının da öyle kirpikleri olsun isterdi. Güzel gösterirmiş! Neye yarardı ki güzellik? Güzel olmaya ihtiyacı mı var insanın! Güzel gözler değildi onun istediği, suyun dibinde de çok iyi gören gözler gerekiyordu ona.

Balığa dönüşmesi, dedesinin yaptığı gölcükte birdenbire olmalıydı. Hop! deyince balık oluvermeliyidi. Hemen gölcükten çaya sıçrar, kendini şarıl şarıl akan suya bırakır, yüzüp giderdi göle doğru. Hep suyun altından yüzmek cansızıca olurdu biraz. Ara sıra başını çıkarıp çevreye bakardı.

Sonra, kırmızı killi derin yordan, kayaların altından, burunlardan geçip dağları, ormanları geride bırakır, çavlanları,burgaçları aşıp giderdi. Sevgili kayalarının yanından geçerken onlara veda ederdi: Elveda İhlamış Deve, Elveda Kurt, Elveda Eyer, Elveda Tank. Evlerin önünden geçerken yüzeye sıçrar, kuyruğu ile dedesini selamlardı: Allah'a ısmarladık ata, yakında dönerim. Dedesi onu böyle görünce şaşıp kalır, ne diyeceğini bilemezdi. Nine; Bekey hala ve kucağında kızı ile Gülcemal de ağızları açık kalakalırlardı öylece. Nerde görülmüşü vücutu balık, başı insan olan bir yaratık! O ise kuyruğını kaldırip onları da selamlardı: Allah'a ısmarladık, ben Isık-Göl'e, beyaz gemiye gidiyorum. Baltek de herhalde kıyı boyunca koşardı. Köpek de böyle bir şey görmüş olamazdı çünkü. Eğer Baltek suya atlayıp yanına gelmek istese, ona bağıracaktı: Olmaz Baltek, olmaz!

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Batar boğulursun!. o ise yüzmeye devam edecek. Asma köprüünün kabloları altından geçmek için suya dalacak, sonra kıyıdırak bitkileri takip edecek. Daha aşağıda, gürleyen dar bir boğazı geçip İstik-Göl'e ulaşacaktı.

İstik-Göl kocaman bir denizdir. Burada, bu dalga benim, o dalga senin derken, yüze yüze beyaz gemiye kavuşurdu: Merhaba beyaz gemi, ben geldim, ben! dedi. Her zaman yolunu gözleyen, sana dürbünle bakan ben idim!. o zaman gemideki insanlar da şaşırarak, o harikayı görmek için koşup geleceklerdi. Ve yine o zaman gemici babasına seslenecekti: Selam baba! Ben senin oğlunum, seni görmeye geldim! -Sen nasıl benim oğlum olursun, yarı insan, yarı balık! -Sen beni gemiye çıkar, senin oğlun oluveririm! -Çok tuhaf! Pekala, gel de görelim!. Babası ağ atıp onu sudan çıkarır, güverteye alır. Orada o, yine insan-çocuk oluverirdi. Sonra... Ya sonra?..

Sonra beyaz gemi yoluna devam ederdi. O babasına başından geçenleri, bütün bildiklerini anlatırdı. Yaşadığı dağları, o sevgili kayalarını, akan çayı, ormanı, dedesinin yaptığı gölcüğü ve orada balık gibi gözleri açık yüzmeyi öğrendiğini...

Elbette Mümin dedesinin yanında günlerini nasıl geçirdiğini de anlatırdı. Ona Kıvrak Mümin demeleri yüzünden kötü bir kişi olduğunu zannetmesindi babası. Dedelerin en iyisiydi o. Onun gibisi hiçbir yerde yoktur. Biraz saf olduğu için gülüyordu ona. Orozkul ise bu yaşlı-başlı adama bağırırdı. Hatta ona bağırırkten yanlarında başka insanların bulunmasına da aldırmazdı. Ama dedesi kendini savunacağı yerde onu hoş görür, hakkını aramaz, hatta ormanda onun işlerini de görürdü. Onun işlerini görmekle kalsa neyse! Orozkul enişte eve zil-zurna sarhoş geldiği zaman o vicdansızın yüzüne tükürmez de, koşup attan inmesine yardım eder, koluna girip içeri sokar, yatağına yatırır, üşümесin, hastalanmasın diye kendi paltosuyla üzerini örter. Atının eyerini alır, tımar eder, yemini verir. Bütün bunları kızı kısır olduğu için yapıyor. Niçin baba? Niçin? Çocuk mu istiyorsun? Yap! istemiyor musun? Yapma! demek daha iyi olmaz mı? Orozkul enişte Bekey halayı döverken dedemin yüreği yanıyor. Öyle üzülüyor ki, onun yerine kendini dövmesine razı olacağını söylüyor. Hem başka ne yapabilir ki?

Bazen koşup kızının yardımına koşmak istiyor ama bu sefer de nine karşı geliyor: Sen karışma, ne halleri varsa görsünler, yine barışırlar... Senin gibi koca bir adamı ne ilgilendirmiş onların işi? Senin karın değil ki karıçasın, otur oturduğum yerde! diyor. Dedem Ama o benim kızım diye itiraz edince de, nine: Evleri evimizin hemen yanıtında olmasaydı ne yapacaktın peki? Her seferinde atına atlayıp onları ayırmaya gidecek miydim? Bundan sonra senin kızını karı olarak kim alır? diye cevap veriyor.

Sana sözünü ettiğim nine, senin bildiğin nine değil baba. Sen onu tanımazsan. Başka bir nine bu. Öz ninem ben küçükken ölmüş. Sonra bu nine gelmiş eve. Bizim orda havanın nasıl olacağı hiç bilinmez. Bazen gök masmavi, bazen de karadır, bazen yağmur yağar, bazen dolu. İşte, bu nine de öyle, nasıl olacağını hiç anlayamazsan. Bir bakarsın neşeli, bir de bakarsın kudurmuş. Öfkeliendiği zaman insanı diri diri yutacakmış gibi olur. Böyle zamanlarda dedem ve ben hiç sesimizi çıkarmayız. Ninem benim bir yabancı olduğumu söylüyor. Boşuna yedirip içirirlermiş beni, onlara hiçbir hayrim dokunmazmış. Ama baba, ben yabancı değilim ki!

Her zaman dedemle beraberdim ben. Asıl yabancı olan kendisi, çünkü sonradan gelen o. Kalkmış bir de bana yabancı diyor!..

Bizim orda kışın öyle çok kar yağar ki ta benim boynuma kadar çıkar. Her tarafı örter. Eğer ormana gitmek istesek, ancak boz at Alabaş'a binerek gidebiliriz. O, karları yara yara geçer. Rüzgar da öyle şiddetli eser ki ayakta duramazsan. Gölde koca koca dalgalar olunca, senin gemin bir o yana, bir bu yana sallanınca, bilesin ki o dalgaları çıkarın, gemiyi sallayan, bizim San-Taş'ın rüzgarıdır. Dedemin anlatığına göre, çok çok, eskiden, düşmanlar topraklarını ele geçirmek için atlarını koşturup gelmişler. Ama San-Taş rüzgan öyle bir esmiş, öyle bir esmiş ki, eyerlerin üzerinde bile duramamışlar. Atlarından inip yaya yürümek zorunda

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

kalmışlar. Ama yürümek ne mümkün, yüzlerine yüzlerine vuruyor rüzgar. Bu defa rüzgara sırtlarını dönmüşler. Rügar da onları öyle kuvvetle itmiş ki, durup arkalarına bile bakamamışlar. Ve rüzgar, bir tekini bile bırakmadan sürüp İstik-Göl'e dökmuş onları. İşte biz böyle bir yerde yaşıyoruz! O rüzgar bizim taraftan başlar. Çayın ötesindeki orman kış boyunca çatırdar, uğuldar, inilder durur. Böyle korkunç rüzgar olur işte.

Kışın ormanda pek iş yoktur. Kışın ıspıssız olur orman. Ama yazın hayvan sürüleri gelir bizim oralara. İnsanların yıldır ya da koynun sürüleriyle geceyi geçirmek için büyük çayıra geldikleri günü çok severim. Gerçi ertesi gün ormana giderler ama, olsun, çok iyi olur onların gelişti. Kadınlar ve çocuklar kamyonlarla gelirler. Kamyonlarda çeşitli eşya ve yurt (çadır)lar da vardır. Yerleşmeleri için biraz zaman bırakırız onlara. Sonra dedemle birlikte hoşgeldine gideriz. Hepsinin elini sıkırmış. Ben de sıkırmam elliğini. Dedem önce küçüklerin el uzatmaları ve el sıkımı en büyükten başlamaları gerektiğini söylüyor. El uzatmamak karşısındaki insanlara saygısızlık etmek olmuş. Yine dedemin dedigine göre, her yedi kişiden biri peygamber olabilirmiş.

Peygamber çok iyi, çok akıllı bir insandır. Onun elini sıkın ömr boyu mutlu olurmuş. Ben de şöyle derim: Öyleyse peygamber peygamber olduğunu niçin söylemez? O zaman hepimiz gidip elini sıkardık. Dedem bu soruma gülüyordu, Asıl mesele bu işte, diyor, peygamberin kendi de bilmemeyen peygamber olduğunu, o da ötekiler gibi bir insandır. Yalnız haydutlar haydut olduklarını bilirler. Bunlardan pek bir şey anlamıyorum. Bazen sıkılıyorum, utanıyorum ama yine de; el uzatıp hepsini selamlıyorum.

Ama dedemle büyük çayıra gittiğimiz zaman hiç sıkılmıyorum. Dedem onlara: Ata-baba yaylasına hoşgeldiniz. Hayvanlarınız iyidir, canlarınız esen mi? Çoluk çocuğunu rahat mı? diyor. Ben konuşmuyor, el sıkımkla yetinmıyorum. Onların hepsi dedemi, dedem de onların hepsini tanıyor. Şansı var dedemin, sohbet elmesini biliyor. Onlara sorular da soruyor. Ben ise öteki çocukların ne konuşacağımı bileyim. Ama az sonra başlıyoruz saklamaç, savaş oyunu oynamaya. Öyle eğleniyoruz ki, oyunu bırakıp dağılmak istemiyoruz hiç. Ah hep yaz olsaydı! Ah her zaman başka çocuklarla çayırla oynayabilseydim!

Biz oynarken ateşler yakılır. Bu ateşler yakılınca bütün çayırları aydınlandığını sanma. Hiç öyle değil. Yalnız ateşin çevresi aydınlanıyor, ama uzağı eskisinden de daha karanlık oluyor. İşte biz o karanlıkta oynarız savaş oyunu. Orada gizlenir ve sonra birden hücum'a geçeriz. Tıpkı sinemadaki gibi! Eğer kumandan isen herkes sana itaat eder. Kumandan, kumandan olduğu için mutlu olmalı...

Sonra, dağların arkasında ay doğar, yükselir. Ay ışığında oynamanın tadına doyum olmaz. Ama dedem beni eve götürür. Çayırdan, fundalıktan geçerek eve döneriz.

Koyunlar rahat yatarlar, atlar ise çevrede otlar. O sırada kulağıma bir ses gelir, bir türkü söylemektedir. Ya genç ya da yaşlı bir çobanın bu türkü söyleyen. Dedem beni hemen durdurur: Bak dinlo, dır, böyle türkü her zaman duyamazsan. Orada durup dinleziz. Dedem içini çekerek sesin geldiği tarafa bakar ve başına sallar.

Dedem diyor ki, geçmiş zamanların birinde, bir han başka bir hanı tutsa almiş. Bu han tutsağına: Eğer istersen benim kölem olarak yanında kalır, uzun zaman yaşayabilirsin. İstememsen, en büyük arzunu yerine getirir, sonra da seni öldürürüm, demiş. Tutsak han düşünüp cevap vermiş:

Köle olarak yaşamak istemiyorum, beni öldür daha iyi. Ancak öldürmeden önce, benim vatanımdan herhangi bir çobanı buraya getirtmeni istiyorum. -Ne yapacaksın o çobanı? -Ölmeden önce ondan bir türkü dinlemek istiyorum. Dedem diyor ki, işte böyle, vatanlarının bir türküsü için canlarını feda eden insanlar varmış. Böyle

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
insanları görmeyi ne kadar isterdim! Herhalde onlar büyük şehirlerde yaşıyorlar.

Türküyü dinlerken dedem kulağıma fısıldar: İlahi!
Ne büyük insanlarmış eski insanlar! Ne türküler yakmışlar
ya Rabbim!

Bilmem neden, o anda dedeme çok acıyor, onu öyle seviyorum ki ağlamak geliyor içimden.

Ertesi gün, daha güneş kalkmadan, koca çayır bomboş kalır. Koyun sürülerini ve yıldızlarını sürüp bütün yazı geçirecekleri dağlara çıkarırlar. Onlar gittikten sonra başka kolhozlardan başka göçebeler gelir. Eğer gündüz gelmişlerse, durmadan gelip giderler. Gece gelmişlerse, büyük çayırlarda konaklarlar. O zaman dedem ve ben o insanlara hoşgeldin demeye, el sıkıma gideriz. Dedem onların elini sıkmayı, onlarla görüşüp konuşmayı çok sever. Bana da öğretti el sıkmayı. Belki bir gün o çayırlarda gerçek bir peygambere de rastlar, onu görürüm...

Kışta, Orozkul enişte ile Bekey hala şehire, doktora görünmeye giderler. Dediklerine göre doktor onlara yardım edebilirmiş, çocukları olması için bir ilaç verebilirmiştir. Ama nine her zaman aynı şeyi, onların doktor yerine pire, yatıra gitmelerinin daha iyi olacağını söyler. Pir, dağların öbür yakasında, pamuk tarlalarının olduğu yerde imiş. Orası dümdüz bir ova imiş, dağlar pek yokmuş, ama Süleyman Tepesi denilen bir kutsal tepe varmış. Onun eteğinde kara bir koyun kesip sonra tepeye tırmanırken her adımda inançla Allah'a dua etsen, Allah dileğini kabul eder, acır ve bir bebek verirmiştir. Bekey hala oraya gitmeyi çok istiyor, Orozkul enişte ise pek gitmek istemiyor. Çok uzaklaşmış, çok para gereklmiş. O dağların ötesine ancak uçakla geçilebilirmiştir. Sonra uçağın kalkacağı yere gitmek de uzun bir yolculuğu ve yine çok para harcamayı gerektirirmiştir...

Onlar şehrə gidince, biz yapayalnız kalırız. Bir biz varız, bir de komşumuz Seydahmet, onun karısı Gülcemal ve küçük kızları. İşte, hepimiz bu kadarız.

Akşamları işi bittiğinden sonra eve dönen dedem bana masal anlatır. Bilirim, dışarısı çok, çok karanlık, çok, çok soğuk olur. Rüzgar acı acı eser. Böyle gecelerde, en büyük dağlar bile, evet onlar bile, birbirine sığınırlar. Evlerimin tam yakınına, pencerelerimin ışığına sokulurlar. Ben bundan hem korku duyarım, hem de sevinirim. Eğer bir dev olsaydım, dev kürkümü giyer, dışarıyı çıkar, yüzümü onlara dönüp dev sesimle seslenirdim: Sakın korkmayın ey dağlar, ben buradayım! Ne fırtınadan, ne karanlıktan, ne de kardan korkarımlım ben! Siz de korkmayın. Olduğunuz yerde durun, birbirinize girmeyin. Bundan sonra dev adımlarımla karların üzerinden yürüy giderdim. Bir adımda çayı geçer, hop! ormana dalarım. Çünkü geceleri ormandaki ağaçlar da çok korkarlar. Kimi kimseleri yoktur. Çıplaktırlar. Soğuktan tırıl tırıl titrerler, sığınacakları bir yer de yoktur. Ormanda gezer, korkmasınlar diye herbirini okşardım. Yazın tekrar yesermeyen ağaçlar, kesinlikle kışın korkudan donup kalanlardır. Ölen ağaçları kesip odun yapar, ıslınamak için yakarız.

Ben bütün bunları dedem masal anlatırken düşünürüm. Uzun uzun masallar anlatır dedem. Türülü türlü masallar.. Gülünç olanları da çok. Hele obur kurduń yediği, yeyip de belasını bulduğu Parmak Çocuk, Çırtdan Çipalak masalları pek gülünç. Yoo, Çipalak'ı önce deve yemiş. Bir yaprağın altında yatmış uyuyormuş Çipalak. Oralarda dolaşan bir deve, yaprakla beraber onu da yutuvermiş. İşte bunun için Deve ne yuttuğunu hiç bilmez derlermiş. Çipalak bağıriпça çağırırmaya, yardım istemeye başlamış. Dedesiyle ninesi de sevgili Çipalak'ı kurtarmak için deveyi kesmek zorunda kalmışlar. Ać kurduń başına gelenler daha da kötü. Ağçozluluğundan, aptallılığından Çipalak'ı yutmuş ama sonra da acı acı gözyaşı dökmüş. Bir gün Çipalak'la karşılaşınca ona:

Hey, ayağıma dolaşma, böcek misin, nesin sen! Bir lokmada hop! der yutarım ha! Çipalak cevap vermiş: Bana dokunma aç kurt, yoksa seni köpek yaparım!
-Kah kah kah! diye kahkaha ile gülmüş kurt. Bir kurduń köpek olduğunu

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

nerde gördün sen? Bu küstahlığını için yiyeceğim seni!. ve onu yutuvermiş. Yutmuş ve sonra da unutmuş. Ama o günden itibaren de kurt gibi yaşamaktan çıkmış. Ne zaman bir koyun sürüsüne sokulmak istese, karnındaki Çipalak bağıriyormuş: Ey çobanlar, uyumayın, ben geldim, ben kara kurt! Koyunlarını alıp kaçacağım! Kurt ne yapacağını bileyem, orasını burasını ısrarır, kendini yerden yere atar, yuvarlanır, Çipalak ise durmadan bağıriyormış: Hey çobanlar, gelin, kalın sopalarınızla beni dövün, derimi yüzün!.

Çobanlarda sopalarını kaptıkları gibi kurdun üzerine yürürlermiş. Kurt kaçtıyormuş tabii. Onu kovalayan çobanlar da şaşır kalyorlarmış bu işe. Kurt deli gibi, hem kaçıyor, hem bağıriyormuş: Yakalayıñ beni dostlarım, cezamı verin, dövün beni!. Çobanlar da gülmekten yerlere yatarlarmış. Bu sırada da kurt kaçıp kurtulmuş. Ama iş bununla bitmiyormuş. Nereye gitse, Çipalak hemen ele veriyormuş onu. Her yerde kovmuşlar, her yerde alay etmişler onunla. Kurt açılıktan bir deri bir kemik kalmış. Dişlerini şakır şakır birbirine vurur, titrermiş: Nedir bu başıma gelen, nedir bu çektiklerim? Kendi kendime düşmanlık ediyorum, iyice kocadım, bunadım artık!. Ama Çipalak durmaz, kulağına fısıldarmış: Taşmat gile git, onun koyunları pek yağlıdır! Baymat gile git, onun köpekleri sağır! Ermat gile git, çobanları uykuda! Koşacak hali kalmayan kurt oturup ağlıyor, sizlaniyormuş: Hiçbir yere gitmem artık. En iyisi gideyim birinin köpeği olayım...

Baba, nasıl masal, gülünç değil mi? Daha nice nice masalları var dedemin. Kimisi açıkçı, kimisi korkulu, kimisi üzünlü. Ama ben en çok Boynuzlu Maral Ana masalını severim. Dedem, Işık-Göl'de yaşayan herkesin bu masalı bilmesi gerekiğini söylüyor. Onu bilmemek günah imis. O masalı sen de biliyor musun baba? Dedem o masalda anlatılan her şeyin gerçek olduğunu söylüyor. Çok eskiden olmuş bu olaylar. Biz hepimiz, ben, sen ve başkaları, Boynuzlu Maral Ana'nın soyundan gelmişiz...

İşte, kışın biz böyle yaşarız. Ve kış uzun sürer. Dedemin masalları olmasa çok sıkılırdım.

Ama ilkbahar öyle güzeldir ki bizim oralarda! Havalarda ılıyılınca çobanlar yine gelirler ve dağlarda yalnız kalmayız. Fakat çayın örüm yakasında kimse olmaz. Orada yalnız orman ve orman canlıları vardır. Zaten biz orada ormana kimseyi sokmamak için yerleşmişiz. Ormana bizden başka kimse adımını atamaz, hiçbir şeye, en ufak bir dala dokunamaz. Bir defasında bilginler bile geldi bizim oraya. İki kadındı, pantalon giymişlerdi. Biri genç, biri yaşlı iki de erkek vardı. Genç olan onların öğrencisi imiş. Tam bir ay kaldılar. Yaprakları, otları, dalları topladılar. Dediklerine göre, bizim San-Taş ormanları gibi orman pek az kalmış dünyada. Hatta, böylesi hemen hemen hiç yokmuş. Onun için de ormanın her ağaçını çok iyi korumamız gerekiyor.

Oysa ben dedemin, bütün ağaçları çok sevdığı, acıdığını için koruduğunu sanırdım. Orozkul eniştüm, kerestesi için birisine çam verdiği zaman dedem çok kızar...

:::::::

-3-

Beyaz gemi uzaklaşıyordu. Dürbünde bacaları bile görünmüyordu artık. Az sonra tamamen gözden kaybolacaktı. Şimdi çocuk, babasının gemisiyle yapacağı yolculuğun sonunu düşünmeli, bir son uydurmaliydi. O ana kadar her şey çok iyi gitmişti ama işin sonunu getiremiyordu bir türlü. Balığa dönüşmesini, çaya atlayıp göle kadar gelmesini, gemiye ulaşmasını, babasına kavuşturmasını kolayca canlandırıyordu gözünde. Babasına anlattıklarını da çok iyi hatırlıyordu. Ama bundan sonrasıını bileyemiyor, düşünemiyor. Az sonra sahil görünecekti mesela. Daha sonra da gemi iskeleye yanaşacaktı. Denizciler gemiden çıkışacak, herbiri kendi evine gidecekti. Babası da gidecekti tabii. Karısı ve iki kızı rıhtımda onu bekliyorlardı. Şimdi ne yapacaktı peki?

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Ya babası onu almazsa. Haydi aldı diyelim, karısı ne der o zaman? Bu çocuk da nerden çıktı? Burda ne işi var? demez mi? Hayır, hayır, en iyisi babasıyla gitmemekti.

Bu arada beyaz gemi gittikçe uzaklaşıyor, güçlükle görünen bir nokta haline gelmiş bulunuyordu. Güneş de suyun üzerine iyice çökmüştü. Dürbünle bakınca, ateş kırmızısı ve leylak rengindeki parıltılar göz kamaştırıyordu.

Ve işte gemi artık görünmez oldu. Beyaz gemi masalı da böylece son buldu. Şimdi eve dönmesi gerekiyordu. Çocuk yerden çantasını aldı, dürbünen koltuğunu altına sıkıştırdı. Dağını yamacından, yılan gibi kıvrıla kıvrıla ve hızla inmeye başladı. Buzağıının çığlığı entari için nineye hesap vermesi gerekiyordu şimdi. Göreceği cezadan başka bir şey düşünmüyordu artık. Büsbütün korkuya kapılmamak, kendini yüreklemek için çantasıyla konuşmaya başladı: Bizi azarlayacaklar, sen sakın korkma! Ben isteyerek yapmadım ki onu! Buzağıının kaçtığını nereden bileyim! Herhalde bana bir şamar vuracaklar. Olsun, buna katlanırıım. Seni kaldırıp yere atarlarsa sakın korkma. Bir yerin kırılmaz, bir çantasın sen. Ama nine tutar dürbünen fırlatırsa, vay haline! İyisi mi önce onu dama götürüp saklayalım, ondan sonra gireriz eve...

Öyle yaptı. Evin eşigidinden adımini atarken yüreği küt küt atıyordu.

Ama evde tuhaf bir sessizlik vardı, ayluda da kimseler yoktu, sanki ev terkedilmişti. Sonra anladı. Mümin dedesi bir kere daha çılgına dönen damadını yataştırmak istemiş, yalvarıp yakararak Orozkul'un bileğini tutmaya çalışmıştı. Ama yine de kızının dövülmesi utancına, yara bere içinde kalmasına, acıdan inlemesine engel olamamıştı. Babasının yanında en ağır küfürleri savuruyordu Orozkul. Kısır kancık, dölsüz katır, lanet karı! diye bağıriyordu. Ve kızı da kaderine lanet okuyarak çığlıklar atıyor, bas bas bağıriyordu: Allah çocuk vermiyorsa suçum ne benim! Yeryüzünde koyun gibi doğuran ne çok kadın var, ben ise lanellenmişim! Niçin, niçin? Neydi benim günahım da böyle kısır bırakıldım! Öldür beni canavar adam, öldür! Vur, vur. Gebereyim daha iyi!.

İhtiyar Mümin bir köşeye büzülümsüz güçlükle soluyordu. Gözkapakları kırılmıştı. Dizlerinin üstüne koyduğu elleri tırıl tırıl titriyordu. Yüzü de sapsarıydı.

Başını usulca kaldırıp torununa baktı, tek kelime söylemedi ve gözlerini kapadı. Yorgun, bikkın idi. Nine evde değildi. Bakey hala ile kocasını barıştırmak, kırılan dökülen eşyayı toplamak, ortalığa bir çeki-düzen vermek için onların evine gitmişti. Böyleydi ninesi. Orozkul karısını döverken hiç karışmaz, dedeyi de karıştırmak istemezdı. Ama kavga bittiğten sonra onları barıştırmaya, yataştırmaya çalışıyordu. Eh, hiç olmazsa bu kadarını yaptığı için canı sağ olsun...

Çocuk dedesine herkesten çok acıyordu. Bu olayın her tekrarlanışında zavallı adam ölecekmiş gibi olurdu. Bir köşeye büzülür, içine kapanır, yüreğindeki acılarından kimseye söz etmezdi. Böyle zamanlarda o, artık iyice kocadığını, savaşta ölen tek erkek evladını düşünürdü. Oğlunu da herkes unutmuş, hatırlayıp sözünü eden kalmamıştı. Oğlu sağ olsaydı belki kötü talihi de değişirdi. Bazen bir ömr geçirdiği ölen karısını da hatırlayıp ağlardı.

Ama en çok üzüldüğü, kızlarının pek kötü tatihli, pek mutsuz oluşlarıydı. Küçük kızı, torununu onun eline bırakıp şehrə gitmiş, orada, kalabalık ailesiyle küçük bir odada, büyük sıkıntılar içinde yaşıyordu. İkinci kızı ise burada Orozkul'un işkencelerine katlanıyordu. Yaşlı adam bu kızının yanında olsa da, onun için her fedakarlığa hazır bulunsa da, zavallı kızı ana olma mutluluğuna erişemiyordu bir türlü. Nice yıldan beri katlanıyordu Orozkul'a. Artık hayatı cehenneme dönmüştü.

Ama ne yapsın? Başını alıp nereye gitsin?.. Sonra hali nice

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
olurdu! Kendisi iyice kocamıştı artık, bir ayağı çukurdaydı.
Kendisinden sonra ne olurdu o zavallının kaderi?

Çocuk, bir parça ekmekle çanağındaki yoğurdu çabuk
çabuk yedi, hiç ses çıkarmamaya çalışarak pencerenin dibine oturdu, lambayı
yakmamış, dedesini rahatsız etmek istememişti.
Düşünceleriyle başbaşa kalsındı dedesi. Çocuk da düşünüyordu. Bekey halanın
kocasına vokta vererek onu şımartmasına akıl erdiremiyordu bir türlü.
Adam onu pestilini çıkarıncaya kadar dövüyordu. Dayağı
yedikten sonra o, yarınlitrelık bir şişeyi daha sürüyordu
önüne...

Ah Bekey hala, ah! Kocası onu öldürürcesine dövüyordu da o yine
affediyordu! Niçin affediyordu? Niç affetmemek gerekirdi böylelerini.
Beş para etmez kötü adamın biriymi o. Kimseye gereği yoktu. Onsuz da
pekala geçinirlerdi.

Çocuk hayalinde, gittikçe artan hiddetiyle ona verilmesi gereken cezayı
da düşünüyordu: Hepsı bir olup Orozkul'un üzerine çullanacak, bu iri, bu
şişko, bu pis herifi çaya kadar sürükleyecekler, orada kaldırıp akıntıının
ortasına alacaklardı. Adam, Bekey haladan, Mümin dededen, yalvaryakar af
dileyecekti. Çünkü bir balık olamazdı o...

Çocuk bu cezayı düşünüp biraz rahatladı. Hatta Orozkul'u suda çırpınırken,
kadife şeritli şapkasını da sulara kapılıp yüzerken haval edince gülmek bile
geldi içinden.

Ama ne yazık ki büyükler hiç de çocuğun düşündüğü
gibi adil davranışmıyor, tam tersini yapıyordular. Orozkul yine eve sarhoş
geliyor ve onu hiçbir şey olmamış gibi karşılıyorlardı. Dede atının başını
tutuyor, karısı Bekey hala koşup çayı ateşe koyuyordu. Sanki hepsi onu
bekliyor, hasretle yolunu gözlüyorlardı gibi! O ise başlıyordu nazlanmaya,
sızlanmaya. Önce üzüntüsünden ağlıyordu. Nasıl olurdu? Herkesin, hatta eli
sıkılmayacak, yüzüne bakılmayacak adamların bile istedikleri kadar çocukları
olabilirdi! Onların beş hatta on çocukları olurdu da onun hiç çocuğu olmazdı!
Orozkul'un nesi eksiki onlardan? İşinde bir başarısızlığı mı
görülü müştü? Allah'a şükür orman korucularının başıydı o!

Kim ona işsiz-güçsüz diyebildi? Bakın, cingenelerin bile
kucak dolusu çocuklar oluyor, istemedikleri kadar çok çocuklar oluyor! O,
adı sanı olmayan biri miydi? Her işte başarılıydı, her şeyi de vardı:
Altında eyerli atı, elinde kırbaçı vardı ve her yerde şeref konuğu
yaparlardı onu. Yaşıtları çocuklarına toy, düğün yapısınlar da onun neden bir
çocuğu olmasındı? Niçin oğulsuz, evlatsız bir adamı o?

Bekey hala da ağlıyordu, içi içini yiyor, oraya buraya koşarak kocasının
gönlünü almaya çalışıyordu. Sonra bir kenara sakladığı yarınlitrelık
votkayı çıkarıp kocasına getiriyordu. Kederinden o da biraz içerdi. Bundan
sonra iyice azan Orozkul bütün suyu karısına atar, öfkесini ondan çıkarırırdı.
Bekey hala her şeyini bağışlardı onun. Dedesi de bağışlardı. Orozkul'a kimse
karşı çıkmazdı. Ertesi sabah ayıldığında, gözlerinin altı mosmor olan karısı
onun için çay demlerdi. Dede ise atına yulaf yedirir, sonra eyerlerdi.
Orozkul da çayını içter, atına kurulurdu. Şimdi yine amir
odur, San-Taş ormanlarının efendisi odur. Böyle bir adamın çaya atılması
gerektiğini kimse aklına getirmez.

Hava kararmış, gece olmuştu.

Çocuğa ilkokul çantasının alındığı gün işte böyle geçti.

Yatacağı zaman bir süre çantayı koyabileceği bir yer
aradı. Nereye koyacağını bileyordu. Sonunda onu başucuna, yastığın hemen
yanına koydu. Daha sonra, okula başladığında, sınıfının yarısından fazlasında
aynı cins çantanın olduğunu görecekti. Ama şimdilik bunu bilmiyordu, bilse
bile önemi olmazdı. Çantası onun için çok güzel, çok özel
bir şey olarak kalacaktı. Kısa hayatında onu yeni yeni olayların beklediğini,
bir gün bu dünyada yapayalnız kalacağını, çantasından başka bir şeyi
olmayacağı da bilmiyordu çocuk. Bütün bunlara sebep, çok sevdigi

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
Boynuzlu Maral Ana masalı olacaktı.

O akşam bu masalı bir defa daha dinlemeyi öyle istiyordu ki! İhtiyar Mümin de çok severdi bu masalı ve onu sanki görmüş gibi, yaşamış gibi, göğüs geçire geçire, gözyaşını tutamadan, ara sıra derin düşüncelere dalarak anlatırdı.

Ama dedesini rahatsız etmek istemedi. Onun masal anlatacak durumda olmadığını anlıyordu. Başka bir zaman dinleriz dedi çantasına. Şimdi onu sana ben anlatayım. Dedemin anlattıklarını kelimesi kelimesine söyleyim sana. Öyle yavaş anlatabileceğim ki başka kimse duymayacak. Ama sen iyi dinle. Ben, sinemadaki gibi her şeyi gözümde canlandırarak anlatmayı severim. Dedem, bu masalda anlatılan her şeyin gerçek olduğunu söylüyor. Hepsi olmuş bunların...

::::::::::::::

-4-

Çok eskiden olmuş bu olay. Çok, çok eski zamanlarda, yeryüzünde ormanların otlardan ve bizim ülkemizde de suların karalardan çok olduğu cağlarda, derin ve serin suyu olan bir nehir kıyısında, bir Kırgız kabilesi yaşarmış. Bu nehrin adı Enesay imiş. Buradan çok uzaklarda, Sibirya denilen yerde akarmış bu nehir. Atla, üç yıl üç ayda gidilirmiştir. Bugün bu nehrin adı Yenisey'dir. O zaman Enesay derlemiştir. Türküsü de söyleyemiş:

Senden geniş nehir var mı Enesay?

Senden aziz bir yurt var mı Enesay?

Senden derin bir dert var mı Enesay?

Senden özgür olan var mı Enesay?

Senden geniş bir nehir yok Enesay,

Senden aziz bir vatan yok Enesay,

Senden derin bir dert de yok Enesay,

Senden özgür özgürlük yok Enesay...

İşte böyleyimiş Enesay.

O zaman Enesay boylarında her çeşit millet yaşarmış. Hayatları zormuş, çünkü birbirleriyle sürekli savaş halindeymişler. Kırgız kabilesinin çevresi de düşmanlarla doluymuş. Bir gün biri saldırmış, bir gün öteki. Bazan de Kırgızlar onlara baskın yaparmış. Malları yağmalar, evleri yakar, insanları kovarlarımış. Önlerine kim çıksa öldürür, kimseye aman vermezlermiş. O zaman böyle bir zamanmış. Kimse kimseye acımadı, insan insanı öldürürmüştür. Bir gün gelmiş ki ekin ekecek, hayvan yetiştirecek, ava çıkacak adam kalmamış. Soygunculukla, çapulculukla geçinmek koşullarına geliyormuş. Basıyorlar, öldürüyorlar, yağmalıyorlarımış.

Ölüme ölümle, kana kanla cevap vermek gerekiyormuş. Öc alma hırsları arttıkça artmış. Su gibi kan akıyormuş. Düşmanları barıştıracak kimse de kalmamış. En akıllı, en akıllı başında olanın yaptığı iş, düşmanı gafil avlamak, bir tekini sağ bırakmadan bütün kabileyi yok etmek ve onun malını, servetini alıp götürmekmiş.

O sırada taygada tuhaf bir kuş çıktı ortaya. Bu kuş, geceleri sabaha kadar insan sesiyle şarkı söyleyip, acı acı ağlar, daldan dala sekerek seslenirmiştir: Bir felaket geliyor, korkunç bir felaket geliyor! dermiş.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Ve bir gün korkunç felaket gelip çatmış.

O gün, Enesay kıyısında, Kırgızlar, ölen yaşlı başbuğlarını gömüyorlarmiş. Uzun yıllar Kırgızları yöneten batır Kulçe, nice nice seferler düzenlemiş ve her savaştan sağ çıkmış, zafer kazanmış. Ama sonunda ecele yenilmiş. Kırgızlar, başbuğları için iki gün tutup ağladıktan sonra üçüncü gün onu gömmeye karar vermişler. Eski bir geleneğe göre, başbuğlarını bu son yolculuğunda, Enesay boyunca, yarlardan, uçurumlardan, yüksek yamaçlardan geçiriyorlarmiş. Böylece ölenin ruhu, ana nehir Enesay ile vedalaşırmış. Ene ana demektir. Say ise su, nehir anlamına gelir. Enesay da Ana Nehir anlamına gelir. Bu yolculukta, ölenin ruhu Enesay türküsünü son bir defa daha söylemiş:

Senden geniş nehir var mı Enesay?

Senden aziz vatan var mı Enesay?

Senden derin bir dert var mı Enesay?

Senden özgür olan var mı Enesay?

Senden geniş bir nehir yok Enesay,

Senden aziz bir vatan yok Enesay,

Senden derin bir dert de yok Enesay,

Senden özgür özgürlük yok Enesay.

Yine geleneye göre, mezar olarak seçilen tepede, açık çukurun başında, batırın cesedini başları üzerine kaldırır ve ona dünyanın dört yanını gösterirlermiş: Bak, bu senin nehrin! Bak, bu senin gögün! Bak, bu senin toprağın! Bak, bu da biziz, seninle aynı kökten gelmiş olan biz Kırgızlar. Hepimiz seni uğurlamaya geldik. Huzur içinde yat!. Ve gelecek nesiller yerini bilsin diye, mezarin başına büyük bir anıt-kaya dikerlermiş.

Ölüyü gömme günü, Kırgızların bütün çadırları nehir boyuna dizilirmış. Böylece her aile, cenaze geçerken onu çadırının eşiğinden görür, saygı ile eğilerek selamlar, hıçkıra hıçkıra ağlayarak beyaz yas bayrağını yere indirirmiş. Sonra o da cenaze alayına katılır, sonraki çadıra gelince orda da aynı şey olur, ağlar dövünürlermiş. Böylece, mezara kadar bütün çadırların önünden geçirirlermiş cenazeyi...

O sabah bütün hazırlıklar bitmiş, güneş her zamanki yolculuğuna çıkmıştı. At kuyruğundan yapılmış tuğlar dalgalanıyor, batırın kalkanı, zırhı, mızrağı da taşınyordu. Atının üzerinde bir yas örtüsü vardı. Kemeyciler savaş borularını, davulcular davullarını çalmaya hazırlılar. Öyle çalacaklardı ki tayga yerinden oynayacak, yer-gök sarsılacak, kuşlar ciyak ciyak bağırrarak havalandı bulut gibi gökyüzüne çıkacak, vahşi hayvanlar böğüre böğüre sık ağaçlıklara kaçacak, otlar yerlere yapışacak, dağlar yankı yankı uğuldayacaktı. Ağıtçı kadınlar başlarını açıp saçlarını dağıtmışlardı ve onlar da Kulçe Batır için ağıt okumaya hazırlılar.

Yiğitler diz çökmüş, taburu kaldırırmak için bekliyorlardı. Herkes, herkes hazırdı ve cenazenin kaldırılmasını bekliyordu. Orman kenarına bağlanmış kurbanlık dokuz kısrak, dokuz kısrak, dokuz boğa ve dokuz kere dokuz koyun kesilmek üzere bekletiliyordu.

Hic beklenmedik olay işte o zaman oldu. Enesaylılar birbirleriyle ne kadar kanlı bıçaklı olurlarsa olsunlar, bir başbuğun cenaze töreninde komşularına saldırmazlardı.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Ama o gün, düşman komşularından biri, hiç görünmeden Kırgız orduğahını kuşatmıştı. Birden ve her yandan húcuma geçtiler. Hiçbir Kırgız atına binecek, kılıç kuşanacak vakit bulamadı. Görülmemiş derecede korkunç bir soykırımı başlادı. Düşman, cesur, savaşçı Kırgızları yok etmek için böyle bir günü fırsat bilmiş, böyle bir kalleşlik etmişti. Hepsini, hepsini öldürdüler Kırgızların. Hiçbiri sağ kalıp bu olayı hatırlatmasın, kalleşliklerini duyurmasın ve öc almaya kalkımasın, törelere aykırı bu olay unutulup gitsin, bütün izler savrulan kumlar arasında yok olup silinsin istiyorlardı. İşte böyle yaptılar... yaptılar ama...

Bir adam dünyaya getirmek ve onu yetiştirmek çok uzun zaman ister. Ama onu öldürmek çok kolaydır. Bir anda öldürürsün. Kırgızların birçoğu kılıçtan geçirilmiş kanlar içinde yatıyordu. Birçoğu da kılıç ve mızraktan kaçip kendilerini Enesay'a atmış, boğulmuşlardı. Bu arada, Enesay boyunca yamaçların ve uçurumların kenarlarına kurulmuş pek çok Kırgız çadırı alev alev yanıyordu. Kırgızların hiçbiri kaçip kurtulamamış, hiçbiri sağ kalmamıştı. Her şey yerle bir edilmiş, yakılıp yıkılmıştı. Yaralanıp düşenleri de uçurumlardan aşağıya, Enesay'a atmışlardı. Düşman zafer çığlıklarını atıyordu: Artık bütün bu topraklar bizim! Bu ormanlar ve bütün bu sürüler bizim! diyorlardı.

Zengin ganimetlerle çekilen düşman askerleri ormandan kaçip gelen biri kız, öteki erkek iki çocuğu farketmemişlerdi. Bu iki afacan, büyüklerini dinlemeyip, sabahın erken saatinde ağaç kabuğu toplamak ve sepet örmek için gizlice ormana gitmişlerdi. Güle oynaya, hiç farkına varmadan ormanın ta içlerine dalmışlardı. Bir süre sonra, dövüş, hayhuy sesleri ve çığlıklar duyunca, koşa koşa geri döndüler, ama hiçbir canlıyla karşılaşmadılar: Ne babalarını sağ buldular ne analarını, ne ağabeylerini, ne de ablalarını. Soyları, sopları, kimseleri yoktu artık. Ağlaya ağlaya ata-baba yurduna döndüler. Bir kül yığınından öbür kül yığınına koştular ve tek canlıya rastlamadılar. Bir saat içinde öksüz kalıvermişlerdi. Şimdi dünyada yapayalnızdılar. Ta uzaklarda bir toz bulutu yükseliyordu. Kanlı baskından sonra onların hayvanlarını sürüp götürren düşmanlardı bu toz bulutunu kaldıranlar.

Çocuklar hemen o toz bulutunun ardına düştüler. Ağlaya ağlaya acımasız düşmanlarına bağıriyor, onlara yetişmeye çalışıyordu. Ancak çocukların yapacağı bir şeydi bu: Katillerden kaçip saklanacakları yerde onlara yetişmeye onlarla birlikte gitmeye çalışıyordu. Yeter ki yalnız kalmasınlar, bu lanetlenmiş yerden uzaklaşınlardı. İki çocuk el ele tutuşarak soyguncuların ardından kendilerini de götürmeleri için yalvarıp yakıyorlardı. Ama o kargaşa, atların kısnemeleri ve toynak gürültüleri arasında onların cılız seslerini kim duyabilirdi?

Yavrucaklar umutsuzca koşmaya devam ettiler ve sonunda yorgunluktan oldukları yere yığılıp kaldılar. Öyle büyük korku içindeydiler ki, çevrelerine bakmaya, kımıldamaya bile cesaret edemiyorlardı. Sonra birbirlerine sıkı sıkı sarılarak derin bir uykuya daldılar. Boşuna dememişler öksüzün talihi açık olur diye!

Geceyi sağ salım geçirdiler. Vahşi hayvanlar onlara dokunmadı, orman ejderhası onları kaçırmadı. Gözlerini açtıkları zaman sabah olmuş, güneş parlıyor, kuşlar şakiyordu. Kalkıp yine soyguncuların izine düştüler. Yol boyunca çeşitli meyve ve bitki kökü toplayarak yediler. Az gittiler, çok gittiler ve üçüncü gün bir dağın tepesine ulaştılar. Oradan bakınca aşağıda, yemyeşil bir çayırda büyük bir şölen verildiğini gördüler. Ne kadar çadır vardı orada? Sayısız. Ne kadar ateş yanıyordu? Sayısız. Ne kadar adam vardı? Sayısız. Kızlar türk süleyerek salıncakla sallanıyor, pehlivanlar seyircileri eğlendirmek için kartal gibi dalış yaparak birbirlerini yere çarpıyorlardı. Bunlar, zaferlerini kutlayan düşmanlardan başkası değildi.

Tepenin başında ayakta duran oğlan ve kız, bu insanların yanına gitmeye cesaret edemiyorlardı. Ama açtılar. Burunlarına gelen kızarmış et, taze et ve yabani soğan kokusu dayanılacak gibi değildi.

Sonunda dayanamayıp dağdan aşağı indiler. Şölendekiler onları görünce pek şaştılar ve hemen başlarına toplanıp sorular sormaya başladılar.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Kimsiniz siz? Nereden geliyorsunuz?

-Karnımız çok aç, bize yiyecek verin, dedi çocuklar.

Konuşmalarından çocukların kim olduğunu hemen anlamışlardı. Kendi aralarında bir ağızdan konuşmaya, bağırlaşıp çağrılmaya başladılar. Anlaşamıyorlardı: Düşman soyunun bu kılıçlarını hemen orada öldürsünler mi, yoksa Hanlarına mı teslim etsinler? Anlaşamadıkları nokta bu idi. Onlar tartışa dursun, iyi yürekli, merhametli bir kadın, çocukların eline birer parça haşlanmış eti tutuşturdu.

Çocukları yaka paça, ite-kaka hanın huzuruna götürürlerken, onlar ellerindeki yiyeceği bırakamıyorlardı. Önünde gümüş baltalı muhafizlerin beklediği büyük, kırmızı bir otağa doğru götürdüler onları.

İki Kırgız çocuğunun çıkageldiği haberi karargahta büyük bir endişe ve heyecan uyandırdı. Neden çıkmış, nasıl gelmişlerdi? Ne demek oluyordu bu? Oyunlarını, şölenlerini bırakanlar, koşup Han otağının önünde toplandılar.

Han, en büyük, en ünlü kumandanlarıyla, kar gibi beyaz keçelerin üzerinde oturmuş, bal kariştırılmış kımızını içiyor, bir yandan da kendisini öven şarkıları dinliyordu. Kalabalığın geliş sebebini öğrenince hiddetle köprüdü: Ne cesaretle rahatsız ediyorsunuz beni? Son ferdine kadar bütün Kırgızları öldürmemiş miydi? Ben sizi Enesay ülkesinin ebedi sahibi yapmadım mı? Sizi korkaklar sizi! Şu koruduklarınıza da bakın hele! Hey Çopur Topal Nine, buraya gel!

Topal ve çopur ihtiyar kadın kalabalığın arasında kendine yol açıp önüne gelince ona emretti:

-Al bunları, taygaya götür, öyle bir şey yap ki onlarla birlikte Kırgız soyu da yok olup gitsin! Adları, sanları, izleri bile kalmasın! Haydi ihtiyar Topal Çopur, buyruğumu yerine getir...

Topal Çopur Nine sessizce boyun eğdi ve sonra küçük kızla küçük oğlunu ellerinden tutup oradan çıktı. Orman içinde az gittiler, çok gittiler ve sonunda, Enesay'ın kıyısında, çok derin bir uçurumun başına gelip durdular. Topal Çopur Kadın, çocukların uçurumun kenarına getirip yan yana durdurdu. Onları o uçurumdan aşağı itmeden önce şöyle konuştu:

-Ey büyük Enesay, ey ulu nehir! Eğer senin derinliklerine bir dağ atsalar, o dağ orada bir taş gibi kaybolup gider. Eğer yüz yıllık bir çam ağacını atsalar, onu bir çöp gibi aparırsın! Senin, için iki kum tanesi gibi olan şu iki insan yavrusunu kucağına kabul et. Bu yavrulara bu dünyada yer yok artık. Bunu ben mi sana söyleyeyim Enesay? Eğer yıldızlar insan olsa, gökyüzü onlara dar gelir, sızmazlardı. Eğer balıklar insan olsa, nehirler ve denizler onlara yetmezdi. Bunu ben mi sana söyleyeyim Enesay! Al onları, apar onları! Varsın onlar körpecik iken, temiz yürekli, kötü emeller ve kötü niyetlerle lekelenmemiş iken, temiz vicdanları insanların çektiği azablarla dolmadan, kendileri de başkalarına acı çektiğinden, bizim iğrenç dünyamızı terketsinler! Al bunları, apar bunları ey ulu Enesay...

Oğlanla kız hıckıra hıckıra ağlıyorlardı. Uçurumdan aşağı bakınca gözleri kararlıyor, korkudan ırkılıyorlardı. Bu durumda ihtiyar kadının söyledikleri kulaklarına girer miydi hiç! Nehrin dalgaları çağıl çağıl, uğul uğul akıyordu.

Çopur Topal Nine çocuklara:

-Haydi yavrularım, son bir defa kucaklaşıp vedalaşın, dedi. Böyle derken, ikisini birden kolayca itebilsin diye kollarını sıvıyordu. Konuşmaya devam etti: Beni bağışlayın sevgili yavrularım.. Ee, ne yapalım, kaderiniz böyleymiş.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
Bilesiniz ki asla isteyerek yapmıyorum bu işi.. Ama sizin
iyiliğiniz için böylesi...

İhtiyar kadın cümlesini bitirmeden yanıtbaşlarında bir ses duyuldu:

-Bekle ey ulu bilge kadın! Bu günahsız yavruların canına kıyma!

Topal Çopur Nine ardına dönüp baktı ve gözlerine inanamadı: Şaşakalmıştı. Çünkü orada durup konuşan bir ana bugü (maral) idi. Hüzün dolu kocaman gözleriyle sitemli sitemli bakıyordu ona. Süt gibi beyazdı. Karnının altı ise yavru deveninki gibi saçak saçak boz yünlerle kaplıydi. Boynuzları güzel, görkemliydi: Sonbahar ağaçlarının dalları kadar çok ve büyüğütü boynuzunun çatalları. Memeleri, bebekli kadının memesi gibi temiz, dolgun ve kaygan idi...

-Sen de kimsin? Niçin insanların diliyle konuşuyorsun? dedi Topal Çopur Nine.

-Ben Ana Maral'ım. Maralların Anası. İnsanların diliyle konuşmasam ne dediğimi anlamaz, beni dinlemezsin.

-Peki ne istiyorsun Ana Maral?

-Serbest bırak bu çocukları ey ulu bilge kadın. Onları bana ver.

-Ne yapacaksın onları?

-İnsanlar ikizimi, iki küçük yavrumu öldürdü. Bu çocukları evlat edineceğim.

-Onları emzirmek, sütünle beslemek mi istiyorsun?

-Evet, ulu bilge yaratık.

Çopur Topal Nine katılı katıla gülerek yine sordu:

-İyice düşündün mü Maral Ana? İnsan yavruları bunlar, insan! Büyüdükleri zaman senin yavrularını öldürürler!

-Hayır, büyüğünce benim maral yavrularımı öldürmezler. Ben onların anaları olacağım, onlar da benim çocuklarım. İnsan öz kardeşlerini öldürür mü?

Çopur Topal Nine acı acı başını salladı:

-Öyle deme Maral Ana, insanları tanımazsan, orman hayvanları şöyle dursun, birbirlerini öldürmekten bile çekinmez onlar. Sözlerimin doğruluğunu anlayasın diye bu çocukları sana verirdim, verirdim ama insanlar bu çocukları da öldürürler. Ne diye çecekeksin böyle büyük bir acayı?

-Onları hiç kimsenin bulamayacağı uzak bir ülkeye götüreceğim. Acı bu yavrulara ulu bilge kadın. Serbest bırak onları. Memelerim dopdolu. Sütüm, yitik yavrularım için ağlıyor! Sütüm, yavru! yavru! diye hasretle gözyaşı döküyor!

Topal Çopur Nine biraz düşündü ve:

-Pekala, dedi, senin dediğin olsun. Al ve hemen götür bu yetimleri, bir an önce senin o uzak ülkemeye ulaştır. Ama, bu uzun yolculuğa dayanamaz, ölürlерse, ya da karşılaşacağınız haydutlar onları öldürürse, evlad edindiğin bu insancıklar sana nankörlük ederlerse, suç senindir, bilesin!

Maral Ana, Topal Çopur Nine'ye teşekkür etli ve çocuklara şöyle dedi:

-Bundan böyle ben sizin ananızım, siz de benim çocuklarımsınız. Sizi uzak bir ülkeye götüreceğim. Orada, ormanla örtülü karlı dağların koynunda, ılık, ıssı bir deniz var: İsık-Göl denilen bir deniz. Çocuklar çok sevindiler

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
ve Boynuzlu Maral Ana'nın yanına koşular, güle oynaya onun peşine düştüler.
Ama çok geçmeden yoruldular, adım atacak hâlleri kalmadı. Oysa
yol daha çok uzundu, dünyanın bir ucundan öbür ucuna kadar...

Boynuzlu Maral Ana onları sütü ile beslemeseydi, geceleri vücudu ile ısrıtmamasayıdı, o kadar uzun bir yolculuğa dayanamazlardı. Gittiler, gittiler ve gittikçe eski vatan Enesay'dan uzaklaştılar. Ama yeni vatan olacak İşık-Göl'e de daha çok yol vardı. Az gittiler, uz gittiler, bir yaz, kış, bahar ve sonbahar, yine bir yaz, kış, bahar ve sonbahar, sonra yine bir kış, yaz, bahar ve sonbahar... insan ayağı değmemiş ormanlardan, kızgın çöllerden, ayak batan kumlardan, yüksek dağlardan, çağıl çağıl ırmaklardan geçtiler. Kurt sürüleri peşlerine düştü. Ama, Boynuzlu Maral Ana, çocukların sırtına bindirip yel gibi koştu ve onları kurtardı. Avcılar da peşlerine düşmüş ve Bakın, bakın! Bir geyik çocukları kaçırıyor! Yakalayın! Vurun! diye bağırıyor ve ok yağıdırıyorlardı. Ama; Maral Ana evlatlarını, o davetsiz kurtarıcılarından da kurtardı. O, atılan oklardan da hızlı koşuyor ve alçak sesle onlara: Sıkı durun, iyi tutunun yavrularım, bizi kovalıyorlar! diyordu.

Sonunda bir gün Boynuzlu Maral Ana çocukların İşık-Göl'e ulaştırdı. Bir tepenin üzerine çıktı hayran hayran baktılar: Her taraf karlı sıradağlarla, yeşil ormanlarla kaplıydı.

Yeşil ormanla kaplı dağların arasından gözalabildiğine bir deniz uzanıyordu. Bu denizin koyu mavi yüzeyinde beyaz dalgalar koşuşuyordu. Rüzgar bu dalgaları çok uzaklardan getiriyor, çok uzaklara götürüyor. İşık-Göl'dü bu. Nereden başlıyordu? Nerede bitiyordu? Kimse bilemez. Bir ucunda güneş doğarken öbür ucu hala karanlıktı. Kaç tane dağ vardı bu gölün çevresinde? Sayısız. Bu dağların arasında karlı dorukları göklere çıkan daha kaç tane dağ vardı? O da sayısız, hesapsız.

-İşte yeni yurdunuz burasıdır, dedi Boynuzlu Maral Ana. Artık burada yaşayacak, ekin ekecek, balık avlayacak, hayvan yetiştireceksiniz. Orada, barış ve huzur içinde, binlerce yıl yaşayın. Soyunuz, nesliniz çoğalsın, her tarafa yayılsın. Sizden gelenler sizin dilinizi hiç unutmasınlar. Analarının, babalarının diliyle konuşmaktan, şarkı söylemekten zevk alsınlar. İnsan gibi yaşayın. Ben her zaman sizinle, sizin çocuklarınla, sizin torunlarınızla beraber olacağım. Gelecek zamanlarda hep sizinle olacağım.

İşte böylece, bir kız ve bir erkek çocuktan ibaret olan son Kırgızlar, ebedi ve kutsal İşık-Göl'ün kıyısında kendilerine yeni bir vatan buldular.

Zaman çok çabuk geçti. Erkek çocuk güçlü bir delikanlı oldu, kız çocuk ise ergin bir kadın. O zaman evlenip karı-koca oldular. Boynuzlu Maral Ana da İşık-Göl'den ayrılmadı, hep İşık-Göl'ün ormanlarında yaşadı.

Bir gün, tan ağarırken, İşık-Göl iyice kabardı, dalgalar uğul uğul coştu. Genç kadının da doğum sancıları tuttu ve acılarla kıvranmaya başladı. Genç adam ise korkuya kapıldı. Koşup yüksek bir kayalığın tepesine çıkarak olanca gücüyle bağırmaya başladı:

-Maral Anaa! Maral Anaaa! Nerdesin? İşık-Göl'ün coştuğunu, taştığını duymuyor musun? Kızın doğuruyor, kızın! Çabuk gel, bize yardım et!..

İşte o zaman, uzaklardan kervan çıngıraklarını hatırlatan şıngır şıngır bir ses duyuldu. Bu ses yaklaştı, yaklaştı ve birden Boynuzlu Maral Ana göründü. Koşa koşa geliyordu.

Boynuzuna bir beşik takmıştı. Ak kayından yapılmış bir bebek beşiği idi bu. Beşiğin kemerine asılmış gümüş bir çıngırak şıngırıyordu. Bugün de, İşık-Göl beşiklerinde aynı çıngıraklar vardır. Anneler beşiği sallayıncı, Maral Ana'yı akkayından yapılmış çıngıraklı beşiği görür gibi olurlar. Boynuzlu Maral Ana, şıngır şıngır çıngırak sesiyle gelir gelmez genç kadının çocuğunu doğurdu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Bu beşik ilk çocuğunuza için, dedi Maral Ana. Çok çocuğunuza olacak: Yedi kız, yedi erkek.

Anne ve baba çok sevindiler. Boynuzlu Buğu (Maral) Ana'nın şerefine ilk doğan çocuklarına Buğubay adını verdiler. Buğubay büydü. Kıpçak kabilesinden güzel bir kızla evlendi. Buğu soyu, Boynuzlu Maral Ana soyu, türeyip çoğalmaya başladı. Buğular İşık-Göl çevresinde büyük ve güçlü bir toplum oldular ve Boynuzlu Maral Ana'yı kutsal bir varlık saydılar. Hangi soydan, hangi boydan oldukları anlaşılsın diye, çadırlarının girişine maral boynuzu işaret etti. Buğuların baskınlarını püskürttüklere zaman ve at yarışlarında Buğu! Buğu! diye bağıriyor ve her defasında onlar kazanıyordu. O zamanlar İşık-Göl ormanları ak marallarla doluydu. Gökteki yıldızlar bile kıskanırdı onların güzelliğini. Bunların hepsi Boynuzlu Maral Amı'nın çocuklarıydı. Onlara kimse dokunmaz, kimsenin onları rahatsız etmesine izin verilmeydi. Buğular bir maralla karşılaşacak olsalar, hemen atlarından iner ona yol verirlerdi. Delikanlı erkekler sevdiklerinin güzelliğini ak maralın güzelliğine benzetirlerdi.

Çok zengin, anlı-sanlı bir Buğu'nun ölümüne kadar bu böylece sürüp gitti. Ölen Buğu'nun bin kere bin koyunu, bin kere bin atı vardı. Çevredeki bütün insanlar ona çobanlık ederdi. Bu adamın çocukları büyük bir yas töreni, büyük bir yas şöleni düzenlediler. Dünyanın dört bucağından anlısanlı insanları törene davet ettiler. Davetliler için İşık-Göl'ün kıyısına bin yün çadır kurdular. Kesilen koyunların, içilen kırmızıların, yenilen nefis Kaşgar yemeklerinin haddi hesabı yoktu. Ölen zenginin çocukları kendi aralarında şöyle konuşuyorlardı: Ölen babamızın ne kadar zenginlik ve cömert evlatlar bıraklığını herkes görüp anlasın, babalarının hatırlmasına nasıl saygıları davranışıyorlar, desin. (Ee oğlum, insanlar aklıları ile değil de zenginlikleriyle tanınmaya, büyüklenmeye kalkışırsa, bunun sonu kötü olur).

Sarkıcılar, altlarında ölenin çocukları tarafından armağan edilen saf kan atları, başlarında samur papak, sırtlarında ipek kaftan, kapı kapı dolaşarak ve birbirleriyle yarışırcasına, ölene ve onun çocuklarına övgü şarkıları okuyorlardı:

-Güneşin doğduğu yerden battığı yere kadar nerede
böyle mutlu bir hayat, böyle görkemli bir tören görülmüştür? diyordu biri.

-Dünya dünya olalu böyle bir tören görülmüş müdür? diyordu ikincisi.

-Bizden başka hiçbir yerde ölen büyklere böyle görkemli bir tören yapılmaz, onun şanı şerefi böyle yüceltilmez, kutsal anısı böyle saygıyla anılmaz! diyordu üçüncüsü.

-Hey geveze ozanlar, neler saçmaliyorsunuz? Yeryüzünde rahmetlinin cömertliğini, şanını-şöhretini anlatabilecek laf bulunabilir mi hiç? diyordu dördüncüsü.

İşte böyle, ozanların övgü yarışı gece gündüz devam ediyordu. (Ee, oğlum, ozanlar böyle övgü böyle dalkavukluk yarışında bulunurlarsa, ozan, ozan olmaktan çıkar, şarkının, şiirin düşmanı haline gelir).

Rahmetlinin yas töreni, günler boyu, geceler boyu, bir bayram havası içinde sürüp gitti. Ölen zenginin övungeç çocukları, bu gösterişte herkesi geçmek, başkalarını gölgede bırakmak, kendi ünlerini bütün dünyaya yaymak istiyorlardı. Sonunda, babalarının mezarına bir maral boynuzu dikmek istediler. Ta ki bütün dünya bunu görüp, ölenin kutsal Boynuzlu Maral Ana soyundan olduğunu anlasın. (Ee, oğlum, eski zamanda atalarımız, zenginlik gururlanmayı, böbürlenmeyi, gururlanma-böbürlenme ise baştan çıkmayı, çılgınlığı getirir, derlermiş).

Zenginin çocukları babalarının anısına görülmemiş, duyulmamış şeyler yapmaya karar vermişlerdi bir kere. Onlara kimse engel olamazdı. Ne derlerse olurdu. Avcıları ormana saldılar. Avcılar da büyük bir maralı öldürdüler ve boynuzunu alıp getirdiler. Ama ne boynuz! Gerilmiş

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
kartal kanadı kadar geniş. Çocuklar onu çok beğendiler: Boynuzun tam onsekiz çatalı vardı. Demek ki o maral onsekiz yaşındaydı. Şaşılacak kadar büyük.

Ustalarla emir verip bu boynuzu babalarının mezarına dikmelerini istediler.

Buğuların yaşıları homurdanmaya başladı:

-Bu maralı ne hakla öldürürsünüz? Boynuzlu Maral Ana'nın soyuna el kaldırmaya kim căret etti?

Ölen zenginin çocukları da şu cevabı verdi:

-Bu maral bizim topraklarımızda vuruldu. Topraklarımızda yürüyen, sürünen, uçan, kaçan ne varsa, uçan sinekten koşan deveye kadar hepsi bizimdir. Bize ait bir marala ne yapacağımızı ancak biz biliriz. Haydi defolun!

Uşaklar yaşılı adamları, itip kakarak, kırbaçlayarak ve atlarına ters bindirerek, onları büyük bir utanç içinde bırakarak, sürüp kovaldular.

İşte her şey asıl bundan sonra başladı... Boynuzlu Maral Ana'nın soyuna büyük felaket bundan sonra geldi. Hemen hemen herkes ormanda ak maral avına koştı. Her Buğulu, atasının mezarına bir ak maral boynuzu dikmeyi kendine borç bildi. Artık bu işi atalarına bir saygı olarak görmeye başladılar. Maral boynuzu bulamayanlara ömensiz, beceriksiz kişiler olarak bakıyorlardı. Artık Buğu soyundan, yani Boynuzlu Maral Ana soyundan olanlar bile, bu işin ticaretini yapmaya, maral boynuzu alıp satmaya, boynuz biriktirmeye başladılar. Bunu bir meslek haline getirdiler. (Ee, oğlum, paranın hükmü sürdüğü yerde, güzel söze ve güzelliğe yer kalmaz).

İsık-Göl ormanlarında maral kırımı başladı. Hiç acımadan öldürülerlardı onları. Ulaşılması zor kayalıkla kaçıyorlardı ama insanlar orada da avlıyorlardı onları. Üzerlerine köpek sürülerini salıyorlardı. Köpekler onları insanların pusu kurduğu yere doğru sürüyor ve orada avcıların oklarına hedef oluyorlardı. Sürü sürü öldürülüdü. Avcılar, boynuzunda en çok çatalı bulunan maralı vurmak için birbirleriyle yarışıyorlardı.

Ve böylece marallar tükenindi. Dağlar maralsız kaldı. Artık gece yarılarında da, sabahın erken saatlerinde de, maralların bağırmaları duyulmaz olmuştu. Ne düzükte otlayan marallar, ne boynuzlarını arkaya yatırarak hendeklerden atlayan ve kuş gibi uçan marallar göze çarpıyordu. Öyle zamanlar geldi ki insanlar doğdukları günden öldükleri güne kadar bir tek maral göremez oldular. Artık maral adını yalnız masallarda dinliyor, boynuzlarını da yalnız mezarlarda görüyorlardı.

Peki, Boynuzlu Maral Ana'ya ne olmuştu?

O, insanlara küsmüştü. Çok gücenmişti onlara. Anlatılanlara göre, marallar köpeklерden ve avcılar dan kurtulamadıkları için sayıları parmakla sayılacak kadar azalınca, Boynuzlu Maral Ana, en ulu dağın doruguна çıkışarak Isık-Göl'e veda etmiş, son kalan yavrularını toplayıp, büyük geçidi aşarak başka bir ülkeye, başka dağlara gitmiş...

Yaa, bak neler oluyor şu dünyada. Benim masalım da burda bitiyor. İster inan, ister inanma. Boynuzlu Maral Ana, giderken, bir daha bu yerlere asla dönmeyeceğini söylemiş...

:::::::

-5-

Dağlara yine sonbahar geldi. Gürültülü yazdan sonra her taraf yine sonbahar sessizliğine daldı. Yaylaya çıkanların kaldırıldığı toz duman çöktü, yaktıkları ateşler söndü.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Hayvanlar kışlaklarına çekildiler. Onlarla beraber insanlar da gitti. Dağlar bomboş kaldı.

Artık kartallar tek tek uçuyor, çok seyrek bağırlıyorlardı. Çayın uğultusu da dinmişti. Yaz boyunca alıştığı geniş yatağında bütünlüksü, iyice incelmişti. Otlar artık büyümüyordu, kurumaya başlamışlardı. Dallarda asılı durmaktan yorulan yapraklar da düşüyordu yerlere.

Karanan yüce dağ başlarını, yeni kar, gümüş yansılılarıyla kaplamaya başlamıştı. Sabahları, karanlık sırtlar, tılkilerin boyunları gibi boz bir renge bürünmüş görünüyordu.

Vadilerde serin, soğuk rüzgarlar esmeye başlamıştı. Ama şimdilik gündüzleri gökyüzü hala açık ve kuru geçiyordu.

Evlerin önünden akan çayın karşı yakasındaki ormanlar daha çabuk giymişlerdi sonbahar giyimlerini. Çaydan yukarıya doğru karaçam ormanınına kadar uzanan bodur ağaçları, dumansız bir yangın görünümünde idiler: Kızarmışlardı.

Dağ yamacındaki akçakavak ve kayınağaçları daha parlak bir renge, al ve erguvan rengine bürünmüştürlerdi.

Bunlar, çam ve köknardan oluşan sık ormanın, ebedi karlarla örtülü tepelerin sınırlarına kadar uzanıyorlardı.

Çam ormanı her zamanki gibi, bir mabed kadar sade ve temizdi. Orada yalnız kabuklu iri gövdeler, yalnız kuru reçine kokusu, ağaçların dibini halı gibi kaplamış iğne yapraklar göze çarpıyordu.

Ama bugün orada sabahdan beri alakargalar bağırlıydı. Büyük bir alakarga sürüsü ormanın üzerinde çığlıklar atı ata daireler çiziyordu. Balta sesini duyar duymaz başlamışlardı acı acı ağlamaya. Şimdi onlar, koca bir çam tomruğunu yamaçtan aşağı sürükleyen iki kişisinin ardından uçuşarak çığlık atıyor, durup dururken rahatsız edildikleri, ürkütüldükleri için hiç susmadan bağırlıyorlardı.

Koca ağaç bir at koşulmuştu. Atın yularını tutan Orozkul önden gidiyor, pulluk çeken bir oküz gibi derin derin soluyor, üzerindeki kolsuz paltosu içinde bir çalılara takılıyordu: Mümin dede ise geriden, ağaç gövdesinin ardından güçlükle ilerliyordu. Bu yaşıta bir adamın bu kadar yüksek bir yerde yürümesi hiç de kolay değildi. Nefesi kesiliyordu ihtiyarın. Elinde kayın ağacından bir sırik vardı. Bununla tomruğun düz gitmesini sağlamaya çalışıyordu. Çünkü tomruk sık sık başka ağaçlara ve taşlara çarpıyordu. O zaman Mümin elindeki sıriği kullanarak kurtarıyordu onu.

Ama bu defa da tomruk enlemesine düşüyor ve bayır aşağı yuvarlanmaya başlıyordu. Böyle durumlarda önündeki adamı ezip öldürebilirdi. Sırıklı tomruğu itip yönlendiren için durum daha da tehlikeliydi. Orozkul birkaç defa atın yularını bırakıp yana çekilmek zorunda kaldı ve her defasında kaynatasının canını dişine takarak hayatı pahasına, koca gövdeyi dimdik yamaçta durdurup, onu atın yularını çekmesini bekler görünce büyük bir utanç duymuştu. Ama boş yere dememişler: Kendi ayıbını örtmek isteyen başkalarının yüzüne kara çalar diye. Orozkul da öyle davranışarak kaynatasına çıkışıyordu:

-Hey, ne oluyor sana, beni örür dünyaya yollamak mı istiyorsun yoksa!

Orozkul'un bu davranışını görüp söylediğini duyacak, bir ihtiyara böyle davranışlığı için onu kınamak kimse yoktu orada. Mümin dede alttan alarak, böyle bağırmamasını, kasten yapmadığını, kendisinin de o koca tomruğun altında kalma tehlikesi geçirdiğini söyleyince, Orozkul daha da hiddetlendi:

-Şunun dedigine bak hele! Seni ezerse nolacak değil mi? Yaşayacağın kadar yaşamışının nasıl olsa. Peki, ben ölürem senin kızına kim bakacak Şeytan kamçısı gibi kısır bir kadını kim alır?

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
-Zor adamsın be oğlum, dedi Mümin, sende insanlara
karşı hiç sayı yok!

Orozkul olduğu yerde durarak ihtiyacı biraz süzdü ve
sonra çıkıştı:

-Senin gibi kocamışlar çoktan ocak başına çökmüş,
kızlarını ısıtmaya çalışıyorlar. Ama sen hala maaş alıyorsun. Kim veriyor
bu maaşı? Ben veriyorum, ben! Daha ne saygısı istiyorsun benden?

Mümin onu sakinleştirmek gereğini duydu:

-Pekala, yetişir artık, sözgelişi söylediğim işte.

Yine yollarına devam ettiler. Bir yokuşu aştıklan sonra biraz dinlenmek
için durdular. At ter ve köpük içinde kalmıştı.

Alakargalar susmak bilmiyor, hala sıyaklıyorlardı tepelerinde. Sanki
işleri güçleri gün boyu çığlık çığlık bağırmaktı.

Mümin, konuyu değiştirmek ve Orozkul'u sakinleştirmek için:

-Kışının geldiğini anladılar da, dedi, gitmeye hazırlanıyorlar...

Sonra onlara da hak verir gibi ilave etti: Rahatsız edilmekten pek
hoşlanmazlar.

Orozkul hızla dönüp ona baktı. Yüzü kıpkırmızı olmuştu hırsından:

-Kim engel oluyor gitmelerine? Sen de iyice bunadın ihtiyar!

Sözün sonunu söyleterken sesini alçaltmıştı, ama öfkeliydi. Susup aklından
şunları geçirdi: Dediğine bak hele! Ne demek istiyor yani. Onun alakargaları
rahatsız olmasın diye bir çam kesemeyeceğiz, dalına bile dokunamayacağız!
Onların sahibi benim, buraların efendisi benim! Ona ne oluyor!

Kuşlara hinc dolu gözlerle bakarak sölendi:

-Ah elimde bir makineli tüfek olsaydı, gösterirdim onlara ben!

Sonra başını öbür tarafa çevirip sunturlu bir küfür savurdu.
Mümin sesini çıkarmadı. Damadının küfürlerine bir türlü alışamamıştı:
Yine başladığını diye geçirdi aklından.
İçince vahşileşiyor. Çakırkeyif olunca da bir çift laf edemezsın. Neden
böyle olur bu insanlar? Kendi kendine kızıyordu: Sen ona iyilik edersin, o
sana kölülük. Utanmak, arlanmak da bilmeyorlar. Sanki kural bu imiş. Hep
kendilerini haklı görürler. Herkes onlara kul-köle olsun. Kul-köle
olmazsan zorla yaptırırlar bunu. İyi ki böyle bir adam ormanda yaşıyor.
Elinin altında her işini gören bir-iki kişi var.

Biraz daha büyük bir görevi olsa, kimbilir neler yapardı?
Allah göstermesin... Böyleleri de hiç tükenmiyor. Her zaman istediklerini
elde ederler. Kurtulmak mümkün değil onlardan. Her yerde izini bülür, her
yerde karşına çıkarlar. Keyifleri için başkasının canını çıkarırlar da
sonra yine onlar haklı olurlar. Ah, hiç tükenmiyor böyleleri, hiç...

Orozkul ihtiyacı daldığı düşünceden ayıran emri verdi:

-Haydi, uyuşup kalmayalım burada, gidelim!

ve yollarına devam ettiler.

O gün sabahdan beri Orozkul'un huysuzluğu üzerinde
idi. Önce, bütün aletleri alıp tam çayın öbür yakasına geçecekleri zaman,
Mümin torununu alıp okula götürmüştü. İyice delirmiştii bu ihtiyacı! Her sabah
erkenden atını eyerler çocuğu okula götürür, sonra yine koşturup onu almaya
giderdi. İşi-gücü bu bacaksıza bakmak, onunla uğraşmaktı.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Onun okula geç kalmasını hiç istemiyordu. Amma da iş ha! Sonu ne olacaktı bunun? Demek bacaksız okula geç kalamaz, ama onun işi bekleyebilirdi? Ne imiş? Ben çabucak gider gelirim, çocuk okula geç giderse öğretmene karşı ayıp olur diyor. Amma da utanılacak insanı bulmuş ha! Koca budala! Bu bayan öğretmenen de kim oluyor? Tam beş yıldan beri hep aynı mantoyu giyiyor. Koltuğunun altında her zaman bazı defterler ve bir çanta bulunur. Yine her zaman yol kenarında durup geçen arabalara el kaldırır. Sık sık kasabaya gider. Her zaman bir eksiği vardır okulun. Ya kömürü kalmamıştır, ya camı kırılmıştır, tebeşiri hatta silgisi bile yoktur. İyi bir öğretmen olsaydı böyle bir okulda görev kabul edermiydi? Düşünmüş taşınmışlar da -Cüce Okul- adını vermişler ona. Amma da isim ha! Aslında ismine layık bir mektep! Cüceler mektebi. Ne gereği varmış böyle bir okulun? Öğretmen dediğin şehirde olur. Şehir okulları baştan başa cam. Orda öğretmenler kırvat takarlar. Ee, tabii, şehir orası. Sokaklarında kodaman kodaman adamlar araba sürer. Ama ne arabalar! Gelip geçerlerken durup hayran hayran seyretmek istersin, hatta saygı ile eğilmek istersin önlerinde. Siyah, pırıl pırıl, güzel mi güzel arabalar! Ama şehir adamları bunlara hiç alırdırmıyorlar. Zaten durup bakmaya vakitleri de yoktur, hep acele işleri vardır onların. Hayat dediğin şehir hayatı gibi olmalı işte. Ah orada bir iş kapsa, şehrre yerleşse! Orada görevi olanlara saygıda kusur etmezler. Görevi büyük olana, gösterilen saygı da büyük olur.

Mecburdurlar saygı göstermeye. Ee, medeni insanlar ne de olsa. Ve, birine konuk gittin, ufk bir bahşiş aldın diye, benden tomruk ya da başka bir şey istemeye kalkmazlar orada.

Ama burda, insana elli ya da yüz ruble verirler, karşılığında odunlarını alırlar ve ne yaparlar sana? Hemen bir şikayet mekrubu yazarlar üst makamlara: Orozkuł rüşvetçinin tekidir, söyledir, böyledir... derler. Nankörler!

Hımm.. ah bir yerleşseydim şehrre! Cehennem olsun bu dağlar; bu ormanlar, bu tomruklar.. Bin kere lanet olsun o kısır avrada, o beyinsiz moruğa, görmemiş gibi yanından ayırmadığı o bacaksıza! Yulaf yemiş tok at gibi çalımlı çalımlı dolaşırdım şehirde. Herkese saydırırdım kendimi. Beni görmek isteyenler Sayın Orozkuł Balacanoviç, makamınıza girebilir miyim? diye izin alırlardı. Bir de şehirli avrad alırdım. Niye olmasın? Güzel bir artistle evlenirdim mesela. Elinde mikrofon, hem okuyor, hem oynuyor. Onlar için önemli olan, kocasının iyi bir işi olmasıdır. Böyle diyorlar. Boy numa kırvatımı takar, böyle bir güzelin koluna girerdim işte... Sinemaya giderdik birlikte. Tabii o topuklu ayakkabı giyerdi. Mis kokular sürünerdü. Yanımızdan geçenler bu kokuyu alsınlar diye derin derin nefes çekerlerdi burunlarından. Bir de bakmısın çocuklarınımız olmuş. Oğlumu bir hukukçu yapardım, kızım ise piyano çalardı. Şehrre çocukların zeki olurlar. Her şeyi hemen öğrenirler.

Evde yalnız Rusça konuşulurdu. Köyde konuşulan kaba kelimelerle beyinlerini doldurmak ne işe yarar? İşte böyle yetiştirirdi çocuklarını. Papıkça, mamicaka, haçu, to, hauç eto... (Babacığım, anneciğim, şunu istiyorum, bunu istiyorum (Rusça)) derdi çocuklar. Ne isterlerse alırdı. İnsan kendi belinden, kendi dölünden olanlardan bir şey esirger mi? Başka çocukların babalarını kıskandırırdı. Gösterirdi onlara kim olduğunu. Başkalarından nesi eksiki? Üst makamlarda olanların ne üstünükleri vardı ondan? Onlar da onun gibi insanlardı işte. Yalnız, sans onlara gülmüşti. Kendisi ise şanssızdı. Aslında kendinin de suçu yok değildi. Orman koruculuğu kursundan sonra şere gidip teknik okula ya da enstitüye girmesi gerekiirdi. Ama o acele etmiş, bir an önce bir iş tutmak istemişti. Küçük de olsa iş, istti. Şimdi de sürünen dur bu dağlarda, eşek gibi tomruk taşı... Yetmiyormuş gibi bir de şu kargalar!. Ne diye bağırsıtip kafa şişirirler! Ah bir makineli tüfeği olsaydı...

Orozkuł'un öfkelenmesine sebep çöktü. Yaz gelip geçmiş, sonbahar geliyordu. Yazla birlikte ılkı ve koyun çobanları da çekip gitmişlerdi. Ne davet vardı artık ne ziyafet.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
Türkünde söylendiği gibi idi:

Daylar marala kaldı

Otu sarala kaldı.

Sonbahar geldi, Orozku'l'un vaadlerini yerine getirme zamanı da geldi. Gösterilen saygınlık, zengin ziyafetlerin, bol ikramının, alınan borçların karşılığını vermeliydi artık. Yüksekten atıp tutmanın, övungeçliğin cezasını da çekerecti şimdidi. Ne diyordu: Ne istiyorsun? İki tavan kırışı mı? Çam mı olsun? Lafını etmeye bile değil, istediği zaman gel, al.

Dilini tutamamış, votkasını içmiş, armağanları almıştı. Şimdi de kan-ter içinde, dünyada ne varsa hepsine kargasılar okuyarak, koca bir tomruğu sürüklüyor du dağdan aşağıya. Kendi suçunun cezasını çekiyordu. Hayatı boyunca kendi suçunun cezasını çekmişti zaten. Birden aklına çarpıcı bir fikir geldi: Her şeyi bırakır, başımı alıp giderim! diye düşündü. Ama hemen anladı hiçbir yere gidemeyeceğini. Hiçbir yerde hiç kimse ihtiyacı yoktu ona. Hayal ettiği hayatı da hiçbir yerde bulamayacağını anlamıştı.

Hele bir buradan gitmeye, hele bir verdiği sözden dönmeye kalkışın! En yakın dostları hemen ihanet ederdi, hemen ele verirlerdi onu. İnsanlar degersiz varlıklardı işte. İki yıl önce bir Buğuluşa, kendi soyundan olan o adama, bir kuzu karşılığında birçam tomruğu vermeyi vaadetmişti. Fakat sonbahar gelince o çamı kesmek için dağa tırmanmaya üşenmişti. Kolay iş değildi çünkü. O koca dağa tırmanacaksın, o koca çamı keseceksin, sonra da sürükleye sürükleye indireceksin! Hele ağaç çok büyükse, git de devir, git de getir bakalım! Dünyanın altınını verseler yapılacak iş değil.

Üstelik tam o günlerde ihtiyar Mümin de hastalanıp yatağa düşmüştü ve o işi tek başına asla yapamazdı. O ağaçın tek başına kimse dağdan indiremezdi. İş çamı kesmekten ibaret olsa, bunu yapardı. Ama onu aşağıya indirmesi... Sonradan başına gelecekleri bilse, Seydahmet'i çağırırdı yanına. Dağa tırmanmaya üşenmişti ama akrabasını da şöyle ya da böyle susturmak istemişti. Onun için yukarılara tırmanmadı. Karşısına çıkan ilk ağaça vurdu baltayı. Ne var ki akrabası bunu kabul etmedi: Çam tomruğu verecektin, başkasını kabul etmem! Kuzuyu almayı biliyorsun ama sözünde durmasının bilmiyorun! demişti. Orozku çok kızmış ve onu kovmuştu: Verdiğim ağaç kabul etmiyorsan def ol git, canın cehenneme! demişti. Ama öteki de bunun altında kalmak istememişti: San-Taş Orman Müdürlüğüne bir şikayet dilekçesi yazmış, aklına geleni söylemişti. Olan olmayan her şeyi anlatmıştı. Ona kalsa, Sosyalist Sovyet'in ormanına zarar verdiği için kurşuna dizilmeliydi.

Bundan sonra Orozku, Su ve Orman İşleri Bakanlığı'nın müfettişlerine günlerce hesap verdi. Bir komisyondan öteki komisyona gitti geldi. Sonunda güçlü yakasını kurtarabildi. Yaa, bu da akrabasıydı işte. Bir de ne diyorlar: Hepimiz Boynuzlu Maral Ana'nın soyundanız, birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için!. Saçmalık bu! İnsanlar üç kuruş için birbirini boğazlar ya da seni hapse tıkmaya çalışırken, bir dişi geyiğin lafi mı olur! Eskiden inanırlarmış Maral Ana'ya. O zamanın insanları ne kadar da aptalmış, ne kadar da cahilmiş! Gülünç bir şey marala inanmak. Şimdi herkes bilgiliydi, okur-yazardı. Bu çocuk masalına kim inanır?

O olaydan sonra Orozku, eşe dosta, akrabaya bir dal bile vermemeye yemin etmişti. İsterse o akraba Maral Ana'nın öz çocuğu olsundu.

Ama yaz yine geldi. Yeşil yaylalarda ak çadırılar yine kuruldu. Sürüler melemeye, çay boyunda dumalar tütmeye başladı. Güneş parlıyor, mestedici kırmızı kokusu ve çiçek kokuları etrafı yayılıyordu. Bir çadırının gölgesinde, yeşil otlar üzerinde dost-tanışlarla oturup temiz hava almak, kırmızı içmek, kızartılmış kuzu eti yemek, vargeçilmez ve dayanılmaz bir zevkti. Sonra, bir kadeh votka içersin, başın dumanlanır. Bir ağaç kökünden söküp çıkaracak, ya da karşı dağların doruklarına baş eğdirecek kadar güçlü hissedersin kendini... İşte böyle günlerde Orozku

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
yeminini unuturdu.

Ona Büyük Ormanın Büyük Efendisi dedikleri zaman koltukları kabarır, yine herkese söz vermeye, herkesten armağanlar almaya başlardı... Böyle günlerde, o ulu çamlardan hiçbirinin aklına, artık günlerim sayılı olduğu, ancak sonbahara kadar ömrleri kaldığı gelmiyordu.

Ve bir gün, sonbahar, biçilmiş ekinlerden yavaş yavaş dağlara tırmanmaya, etrafını dolanmaya başladı. Geçtiği her yerde otlar sararıp solar, yapraklar kızarırdı.

Meyveler iyice olgunlaşır, kuzular büyürdü. Kuzuların dişilerini bir yana, erkeklerini bir yana ayıırlardı. Kadınlar ise kurutulmuş peynirleri tulumlara doldurmaya başlardı. Erkekler arasından, yayla dönüşünde başı çekercek ve yolu açacak biri aranır ve bulunurdu. Dönüşten önce Orozku'l'a sözleşenler onu bülür, vaadettiği çamları almak için, kamyonla hangi gün hangi saatte geleceklerini kararlaştırırlardı.

İşte o gün akşam da, bir kamyon ve bir römork gelecek, iki çam tomruğunu alıp götürürekti. Çamlardan biri indirilmiş, çayın öbür tarafına geçirilmiş, kararlaştırılan yerde bekliyordu. İkincisini de şimdi sürükleyeceklerdi aşağıya.

Eğer Orozku'l bu çam karşısılığında yediğini, içtiğini ve aldığıarmağanları geri verebilecek durumda olsaydı, bunu hemen orada yapar ve kendisini bu zorlu işten, bu işkenceden kurtarırdı.

Ne yazık ki, bu dağlarda kara talihini ters çevirmeksine imkan yoktu. Kamyon ve römork bu akşam gelecek, geceleyin bu tomrukları götürüreceklerdi. Bu kesindi.

Tomruğu kazasız belasız aşağıya indirse bile, iş bitmiş sayılmadı. Derdin ancak yarısından kurtulmuş olurdu. Çünkü yol sovhozdan, tam orman idaresinin önünden geçiyordu ve başka yol yoktu. Sovhozda bir milis, bir müfettiş bulunabilirdi. Kasabadan az mı memur gelirdi buraya? Ya bunlar tomrukları görürse, Bu ağaçları nereden aldınız, nereye götürüyorsunuz? derlerse!

Bunu düşününce Orozku'l'un sırtından soğuk sular aktı. Hiddetinden herkese, her şeye lanet okumaya başladı:

Tepesinde çığlık atan kargalara da, zavallı ihtiyar Mümin'e de, üç gün önce patates satmak için şehrə gitmiş olan tembel Seydahmet'e de. Oysa Seydahmet dağdan tomruk indireceklerini biliyordu. Bunun için kaçmış olmalıydı ve ancak tomruklar indirildikten sonra gelecekti! Eğer burda olsaydı aacı indirmek için onunla Mümin'i gönderir, kendisi bu sıkıntırlara girmezdi.

Ama Seydahmet uzaklarda idi, kargaları vuracak, kaçıracak tüfeği de yoktu. Hıncını hiç olmazsa karısını döverek çıkarırdı ama, ev yolu da uzaktı ve dönmesine epey zaman vardı daha. Kala kala bir ihtiyar Mümin kalıyordu. Sık sık soluyarak, o yükseklikte nefesi kesilerek geliyordu Orozku'l'un arkasından. Orozku ise her adımda homurdanıp küfürler savuruyor, ne ata, ne de ardına gelen zavallı ihtiyara acıyordu. Ko gebersindi at! Ko gebersindi ihtiyar! Ko gebersindi kendisi de yüreği çatlayarak. Her şeyin ters gittiği, her şeyin kötü olduğu bu dünya batsındı. Gönlüne göre, yaptığı işe göre, layık olduğu hayatı göre değildi bu dünya. Yok olsundu öyleyse!

Kendini tutamayan, öfkесini yenemeyen Orozku, atı dik bir inişe, fundaların arasına sürüverdi. Kırıkkale Mümin de tomrukla birlikte yuvarlansındı. Biraz tomruğun çevresinde dansetsindi. Hele bir vaktinde davranışın tomruğu frenlemesin, hele bir kaçırısındı da görsündü! Gebertirim dayaktan bu koca budalayı! diye geçiridi aklından. Başka zaman olsa böyle dik bir yokuştan böyle büyük bir aacı sürükleyerek indirmeye cesaret edemezdı. Ama bir kere şeytana uymuştu işte.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Mümin tomruğu durduramadı, yalnız korkuya bağırdı: Hey, nereye gidiyorsun? Dur! Tomruk birden düşmüş, yolundaki çalışmaları eze eze yuvarlanmaya başlamıştı bile. Tomruk yattı, ağırdı. Mümin elindeki sıriği tomruğun önüne koyarak frenlemek istedİ ama, şiddetli darbe sıriğını fırlatıp attı.

Her şey göz açıp kapayıcaya kadar kısa bir zamanda oldu. At da düşmüştİ ve tomruk onu da yüzükoyun sürüklemeye başlamıştı. At yıkılırken Orozkul da düşmüştÜ. Korku ile çalışmalar, dallara tutunmaya çalışıyordu, kendini frenliyordu. İste tam bu sırada, birtakım boynuzlu hayvanlar ürkmiş, oldukları yerden fırlamış, birkaç sığrayışta kayın ağaçlarının arasına girip kaybolmuşlardı.

-Marallar! Marallar! diye bağırdı Mümin.

Gözlerine inanamıydı. Hem telaştan, hem sevinçten büyülenmiş, bir an donakalmıştı.

Birden dağda büyük bir sessizlik oldu. Kargalar kaçıp gitmişlerdi. Tomruk, bir hayli körpe kayını ezdikten sonra yamaçta bir yere takılıp kalmıştı. At, düşerken koşumlarını ayağına dolanmış olmasına rağmen kendiliğinden doğrulup kalkmıştı.

Orozkul'un üstü başı parçalanmış, sürüne sürüne kenara çekiliyordu. Damadını o durumda gören Mümin, yardım etmek için ileri atılırken bağırdı:

-Hey Kutsal Ana! Boynuzlu Maral! o kurtardı bizi, o kurtardı! Gördün mü? Boynuzlu Maral Ana'nın çocukları bunlar! Anamız döndü. Gördün mü? Geri döndü!..

Orozkul ise tehlikeyi bu kadar ucuz atlattığına inanamıydı. Ayağa kalktı. Suratı asıktı. İçinden utanç da duyuyordu. Üstünü başına siltti. Sonra ihtiyara:

-Yeter! Bırak saçmalamayı da atın kayışlarını çöz!

Mümin atın kayışlarını çözmek için koştU. Bir yandan da sevinç ve heyecan içinde söyleniyordu:

-Hey kutsal ana, Boynuzlu Güzel Maral.. Marallar yine geldi ormana. Boynuzlu Ana bizi unutmamış! Günahımızı bağışlamış.. ah Maral Ana! Maral Ana!

Orozkul'un korkusu geçmiş, öfkesi ise geri gelerek yüreğini kemirmeye başlamıştı. Bağırdı:

-Hala zırvalıyor musun sen? Yine masal mı anlatıyorsun? Aklını yitirmişsin sen. Bu saçmalıklara, bu zırvalara başkalarını da inandıracağınızı mı sanıyorsun?

Mümin dede ısrar ediyordu:

-Kendi gözlerimle gördüm. Maralları bunlar. Sen gömedin mi oğlum? Sen de gözlerinle gördün işte!

-Gördüm, ne olacak? Üç karaltı geldi geçti...

-Tamam, üç taneydiler. Ben de öyle gördüm...

-Peki ne olmuş? Diyelim ki gördüklerimiz maraldı. Az daha boynum kırılacaktı benim. Buna sevinmenin alemi ne? Eğer maral iseler geçidin öbür yanından gelmişlerdir. O yakada, Kazakistan ormanlarında maralların hala yaşadığını söylüyorlar. Orada da kesimi yasaklanmış bir orman var. Oradan gelmişlerdir. Bunda şaşılacak ne var? Bize ne bundan? Kazakistan bizi ilgilendirmez!

Mümin dede arzusunu bildirmekten geri kalmadı:

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Belki buraya da alışırılar. Keşki kalsalar da...

Orozkul onun sözünü kesti:

-Ee, kes artık! Gidelim!

Tomruğu aşağıya indirmek için daha epey yol gitmeliydiler. Bundan sonra o koca ağaç çayın öbür yakasına, yine böyle çeka çeka geçirmeleri gerekecekti ve bu hiç de kolay bir iş değildi. Kazasız belasız çayı geçerlerse, bu defa da bir tepeye tırmanacaklardı. Kamyonla oradan yüklenecekti.

Çok zahmetli bir iştı doğrusu.

Orozkul kendini pek mutsuz hissediyordu. Her şey haksızlık, adaletsizlik üzerine kurulumuş görünüyordu ona. Dağlar bunu nereden bileyebilirlerdi? Onlar bir şey hissetmez, bir şeyden şikayet etmez, öylece dururlardı yalnız. Sonbahar gelmiş, kış gelmiş umurlarında mı! Ne sığlığı duyarlar, ne soğuğu. Kargalar ise canlarının istediği yana uçup giderler, canlarının istediği kadar bağırlırlar. Marallar ise -eğer gerçekten maral iseler- geçmişin öbür tarafından gelmişlerdi ve ormanda istedikleri yerde zıplar, gezer, oynarlardı. Şehirlerde yaşayanlar asfalt yollarda gamsız-kedersiz dolaşıyor, taksilere biniyor, lokantalara giriyor, keyif sürüyorlardı. Oysa kendisi çok mutsuzdu. Kader onu bu dağlara atıp bırakmıştı. Hatta Kıvrak Mümin, şu onun beş para etmez kaynatası bile kendisinden daha mutluydu. Çünkü marallara inanırdı o. Aptalın tekiyidi. Zaten aptallar her zaman kaderlerine razı olurlardı. Ama Orozkul, kendi hayatından, kendi kaderinden nefret ediyordu. Ona göre değildi bu tür yaşamak. Ancak Kıvrak Müminler içindi böyle hayat.

Ömür boyunca durup dinlenmeden çalışıyordu o. Bir gün olsun emrinde bir adam çalıştırılmış, her zaman herkesin kulu olmuş, yaşlı karısının emrinden bile çıkmamıştı. Zavallı! Bir maral onu mutlu etmeye yetiyordu. Ormanda maralları gördüğü zaman nerdeyse ağlayacaktı sevinçten. Sanki yüz yıldan beri bütün dünyayı dolaşıp aradığı kardeşlerine kavuşmuştu. Ah, ah! Konuşmak neye yarar! Yüz fikir bir borçlu ödemiyor...

Nihayet son tepeye ulaştılar. Şimdi iniş başlayacaktı ve çaya kadar uzun bir yol vardı önlerinde. Burada biraz dinlenmek için mola verdiler.

Çayın öbür yakasında, avluda, Orozkul'un evinin yanında bir duman tütyördü. Semaverden çıkan büguya benzıyordu bu duman. Demek ki karısı onu bekliyor, çay hazırlıyorodu. Ama bu Orozkul'un hiç de hoşuna gitmedi, onu biraz olsun rahatlatmadı. Adama hava yetmiyor ve ağzından solumak zorunda kalıyordu. Bir yandan göğsü de sıkışıyor ve yüreğinin atışları başında yankılar yaparak beynde zonkluyordu. Alnından süzülen ter ise gözlerini yakıyordu. Oysa önlerinde dik ve uzun bir iniş vardı daha. Evde ise kısır karısı... Bakın hele, semaveri yakacak da onun gönlünü alacak! Birden, hemen eve koşup semavere bir tekme atmak geldi içinden. Cehennem olsundu bu semaver... Sonra da çullansındı karısının üzerine, ağını burnunu dağıtıncaya, öldürünceye kadar dövsündü. Karısının çığlıklarını, kara taşlıhine kargasılar yağıdırmasını duyar gibi oldu da, oh olsun! dedi içinden. Daha bu sana az! diye geçirdi aklından. Ben böylesine sıkıntılar içindeyken o niye rahat etsin!.

Mümin büyük bir telaş ve pişmanlık içinde yanına gelerek Orozkul'u düşünelerinden ayırdı:

-Oğlum, aklımdan çıkmamış, okula gidip çocuğu almam gerekiyor. Dersleri bitti çoktan...

Orozkul pek oralı görünmedi:

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Ee, ne olacak yani?

-Kızıma gerek yok oğlum. Bu tomruğu burada bırakalım, inelim aşağıya. Sen evde yemeğini yerken, ben de atı koşturur okula giderim. Çocuğu alır gelirim. Sonra da işe devam eder, bitiririz.

Orozkul alaylı bir sesle:

-Düşüne düşüne bunu mu buldun ihtiyar? dedi.

-Ama çocuk ağlayacak...

Orozkul ihtiyar'a dersini vermek için sabahtan beri aradığı fırsatı bulmuştu. Birden patladı:

-Ne yani! Ağlayacak diye işi yarıda mı bırakacağız! Sabahleyin çocuğu okula götüreceğim diye kafamı şışirdin ve götürdün. Şimdi de geri getireceğini söylüyorsun. Biz neyiz burada? Oyun mu oynuyoruz?

Mümin yalvardı:

-Yapma oğlum, yapma! Hele böyle bir günde!.. Benim için değil, ama çocuk bekleyecek, aştayacak.. Üstelik böyle bir günde...

-Boyle bir gün! Boyle bir gün!.. Ne özelliği, ne önemi varmış bu günün?

-Marallar döndü.. marallar.. Boyle önemli bir günde...

Orozkul şaştı kaldı bu cevaba. Dili tutuldu sanki. O dikenli çalılar arasında can korkusuyla debelenirken gözünün önünden gölge gibi hızla koşup giden maralları çoktan unutmuştu. Marallar geçtiği sırada o az daha tomruğun altında kalacaktı. Ne maralları düşünecek hali vardı ne de ihtiyarın safsatalarını. Yüzünü Mümin dedenin yüzüne iyice yaklaştırarak ve gözlerinin içine bakarak köprüdü:

-Ne sanıyorsun sen beni? Yazık ki sakalın yok, yoksa seni sakalından tutar sürüklerdim. Başkalarını aptal yerine koymadan ne demek olduğunu göslerirdim! Bana ne senin marallarından! Marallarını kendine sakla. Çayın ötesine geçmeden çeneni de açma. Bana ne okula gidenden, ağlayandan, sızlayandan! Yeter artık, yürü bakalım!

Mümin çaresizdi. Her zamanki gibi boyun eğdi. Tomruğu istenilen yere ulaştırmadan Orozkul'un elinden kurtulamayağını çok iyi anlamıştı. Susup işe koyuldu. Yüreği paramparça olsa da ağızını açıp tek kelime söylemedi. Biliyordu ki yetim torunu gözlerini yola dikip onu beklemektedir...

ihtiyar adam çocuğun halini canlandırdı gözünde: Çocuklar büyük bir gürültüyle okuldan çıktı, bağırsa çağrısa evlerine koşuyorlardı. Acıkmış olmaliydlar. Daha dışarıdayken, kendileri için hazırlanan yemeğin kokusunu alıyor, sevinç çığlıklarını, heyecanlarını atarak pencerelerin önünden koşup geçiyorlardı. Analarının gözleri de yoldaydı halen.

Anaların saçları başları karışık, yorgun-argin olsalar da, dudakları gülümşüyordu. Durumları ister iyi olsun ister kötü, ister mutlu olsunlar ister mutsuz, yavruları için gülümseyecek gücü her zaman bulurlardı. Çocuklarına Aa ellerine bak, ne kadar kirli! Senin ellerini ben mi yıkayacağım her zaman? diye bağırsalar da, gözlerinden ve dudaklarından gülümseme eksik olmazdı.

Onun torunu okula başlayalı beri elleri hep mürekkepli olurdu. Kızmak şöyle dursun, dedenin hoşuna gidiyordu onun bu hali. Demek ki yavrucak kendini dersine veriyor... diye düşünürdü. Ve işte şu anda, elleri mürekkepli torunu, bu yaz ona aldığı çantasını sımsıkı tutmuş, yol kenarında kendisini bekliyordu. Bekleye bekleye yorulmuş olmalıydı. Gözlerini iyice açarak, kulak kabartarak, endişe duyarak bekliyordu. Ama dedesinin tepeyi

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
aşıp geldiğini görmüyordu. Oysa her zaman vaktinde gelirdi dedesi. Çocuk okuldan çıktığı zaman dedesi gelmiş, atından inmiş, yolu başında onu bekliyor olurdu. Öteki çocuklar evlerine gider, o ise dedesine koşardı. Dedem gelmiş bile, koşalım! derdi çantasına. Dedesinin yanına gelince biraz utanırındı.

Orada kimsecikler yoksa hemen kucağına atılır, ona sarılır, yüzünü karnına sürer, onun eski elbiselerinin, elbiselerine sinmiş kuru ot kokusunu alırındı. Çünkü o günlerde dedesi, çayın o yakasından bu yakasına kuru ot taşırdı. Kışın karlara gömüle gömüle ot taşımak zor olduğu için sonbaharda yapardı bu işi. Bu yüzden de, acımsı ot kokusu Mümin'in ellerinden elbiselerinden uzun zaman çıkmazdı.

Dede çocuğu atın sağrısına oturtur, atı bazen yorga, bazen yavaş sürerek, bazen sessiz bazen şundan bundan söz ederek, farkına bile varmadan eve gelirlerdi. Eve gidén yol iki tepe arasından geçiyor sonra San-Taş vadisine iniyordu.

Çocuğun okula düşkünlüğü nineyi çok kızdırıyordu. Çocuk sabahleyin gözünü açar açmaz çabucak giyiniyor, kitaplarını, delterlerini çantasına yerleştiriyor. Akşam yatağa girerken de, yanına, başucuna koyuyordu çantasını. Buna da çok kızıyordu nine:

-Şu pis çantaya neden bu kadar yapışırsın bilmem ki, bari onunla evlense de başlık parası vermekten kurtulsak! derdi.

Çocuk onun bu tür konuşmalarına aldırmazdı. Zaten ne demek istedığını de pek anlamıyordu. Onun tek endişesi, ne olursa olsun okula geç kalmamaktı. Hemen avluya fırlar, bir an önce gitmek için dedesini sıkıştırmaya başlar ve ancak okula yaklaştığı, okul göründüğü zaman sakinleşirdi.

Buna rağmen, bir keresinde okula geciktiler. Geçen hafta dedesi, gün doğarken atına binip karşı kıyıya geçmişti. Sabahın bu erken saatinde bir yük ot getirmek istemişti. Her şey yolunda gidecekti, yetişecekti ama, yolda denkler gevşedi, otlar dökülmeye, saçılımeye başladı. Bunun üzerine durup otları indirdi, tekrar bağladı ve yükledi ata. Ama bağlarken acele etmiş ve acele işe şeytan karışmıştı. Tam çayın kenarına denkler yine bozuldu.

O sırada çocuk karşısında beklemekteydi. Sabırsızlıkla bir aşağı bir yukarı gidip geldikten sonra bir taşın üzerine çıkmış, çantasını kaldırıp bağırmaya, dedesini çağrırmaya başlamıştı. İhtiyar da acele ediyor, acele ettiği için de eli ayagi birbirine karışıyor, dolaşık ipler büsbütün dolaşıyordu. Durmadan bağıryordu çocuk. İkiide bir çocuğa göz atan ihtiyar onun ağladığını anlayınca, otları, ipleri olduğu gibi bırakarak atına atladı ve çocuğa doğru koşturdu. Ama çayı geçmek de epey zaman aldı. Çaydan dörtnala geçilemezdi. Sular oldukça yüksekti ve hızlı akıyordu. Yine de sonbaharda pek tehlikeli sayılmazdı. Yazın olsa akıntı atı devirir ve sonra da alıp götürürdü! Bir hayli zaman kaybettikten sonra Mümin dede, karşıya geçip çocuğun yanına geldi. İki gözü iki çesme ağlıyordu çocuk. Dedenin yüzüne bakmıyor, durmadan Geç kaldım, okula geç kaldım diyordu. İhtiyar eğildi, onu kaldırıp atın terkisine oturttu ve dörtnala sürdürdü.

Okul yakın olsaydı kendi başına giderdi çocuk. Ama değildi. Yol boyunca hep ağladı: Dedesi onu yatıstırımyordu. Okula geldiklerinde hala hüngür hüngür ağlıyordu. Ders başlamıştı. Dedesi onu sınıfa kadar götürdü. Mümin mahcup olmuş, öğretmenden özür dilemiş, bir daha geç kalmayacaklarına dair söz vermişti. Ama onu en çok üzен, en çok duygulandıran, okula geç kaldığı için bu kadar çok ağlamasıydı. Allah vere de hep böyle sevse okumayı diye geçirdi aklından. Ama yine de çocuğun bu kadar içili, bu kadar çok ağlamasının, okula geç kalmaktan başka sebepleri olabileceğini de düşünüyordu. Şüphesiz, kalbinin bir kösesinde, kendine özgü, açığa vuramadığı bir derdi vardı. Bir özlemi, onu çok duygulandıran, iç acısı veren bir şey vardı...

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

İşte şimdi, tomruğun bir o yanına, bir bu yanına geçerek, sağa sola koşarak, elindeki sıırıkla onu yönlendiriyor, bir yere takılmasını ya da hızla aşağıya yuvarlanması onu önlemeye çalışıyordu. Kafasında ise hep aynı soru vardı:

Yavrucak ne yapıyor? Ne halde acaba?

Orozkul'un hiç acelesi yoktu. O, atın yularını tutmuş onde yürüyordu. Zaten hızlı da gidilemezdi: iniş dik ve uzundu, onun için biraz yandan dolanarak gidiyorlardı. Ama ne diye kaynatasına hak vemiyyordu? Ağacı orada bırakksalar, sonra gelip indirseler olmaz mıydı? Ah bir gücü yetseydi! O tomruğu kaldırip omuzuna alır, çayı aşırır, kamyonun onu alacağı yere götürüp: Alın, derdi, tomruğunuza alın ve defolup gิดin buradan!. Sonra da atı mahmuzlar dörtnalı koşturarak torununu almaya giderdi.

Yazık ki bir şey gelmiyyordu elinden. Önce, geçitlerden ve kayaların arasından geçerek tomruğu çaya ulaştırmalıydılar. Sonra karşıya geçirmek için onu ata sürükleteceklerdi. At ise bitkindi. Dağda yokuş yukarı, yokuş aşağı çok yol yürümüş, canı çıkmıştı. Bundan sonra her şey uz gitse yine iyi. Ya çaydan geçerken tomruk iki taşın arasına sıkışıp kalırsa? Ya atın ayağı sürçer de düşerse?

Suyun kenarına geldikleri zaman Mümin dede içinden yalvarmaya başladı: Ey Boynuzlu Maral Ana! Sen yardım et! Şu tomruk kayalara sıkışıp kalmasın, atın ayağı sürçüp düşmesin!. İhtiyar çizmelerini çıkarmış, birbirine bağlayarak omuzuna atmış, pantalonunun paçalarını dizlerinin yukarısına kadar sıyırmıştı. Elindeki sıriği bırakmadan, yüzen tomruğun ardından koşuyor, tomruğu düz tutmaya çalışıyordu. Su temizdi, berraktı, ama buz gibi de soğuktu. Sonbaharda böyle olurdu.

İhtiyar soğuğa aldırmıyordu: Ayaklarım kopmaz ya diyordu, hayırlısıyla şu mereti bir an önce karşıya geçirsek!. Fakat, aksilik işte, tomruk, çayın en hızlı aktığı yerde kayalara sıkışıp kaldı. Bu durumda biraz soluk alsın diye atı serbest bırakmaları gerekiirdi. Sonra yeni bir kuvvetle asılırdı hayvan. Bazen birdenbire asılıncaya tomruk kurtuluverirdi.

Ama Orozkul atın sırtına binmiş, yorgunluktan canı çikan hayvanı acımadan kamçılıyordu. Zavallı hayvan olanca gücüyle aşılıyor, ayağı kayıp tökerliyor, arka ayakları üzerine çöküyor, ama tomruk yerinden kimildamıyor. İhtiyar adamın da ayakları iyice uyuşmuştu. Başı dönüyor, gözleri kararıyordu. Geçit, onun üzerindeki orman, bulutlar ve gökyüzü, her şey suya iniyor, akıntı boyunca kayıp gidiyor, sonra yine kalkıyorlardı. Mümin kendini çok kötü hissetmeye başladı. Lanet tomruk! Kuru olsayıdı kolayca aşırırlardı onu. Kuru ağaç suda üzer, onlara yalnız bir ucundan tutup yön vermek kalındı. Ama bu meret yeni kesilmişti, yaşıtı.

Kestikten sonra teklemeden getirmişlerdi onu çaya. Nerede görülmüşü bu aptallık? Olacağı buydu işte! Kötü işin sonu da kötü olur. Orozkul o çamı kestikten sonra, kurusun diye bekletmekten korkmuştu. O sırada bir müfettiş gelir de korunmaya alınmış büyük ve nadir ağaçlardan birinin kesildiğini görürse, vay haline! Derhal mahkemeye verirdi onu. Bu yüzden ağaç kesilir kesilmez, onu gözden ırak yerlere ullaştırmak istiyordu...

Orozkul durmadan atı mahmuzluyor, kafasına gözüne kamçıyı indiriyor, en ağır kükürleri savuruyor ve sanki suç onunmuş gibi Mümin'e de bağıryordu. Ama tomruk yerinden kimildamıyor, gittikçe daha çok sıkışıyordu kayaların arasına. Sonunda ihtiyarın sabrı taştı. Hayatında ilk defa hiddetle sesini yükseltti. Cesaretle yürüdü Orozkul'un üzerine. Tutup eyerden aşağı çekti:

-In attan! Görmüyor musun hayvanın ayakta duracak hali kalmadı. Çabuk in!

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Orozkul şaşıp kaldı onun bu çıkışına. Hiç sesini çıkarmadan söyleneni yaptı. Çizmelerini bile çıkarmadan suya atladı. Sanki o andan itibaren iyice aptallaşmış, benliğini yitirmiştir.

-Haydi, yapış sıriğa, beraber itelim!

Mümin'in emriyle ikisi birden tomruğun altına sokulmuş sıriğı kaldırmaya çalıştılar. Saplandığı yerden biraz kaldırabildiler.

Gerçekten akıllı bir hayvandır şu at. Onlar kütüğü kaldırırmaya çalışırken at da ileri atıldı. Taşlara çarpmasına, kayıp tökezlemesine bakmadan asıldı, kayışlarını gerdi. Ama tomruk biraz kımıldadıktan sonra yine kaydı ve eski yerine oturdu. Son güçle bir defa daha asıldı hayvan, fakat tutunamadı. Düşüp suda çırpınmaya başladı. Koşumu dolandığı için çok güç durumdaydı.

Mümin, Orozkul'u iterek bağırdı:

-Atı! Atı kaldır!

İkisi birden atın kalkmasına yardım ettiler. Bu iş kolay olmadı ama yine de kaldırabildiler. Hayvan soğuktan titriyor, zor duruyordu ayakta.

-Çöz koşumlarını! dedi Mümin.

-Niyeymiş o?

-Çöz diyorum sana. Başka türlü koşacağız, çıkar hamurunu!

Orozkul yine sessizce söyleneni yaptı. Koşumlar çözülünce Mümin atı yularından tuttu:

-Şimdi gidiyoruz. Sonra gelir bitiririz işi. Bu atın ayakta duracak halı yok, dinlenmesi gerek.

-Hey, dur bakalım!

Böyle derken Orozkul atın yularını çekip almıştı onun elinden. Sanki birdenbire kendine gelmiş, eski haline dönmüştü. Devam etti:

-Aptal mı sanıyorsun beni? Hiçbir yere gidemezsın. Bu tomruğu şimdi çıkaracağız buradan. Herifler akşam onu almaya gelecek. Koş o atı ve hiç çeneni açma! Anladın mı? Hiç laf istemiyorum!

Mümin hiçbir şey demeden sırtını ona döndü, uyuşan ayaklarını sürüye sürüye kıyuya çıktı.

-Nereye gidiyorsun? Nereye?

-Nereye? Nereye? Okula gidiyorum elbet. Torunum öğleden beri beni bekliyor.

-Dön geri! Dön diyorum sana!

İhtiyar hiç aldırmadan yürümeye devam etti. Orozkul ise atı öylece suyun ortasında bırakıp koştu peşinden. Ona kıyıda, çakıllıkta yetişti. Omuzundan tutup hızla döndürdü kendini.

Şimdi yüzüze idiler.

Orozkul bir anda ihtiyarın omuzundaki sahte deriden yapılmış çizmelerini çekip aldı ve bunlarla adamın başına yüzüne vurdu. Sonra da çizmeleri uzağa fırlatarak:

-Dön diyorum sana! Hadi yürü!

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
İhtiyar gidip ıslak kumların üzerine düşen çizmelerini
aldı. Doğru olduğu zaman dudaklarından kan sızıyordu.

-Haydut herif! dedi dudağındaki kanı tükürerek. Çizmelerini yine omuzuna attı.

Bunu söyleyen, hayatı boyunca kimseye kötü söz söylememiş, kimseye karşı gelmemiş ihtiyar Kıvrak Mümin idi.

-Gel diyorum sana!

Orozkul ihtiyarı tutup getirmeye çalıştı. Ama Mümin silkinip onun elinden kurtuldu ve hiç arkasına bakmadan yürüyüp gitti.

-Pekala koca bunak! Gösteririm sana ben! Bak neler yapacağım sana! dedi Orozkul ona doğru yumruklarını sallayarak. İhtiyar Mümin başını çevirip bakmadı bile. Ihlamış Devenin yanından geçip patikaya çıktı, orada oturup çizmelerini giydi ve hızlı adımlarla evine doğru yürüdü. Dosdoğru ahıra giderek Alabaş'ı çıkardı. Bu, Orozkul'dan başka kimsenin binmeye cesaret edemediği, görkemli görünüşü bozulmasın diye arabaya da koşmadıkları binek atı idi. Mümin; eyersiz, üzengisiz olarak bu ata atladi ve dörtNALA sürdü. Onun pencerenin önünden ve büğusu tüten semaverin yanından hıçkırla geçtiğini gören üç kadın -ihtiyar karısı, kızı Bekey ve genç Gülcemal- fırlayıp avluya çıktılar ve ona bir şeyler olduğunu hemen anladılar. Mümin, Alabaş'a hiç binmemiştir, avludan atı böyle dörtNALA sürerek hiç geçmemiştir. Kadınlar bunun, Kıvrak Mümin'in bir başkaldırması olduğunu, bu davranışının şu geçkin yaşında ona neye malolacağını henüz bilmeyordu.

Öbür yandan; çay tarafından, Orozkul'un da gelmekte olduğunu gördüler. Yedeğinde, koşumu çıkarılmış, sağ ön ayağı topallayan atı da getiriyordu. Kadınlar yine hiç ağızlarını açmadan onun avluya girmesini beklediler. Adamın aklından neler geçtiğini, bugünün onlara ne korkunç belalar getirdiğini de bilemezlerdi.

Fışır fışır ses çikaran çizmeleri ve iyice ıslanmış paçalarıyla, ağır ağır yaklaşıyor ve hıncılı hıncılı bakıyordu onlara. Karısı Bekey iyice endişeye kapıldı:

-Ne oldu sana Orozkul? Ne var? Sırılsıklaşmış olmuşsun! Yoksa akıntı ağacı alıp götürdü mü?

-Hayır! dedi Orozkul eliyle çekilmesini işaret ederek.

Sonra Gülcemal'e:

-Al bu atı ahıra götür! diye atın yularını uzattı ve kendi evine doğru yürüdü. Sonra karısına bağırdı:

-Haydi gir içeri!

Nine de gelmek istediler ama Orozkul ona sert bir şekilde çıkıştı:

-Gelme buraya! Ne işin var? Kendi evine git ve bir daha da buraya ayak basma!

Ninenin canı sıkılmıştı:

-Ne oluyor sana? Ne oldu? Benim ihtiyarın nesi vardı öyle? Neler oluyor?

-Git de kendisine sor! dedi Orozkul.

İçeri girince Bekey onun ıslak elbiselerini çıkardı, sırtına kürkünü koydu. Semaveri getirip çay bardağını doldurdu. Orozkul çay bardağını eliyle iterek:

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-İstemem! diye bağırdı. Bana içki ver!

Karısı yeni aldığı yarınlitrelilik şişeyi getirip bardağ'a doldurmaya başladı.

-Ağzına kadar doldur! dedi Orozkul.

Bir bardak içkiyi bir solukta içerek kürküne sarılıp yer keçesine uzanırken karısına:

-Artık sen benim karım değilsin, ben de senin kocan değilim! dedi. Şimdi defolup git ve bir daha da bu eve adımonu atma! Hemen defol yoksa kötü olur!

Bekey derin derin içini çekti:

-Yine mi başlıyorsun?

Orozkul kükredi:

-Ne demek yine mi başlıyorsun? Defol buradan!

Bekey avluya kaçtı, her zaman yaptığı gibi kollarını havaya kaldırarak bağırmaya başladı. Sesи bütün avluda yankılandı:

-Ah benim kara talihim, ah! Niçin geldim ben bu dünyaya, niçin!..

Bu sırada ihtiyar Mümin atı dörtnala koşrurarak torununa gidiyordu. Alabaş hızlı bir attı ama yine de ihtiyar iki saatten fazla gecikmişti. Çocuğa yolda rastladı. Bayan öğretmen getiriyordu onu eve. Üzerinde yine beş yıldan beri giydiği mantosu vardı. Elleri yine rüzgardan sertleşmiş, çatlamıştı. Yorgundu ve suratı asıktı. Cocuğun ise ağlamaktan gözleri şişmiştı. Elinde çantasıyla öğretmenin yanında yürüyor, bitkin, perperişan görünüyordu. Öğretmen epey çıkıştı Mümin'e, iyi bir ders verdi ona:

-Bu çocuğu vaktinde gelip almayacaksınız hiç getirmeyin daha iyi. Bana da hiç güvenmeyin, bende tam dört tane var!

Mümin attan inmiş, başına öne eğmiş, söyleyecek söz bulamadan öylece durmuştu. Bundan böyle geç kalmayacağına dair bir defa daha söz verdi öğretmene.

Öğretmen, Celesay yolunu tuttu. Dede ile torun da kendi yollarına koyuldular. Çocuk atın önünde, dedesinin kucağında oturuyor, hiç konuşmuyor, dedesi de ona ne söyleyeceğini bilemiyordu.

-Çok açıkın mı? diye sordu.

-Hayır, öğretmen bana ekmeğ verdi.

-Niye hiç konuşmuyorsun?

Çocuk cevap vermedi.

Mümin suçlu suçlu gülümsemi:

-Benim oğlum da pek çabuk kırılır.

Böyle derken çocuğun papağını çıkardı, başına öptü ve tekrar giydirdi papağı.

Çocuk dönüp bakmadı bile.

Böylece, sessiz, suratları asık, yollarına devam ettiler. Mümin atın dizginini çekiyor, çıplak ata binen çocuğun sarsılmasına engel olmaya çalışıyordu. Hem artık acele etmesine de bir sebep yoktu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

At kendisinden isteneni anlamakta gecikmedi, hızını kesti ve hafifçe yorgalayarak gitmeye başladı. Biraz pofurduyor, yeri döven nal sesleri de duyuluyordu. İnsan böyle bir atla, şarkı mırıldana mırıldana tek başına gitse ne kadar hoş olurdu. İnsan yalnız olunca neler neler düşünür..

Gerçekleşmemiş

hayallerini, uçup giden yıllarını, ilk aşk maceralarını... O pek gerilerde kalan yılları, erişilemeyen ve erişilemeyecek olan bir isteği hatırlamak, düşünmek de hoş bir şeydi. Niye böyle olur? Bunu da bilmez insan. Ama zaman zaman bunları düşünmekten, o günleri yeniden yaşıyor gibi olmaktan hoşlanır.

Yorga giden güzel bir at, iyi bir yol arkadaşıdır...
İhtiyar Mümin, torunun tıraşlı ensesine, ince boynuna, büyük kulaklarına baktı da, türlü türlü dertlerle, acılarla, başarısızlıklarla geçen hayatında, ona kala kala bu çocuğun, bu korunmasız yaratığın kaldığını düşündü. Ölmeden onu yetiştirebilse bu mutluluk ona yetecekti. Ama çocuk küçük yaşta yapayalnız kalırsa bu onun için çok kötü olurdu. Mısır koçanı boyunda bir çocuktı o daha. Ama büyük adam gibi karakter sahibi idi. Pek o kadar alıngan olmasa, yumuşak huylu olsa, daha iyi olurdu... Orozkuş gibi insanlar ona hiç acımadı, kurtların maralı sıkıştırıp boğazlamaları gibi parçalarlardı onu...

Böyle düşünürken maralları hatırladı. Gözlerinin önünden gölge gibi sıçrayıp geçen, görür görmez sevinç ve heyecana ünlediği maralları.

-Bugün ne oldu biliyor musun evlat? Marallar geldi bizi görmeye, marallar!

Çocuk birden dönüp dedesine baktı:

-Doğru mu diyorsun?

-Elbette doğru, gözlerimle gördüm. Tam üç taneydiler.

-Nerden gelmişler?

-Sanırım geçidin öbür yakasından geldiler buraya;
Orada da kesimi yasak bir orman var. Bu yıl sonbahar yaz
kadar güzel geçti, geçit kapanmadı daha. Demek ki bize misafir
geldiler.

-Kalırlar mı burada?

-Hoşlarına giderse kalırlar. Kimse onları rahatsız etmezse pekala yaşayabilirler bizim ormanlarda. Burada onlar için yiyecek az değil...
Eski, Boynuzlu Maral Ana zamanında, pek çok maral yaşamış buralarda...
Çocuğun, bu haberi duyar duymaz yumuşadığını, dargınlığı unutuverdiğini hisseden Mümin, yine geçmiş zamanları, Boynuzlu Maral Ana'yı anlatmaya başladı. Anlattıkça kendisi de heyecana kapılıyor ve bir yandan da düşünüyordu: İnsanın mutlu olması ve bu mutluluğu başkalarına da vermesi bazen ne kadar kolay oluyor! diyordu. Hep böyle, evet tam o anda olduğu gibi yaşamalıydı insan. Ama gerçek hayat bu değildi. Mutluluğun yanısına, peşini hiç bırakmayan, insanın ruhunu, bütün hayatını allak bullak eden felaketler, mutsuzluklar da vardı. İşte şimdi de, torunu ile kendisinin en mutlu oldukları şu anda bile, sevincinin tadını çıkarmasına engel olan bir kaygı da kemiriyyordu içini. Mesela şu Orozkuş.. Ne planlar kuruyordu? Kendisiyle nasıl hesaplaşacaktı? Ona itaat etmemek cesaretini gösteren bu ihtiyara nasıl bir ceza verecekti? Cezasız bırakmayacağı kesindi.

Yoksa Orozkuş, Orozkuş olmazdı. Mümin, kızını ve kendisini bekleyen felaketi düşünmemek için, torununa durmadan maralları, onların soyluluğunu, güzellikini, nasıl hızlı koşuklarını anlatıyordu. Sanki felaketi unutmak, onu kaçınılmaz sonda kurtaracaktı.

Çocuk mutluydu. Evde nelerle karşılaşacağından haberi yoktu. Heyecandan gözleri parlıyor, kulakları kızarıyordu. Gerçekten dönmüş müdü marallar? Dönmüşler! Dedesi, Maral Ana'nın insanları bağışladığını, çocuklarının

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
İsık-Göl'e gitmelerine izin verdiği söylüyordu. Üç maralın bölgeyi tanımak için geldiklerini, beğenirlerse bütün maralların ana vatanlarına doneceklerini de söylüyordu. Bu sırada çocuk onun sözünü keserek:

-Dede, belki Boynuzlu Maral Ana'nın kendisi de gelmiştir, olamaz mı? Belki buraların nasıl olduğunu görüp anlayacak, sonra çocukların da çağıracaktır, olamaz mı?

-olabilir, dedi Mümin emin olmayan bir sesle. olabilir tabii. Maral Ana'nın kendisi de gelmiş olabilir. Neden bileyceğiz?

ihtiyar adam biraz abarttığını düşündü ve canı sıkıldı, içini çekti. Çocuk onun her dediğine yürekten inanıyordu çünkü. Yine de onu hayal kırıklığına uğratmak, keyfini kaçırmak istemiyordu. Zaten artık geç kalımıştı bunun için.

-Bunu öğreniriz dede. Hadi şimdi maralları gördüğün yere gidelim. Ben de görmek istiyorum onları.

-Ama, marallar oldukları yerde durup beklemezler ki.

-İzlerini süreriz, ta onları görünceye kadar gideriz. Şöyledir bir defacık ve azıcık görsek yeter. Sonra hemen döneriz. Onlar da insanların kendilerine bir fenalık yapmak istemediğini anlamış olurlar.

Dede gülümşedi.

-Daha pek çocuksun yavrum... Hele bir eve gidelim, sonrasıni düşünürüz.

Arka yoldan evlere yaklaşmışlardı. Evlerin arkasından bakmak, bir insana sırtından bakmak gibiydi. İçinde neler olduğu hiç anlaşılmaz. Üç evde de içinde olup bitenleri belli edecek bir şey yoktu. Avlú da sessiz görünüyordu.

Ama öncəzisi kötü şeyler olacağını hissettiyor, yüreğini sıkıyor. Neler olmuştu? Orozkul yine dövmüş müydü zava'llı Bekey'i? zil zurna sarhoş muydu yine? Başka neler olmuştu? Neydi bu sessizliğin anlamı? Bu saatte dışarıda niçin kimseler yoktu? İşler yolunda gidiyorsa, ben de gider o meret tomruğu çıkarırıım çaydan. Orozkul'un canı cehenneme dedi kendi kendine. Ona bulaşmamalı, istediklerini yapmak ve olanları unutmak en iyisi. Bir eşege eşek olduğunu ispat edemezsin ki...

Ahırin önune geldiler. Uzak bir yoldan gelmişler gibi:

-Eh, geldik işte, in bakalım. dedi.

Korkusunu belli etmemeye çalışıyordu. Çocuk çantasını sallaya sallaya eve girerken Mümin onu durdurdu:

-Bekle, beraber gideriz.

Alabaş'ı ahıra götürüp bağladı, sonra çocuğun elinden tutarak eve doğru yürüken ona şöyle dedi:

-Dinle oğlum, eğer beni azarlar, bağırıp çağırırlarsa sakın korkma, söylemeklerine hiç aldırm别. Bunlar seni ilgilendirmez. Senin işin okula gitmek. O kadar.

Ama bekledikleri gibi olmadı. Onlar içeri girince, Nine, suçlayan bakışlarla uzun uzun süzdü Mümin'i. Sonra dudaklarını büzerek, dikişine devam etti. Mümin de onunla hiç konuşmadı. Huzursuz, sıkıntılı bir halde bir süre odanın ortasında dikkatli durdu. Sonra, içinde laka çorbası bulunan büyük bir tencereyi ocaktan indirdi. Ekmek ve kaşıkları da getirdi. Dede-torun geciken öğle yemeklerini yemeye başlıdilar.

Yemek yerken hiç konuşmuyorlardı. Nine bir kere bile başını çevirip Sayfa 46

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

bakmadı onlara. Pörsük, kahverengi yüzünde donup kalmış bir öfke vardı. Çocuk çok fena şeylerin olduğunu anlamıştı. Ama büyükleri hiç konuşmayıordu. Çocuk üzgündü, iyice korkmaya başlamış ve bu yüzden lokmalar boğazından geçmiyordu. İnsanların sofrada tek kelime konuşmadan oturmaları, ama kafalarında şüpheli, kötü düşünceler olması kadar sıkıcı, fena bir şey yoktu.

Yüreği kafesinden çıkıp top gibi yuvarlanarak pencere dibine gitmiş, duvarı tırmanarak çantasının olduğu çıkıştıya gelmiş ve fısıldıyordu: Belki suç bizimdir. Sen bir şey biliyor musun? Dedem niçin bu kadar üzgün? Ne kötülık yapmış olabilir? Okula niçin geç geldi? Niçin, hem de eyersiz olarak Alabaş'a bindi? Daha önce hiç binmemiştii o ata. Ormanda gördüğü marallar yüzünden mi geç kaldı dersin?

Yoksa maralları gördüğü doğru değil mi? Ama o zaman niçin onları gördüğünü söylesin bana? Eğer bize söylediğleri doğru değilse Maral Ana çok kızar...

Yemeklerini bitirdikten sonra alçak sesle torununa:

-Hadi sen dışarı çı, dedi, bana yardım edersin. Ben de hemen geliyorum.

Çocuk odadan çıktı. Oda kapısını henüz kapamıştı ki nine bar bar bağırmaya başladı:

-Nereye gidiyorsun?

-Gidip tomruğu çıkaracağım. Çayda kayalara sıkıştıp kaldı.

-Yaa, şimdi mi aklın başına geldi! Sen önce git de kızını gör. Gülcemal'in evinde şimdii. Kimin ihtiyacı var kisır bir kariya.. Git de kendisi anlatsın sana başına gelenleri. Kocası onu uyuz köpek gibi kovdu evinden.

İhtiyar çok üzgündü:

-Ne yapalım, kovmuşsa kovmuş, dedi.

-Bak hele! Ne sanıyorun sen kendini? Kızların baştan çekmiş, şimdi torununu mu adam edeceğini sanıyorun? Adam olacak çocuğa da bak! Onun yüzünden mi kendini ateşe atıyorsun. Yetmiyormuş gibi almış Alabaş'ı, sürmüş deli gibi! Ayağını yorganına göre uzatır insan. Haddini, yaşıni bilsene sen. Kiminle dalaşıyorsun, düşünnsene! Bir civciv gibi boynunu koparıp atar! Ne zamandan beri insanlara kafa tutuyorsun? Ne zamandan beri kahraman kesildin? Hem sakın kızınızı buraya getirmeye kalkışma. Eşikten içeri adım attırmam ona!..

Çocuk avluda, bir aşağı, bir yukarı üzgün üzgün dolaşıyordu. Evden yine ninenin bağırması duyuldu. Sonra kapı hızla kapandı. Mümin dışarı çıktı. Doğru Seydahmet'in evine gitti. Ama Gülcemal onu kapının önünde karşıladı:

-Dur, şimdi girme, dedi. Ağlıyor, çok doğmuş onu. Artık ayrılacıklarımış. Bekey sana da lanet okuyor, suçu sende buluyor...

Mümin ne yapacağını bilemeden öylece duruyordu. Ne yapsın? Şimdi öz kızı da görmek istemiyordu onu. Gülcemal fısıldadı:

-Orozku evinde içip duruyor.. Kudurmuş bir hayvan gibi...

Bir süre düşünceye dalıp kaldılar. Gücemal derin bir iç çekerek ilave etti:

-Seydahmet bir an önce gelse bari. Bugün gelecekti. Birlikte tomruğu çıkarırdınız, hiç olmazsa o dertten kurtulurdunuz.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Tomrukla iş biter mi? diye başını salladı.

Çok düşünceliydi. Gözü torununa ilişince:

-Hadi sen git, oyna, dedi.

Çocuk oradan uzaklaştı. Doğru dama giderek dürbünü sakladığı yerden çıktı. Tozunu silerken onunla üzgün bir sesle konuşuyordu: İşler kötü, ben ve çanta büyük bir suç işledik galiba. Başka bir okul olsaydı, çanta ile ikimiz kimseye haber vermeden oraya giderdik. Yalnız dedem buna çok üzülür, her yerde arar bizi. İşte buna dayanmam zor.

Ya sen dürbünum, ben olmayıncı kiminle bakacaksın beyaz gemiye? Ben bir balık olamam mı sanıyorsun? Görürsün nasıl oluyorum. Bir gün balık olup beyaz gemiye kadar yüzeceğim...

Çocuk bir ot yığınına arkasına saklanarak çevreyi seyre koyuldu. Ama pek uzun sürmedi bu, pek eğlenceli de olmadı. Başka zaman olsaydı bıkıp usanmadan seyrederdi: Önünüzde sonbahar rengine bürünmüş ormanların kapladığı dağlar, onların üzerinde membeyaz kar, aşağıda ise alevsiz yanın gibi kırmızı yamaçlar.

Dürbünyi yerine koydu. Damdan çıkışınca avluda dedesini gördü. Koşumlu atı yedeğinde çekerek çaya doğru gidiyordu. Çocuk dedesine doğru koşmak istediği sırada Orozku'l'un bağırmasını duyarak durdu. Orozku'l don-göMLEK dışarı fırlamıştı, ama omuzlarında kürkü de vardi. Yüzü, şişkin inek memesi gibi kırmızıydı. Hiddetle bağıriyordu Mümin'e:

-Hey, dur bakalım! Nereye götürüyorsun o atı! Çabuk ahıra götür onu! Sensiz de yaparız işimizi. Kimsenin sana ihtiyacı yok artık. Sakın elini bir şeye süreyim deme yoksa karışmam! Artık hiçbir şey değilsin sen. Kovuyorum seni! Defol git canının istediği yere!

İhtiyar, acı bir gülümseme ile atı ahıra götürdü. Birden çökmüş, ufacık olmuştu. Ayaklarını sürüyerek yürüyor, etrafına hiç bakmıyordu.

Çocuk dedesinin öyle aşağılanmasına kahroldu, utancından, kederinden boğulacak gibiydi. Kimseye görünmeden ağlamak için çay kenarına doğru koştu. Üzerinde yürüdüğü patika bir sis perdesi altında tamamen kayboluyor, sonra yine görünüyor, ayaklarının altında uzanıp gidiyordu.

Gözyaşlarını akıta akıta koşuyordu çünkü çocuk. İşte, çay kıyısında sevgili kayalarının yanına gelmişti: Tank, Kurt, Eyer, İhlamış Deve hepsi oradaydılar. Onlara ağını açıp tek kelime söylemedi. Hiçbir şey anlamazlardı, çakılıp dururlardı oldukları yerde. Yalnız İhlamış Devenin yanından geçerken onun hörgüçünü kucaklıdı ve o kızıl granite yaslanarak hıckıra hıckıra, uzun uzun ağladı.

Sonra, hıckırıkları yavaş yavaş azalmaya, sakinleşmeye başladı. Doğrulup gözyaşlarını sildi, başına kaldırıp ileriye baktı.. baktı ve şaşkınlıktan dona kaldı!

Tam ilerisinde, karşı kıyıda, çayın tam kenarında üç maral vardı. Gerçek, canlı marallar! Su içiyorlardı, daha doğrusu sularını içmişlerdi. İçlerinden biri, en büyük ve en uzun boynuzlusu, son bir defa boynunu eğdi, başına suya uzattı. Sanki sıçra suya bir ayna imiş gibi bakıyor, kendini seyrediyordu. Tüyüleri deve tüyü rengindeydi. Kocaman ve güçlü bir göğsü vardi. Başını kaldırıldığı zaman beyaz ve tüylü dudaklarından su damlları dökülüyordu çaya. Başını kaldırınca çocuğu görmüş, kulaklarını oynatarak dikkatle, kuşkuyla ona bakıyordu.

İkinci maral daha da uzun baktı çocuğa. Bu, beyaz, şişik karınılı, ince çatalları olan güzel boynuzlu dişi maral idi.

Boynuzu, erkek maralın boynuzundan biraz daha küçüktü.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Çok da güzeldi. Aynen Boynuzlu Maral Ana'ya benziyordu. İri, bombeli, parlak gözleri vardı. Karnı, her yıl bir kulan doğuran gebe kısrığın karnı gibiydi. Maral Ana, hiç kımıldamadan rahat rahat seyrediyordu çocuğunu. Sanki o koca kafalı, yaba kulaklı çocuğu daha önce bir yerlerde görmüş de hatırlamaya çalışıyordu. Gözlerinde ıslak bir yansımaya vardı ve o uzaklığa rağmen parlıyordu. Burun deliklerinden ince bir buhar çıktı. Onun hemen yanında, ama ona sırtını dönmüş, henüz boynuzu çıkmamış yavru maral ise söğüdün yumuşak yapraklarını yiyordu. Kuşkusuz, korkusuzdu. Gürbüz, çevik, neşeliydi. Birden, söğüt dalını kemirmekten vazgeçti. Bir iki zıplayıp, Boynuzlu Maral Ana'nın yanına geldi, onun karnına süründü. Ama dişi maral hala çocuktan gözlerini ayırmıyordu.

Çocuk soluğunu tutarak, rüyada olduğu gibi ellerini öne doğru uzatarak, çayın kıyısına kadar yürüdü. Marallar hiç ürkmediler, çayın öbür kıyısından ona rahat rahat bakmaya devam ettiler.

Çocukla maralların arasında, duru, yeşilimsi, ancak dipteki kayaları aşarken köpüklenen bir çay akıyordu. Bu çay olmasa yanlarına varacak, belki onlara dokunabilecekti. Marallar, çakılı, temiz bir düzükte duruyorlardı. Onların gerisinde, düzluğun bittiği yerde, sonbahar kızılılığına bürünmüş fundalıklar duvar gibi yükseliyordu. Yukarıda killi yarlar görünüyor, yarların üst taraflarını da altın renkli kayın ve akçaağaçlar kaplıyordu. Daha yukarıda ise büyük orman ve oyukları karla dolu tepeler vardı.

Çocuk gözlerini yumdu, tekrar açtı. Değişen bir şey yoktu. Kırmızı yapaklı ağaçların az berisinde, çıplak düzükte duruyordu efsane maralları!

Ama işte şimdi başlarını çevirmiş, tek sıra halinde ormana doğru gidiyorlardı. Büyük erkek maral en öndeymişti. Boynuzsuz yavru maral ortada, Boynuzlu Ana Maral ise arkada yürüyordu. Boynuzlu Maral Ana, başını çevirip bir defa daha baktı çocuğa. Sonra ağaçların arasına daldılar. Geçtikleri yerlerde kırmızı dallar sallanıyor, kırmızı yapraklar dökülüyordu etli, güçlü sırtlarına.

Sonra, marallar, bir patikadan yukarıya doğru tırmandılar. Orada durup tekrar geriye baktılar. Marallar kendisine bakiyormuş gibi geldi çocuğa. Büyük erkek maral boynunu uzattı, boynuzlarını geriye attı ve boru öttürür gibi böğürdü: Ba-oo! Ba-oo!. Sesin yandan aştı ve çayın üzerinde uzun uzun yankılandı: A-oo! A-oo!.

O zaman çocuk silkinip kendine geldi. Her zamanki patikadan olanca hızıyla eve doğru koşmaya başladı. Nefes nefes idi. Avludan rüzgar gibi geçti. Kapıyı hızla ardına kadar açtı ve eşikte nefesi tıkana tıkana:

-Dede! Marallar geldi! Marallar! Buraya geldiler!

Odanın bir köşesine büzülmüş, sessiz, donup kalmıştı Mümin dede. Hafifçe başına kaldırarak söyle bir baktı. Ama hiçbir şey demedi. Söyleneni anlamamıştı herhalde.

Ama nine onu azarladı:

-Nedir bu gürültü patırtı! Geldilerse geldiler. Onlardan başka derdimiz yok mu bizim!

Çocuk sessizce odadan çıktı. Avluda kimseler yoktu. Sonbahar güneşinin, karanlık basmış Karayıl dağıının ardına sarkmış, komşu sıradaglarının arkasına inmektediydi. Isı vermeyen kızıl ışınları, çıplak dağları da kızılı boyanmış alacakaranlık ise sırtları aşarak dorukları üşütmeye başlamıştı.

Orman akşam karanlığına bürünüyordu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
Karları yalayarak gelen bir rüzgar esti. Çocuk titriyordu. Çok üzümüştü.

:::::::

-6-

Yatağa girdiği zaman hala titriyordu. Uzun zaman uyuyamadı. Dışarıya gecenin karanlığı çoktan çökmüştü. Başı ağırıyordu çocuğun, ama ağını açıp tek kelime söylemedi. Hasta olduğunu kimse bilmiyordu. Unutmuşlardı onu. Öyle bir durumda nasıl unutmasınlar ki!

Dede kendinde değildi, ne yapacağı bilemiyordu. Canlı cenaze gibi dolaşıp duruyordu ortalıkta. Dışarı çıkyor, tekrar içeri giriyor, derin derin iç çekerek bir köşeye büzülüyor, tekrar kalkıyor, tekrar çıkyordu. Nine ise çenesini kapamıyordu hiç. O da yerinde duramıyor, odadan avluya, avludan içeriye gidip gidip geliyordu. Avludan ne dedikleri anlaşılmayan birtakım sesler duyuldu. Hızlı ayak sesleri, küfürler -Orozkul yine mi başlamıştı yoksa? -Biri hıçkıra hıçkıra ağlıyordu...

Sesini çıkamadan yatıyordu çocuk. Kendisini gittikçe daha kötü hissediyor, ayak seslerinden, konuşmalardan, içerisinde ve avluda olanlardan kafası gibi şışmiş bulunuyordu.

Gözlerini kapadı. Yalnızlığını, terkedilmişliğini unutmak için o günü olayları, özellikle de tekrar görüp yaşamaktan mutlu olacağı olayları hatırlamaya çalıştı. Kendisini büyük çayın kıyısında görüyordu. Akıntı çok hızlı olduğu için çaya bakamıyor, başı dönüyordu. Çayın öbür kıyısında marallar vardı ve ona bakıyordular. Akşam üzeri gördüğü üç maralın üçü de oradaydı. Her şey yeniden başlıyor ya da tekrarlanıyordu. Koca boynuzlu maral başını kaldırınca dudaklarından damlalar dökülüyordu suya. Boynuzlu Maral Ana ise yumuşak, şelkatlı bakışlarını çocuktan ayırmıyordu. İri, koyu renkli gözleri vardı. Çocuğu en çok şaşırtan şey, Maral Ana'nın bir insan gibi iç çekmesiydi. Tıpkı dedesi gibi üzgün, dertli... Sonra, çayın kıyısında sık ağaçlar arasından geçip gittiler. Üzerlerinde kızıl dallar sallanıyor, kızarık yapraklar sırtlarına dökülüyordu. Yarın yukarısına doğru tırmandılar. Orada durdular. Büyük maral boynunu uzattı, boynuzlarını geriye attı, boru öter gibi bağırdı: Baoo! Ba-oo!. Çocuk bu böğermenin çayın üzerinde uzun uzun yankılandığını hatırlayarak gülümşedi. Sonra marallar ormanda kayboldular. Ama, çocuk onlardan ayrılmak istemiyordu. Onun için de bundan sonra görmek istediklerini hayal etmeye, uydurmaya başladı.

Yine marallarla kendisi arasında hızlı akan büyük bir çay vardı. Öyle hızlı akıyordu ki başını döndürüyordu insanın. Çocuk bir sıçradı ve karşı tarafa doğru uçtu. Maralların hemen yakınına yumuşak bir iniş yaptı: Marallar bulundukları düzlükten ayrılmamışlardı. Boynuzlu Maral Ana onu çağrırdı:

-Sen kimlerdensin evlat?

Çocuk sustu. Ana-babasının adını söylemeye utandı. Şu cevabı verdi Boynuzlu Maral Ana'ya:

-Dedem ve ben seni çok seviyoruz Boynuzlu Maral Ana. Uzun zamandır yolunu gözlüyoruk.

-Ben de seni tanıyorum, dedi Maral Ana. Dedeni de tanıyorum, çok iyi bir insandır o.

Çocuk kendini çok mutlu hissetti, ama ona ne cevap vereceğini bilemedi.

-İster misin bir balık olayım da yüzüp Işık-Göl'e, oradaki beyaz gemiye gideyim?

Bunu yapabilirdi. Beyaz gemiye kadar yüzebilirdi.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Ama Boynuzlu Maral Ana bu sorusuna cevap vermedi. Bunun üzerine çocuk hemen elbiselerini çıkardı. Yaz günlerinde yaptığı gibi soğuktan titreyerek ve bir söğüt dalına tutunarak suya girdi. Ama bu defa su soğuk değildi, donduruyor, yakıyordu. Ateş gibi sıcaktı. Suyun dibinde gözleri açık yüzüyor, altın yıldızlı kum tanecikleri, küçük çakıl taşları gözlerinin önünde kaynaşıyor, kulakları uğulduyordu. Soluğu da kesiliyordu. Ama sıcak akıntı onu uzaklara, hep uzaklara sürüklüyordu. Birden yüksek sesle bağırmaya başladı:

-Boynuzlu Maral Anaa! Maral Anaaa! Kurtar beni!
Ben de senin oğlunum!

Maral Ana kıyı boyunca onun ardından koşmaya başladı. Öyle hızlı koşuyordu ki rüzgar boynuzlarında vınlıyor, ıslık çalıyordu...

Çocuk yorganını attı. Birden hafiflemiş, rahatlamış hissetti kendini. Ter içindeydi. Ama böyle durumlarda dedesinin onu daha sıkı, daha sıcak sardığını hatırladı ve yine sıkıca sarındı. Evde kimse yoktu. Fitili kısılan lamba çok az ışık veriyordu. Kalkıp su içmek istedi, ama dışarıdan yine sert konuşmalar, bağışmalar, ağlamalar duydu. Ağlayanı yatıştırılmaya çalışanlar da vardı. Hızlı hızlı gelip gitmeler, ayakkabılardan çıkan patırtılar da duydu. Sonra, pencerenin dibinden, ahlaya-puflaya iki insan geçti. Biri ötekini sürüklüyor gibiydi. Kapı gürültüyle açıldı ve nine derin derin soluyarak, öfkeden kudurmuş bir halde, dedeyi ite-kaka soktu içeri. Çocuk dedesinin hiçbir zaman bu kadar çok korktuğunu görmemişti. Aklı başından gitmişti sanki. Sağa sola şaşkın şaşkın bakıyordu. Nine onu göğsünden itip çökerdi:

-Otur, otur şuraya koca sersem! Çağrılmadan da hiçbir yere burnunu sokma! İlk defa mı kavga ediyorlar? Barışmalarını istiyorsan orada sesini çıkarmadan otur ve hiç karışma! Dediğimi yapacaksın! Duyuyor musun beni? Dediğimi yapmazsan mahveder bizi! İkimizi de kovar! Bu yasta nereye gideriz biz?

Bundan sonra kapıyı yine vurarak kapadı ve hızıyla çıktı odadan.

Ev yine sessizliğe gömüldü. Dedenin hırıltılı solumalarından başka bir şey duyulmuyordu. Oağın çıkışısına oturmuş, başına titreyen elleri arasına almıştı. Birden diz çöktü, kollarını havaya kaldırarak yalvarmaya başladı:

-Al beni, apar beni! Al bu bahtı karayı! Ama ona bir çocuk ver! Artık dayanamıyorum bu acıya. Bir çocuk ver ona, bir tek çocuk, acı bize!..

İhtiyar adam ağlaya ağlaya, sendeleye sendeleye kalktı. Duvarlara tutuna tutuna kapıya kadar geldi, dışarı çıçıp kapıyı kapadı. Şimdi dışarıda hıçkıra hıçkıra ağlıyor, eliyle ağızını kapatıp hıçkırıklarını boğmaya çalışıyordu.

Çocuk kendini çok fena hissetmeye başladı. Yine titriyordu şimdii. Kah yanıyor, kah terliyor, kah donup tırıl tırıl titriyordu. Kalkıp dedesinin yanına gitmek istedi ama buna gücü yetmedi. Kolunu ayağını kaldırıramıyordu. Başı, ağrından yapılmış bir gülleydi sanki. Bu sırada zavallı dede kapının ardında ağlıyor, sarhoş Orozkul bar bar bağıriyor, Bekey hala acı acı çığlıklar atıyordu. Nine ile Gülcemal'in yatıştırma çabaları, yalvarmaları da duyuluyordu.

Çocuk onlardan ayrılop yine kendinin hayal dünyasına daldı.

Yine coşkun akan çayın kıyısında idi şimdii. Marallar yine aynı yerde, çayın karşı kıyısında su içiyorlardı. Çocuk onlara bakıp yalvarmaya başladı: Boynuzlu Maral Ana, ne olur, boynuzuna takarak bir beşik getir Bekey halama. Yalvarırım bir beşik getir.. Bir de çocuğunu olsun... Böyle yalvararak Boynuzlu Maral Ana'ya doğru koşuyordu. Çayda koştugu halde suya batıyordu ama karşı kuyuya da bir türlü ulaşamıyordu. Koşuyor, koşuyor ama hep olduğu yerde kalıyordu sanki. Yine de Boynuzlu Maral Ana'ya yalvarıyor, and veriyordu: Boynuna bir beşik tak da getir onlara. Bir şey yap ki dedem ağlaması, Orozkul enişte Bekey halayı

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

dövmesin. Küçük bir çocukları olsun. Yemin ederim ki herkesi seveceğim. Orozkuł enişteyi bile seveceğim. Tek bir çocukları olsun. Boynuzuna tak da bir beşik getir onlara...

Çocuk, uzaklardan bir çingırak sesi duyar gibi oldu. Bu ses gittikçe daha çok duyulmaya, yakınılaşmaya başladı. Maral Ana, kayınağacından yapılmış bir beşik getiriyordu. Boynuzlarına takıp getirdiği beşiğin kemerinde sığır sığır bir çingırak vardı. Maral Ana koşuyor ve çingırak sesi gittikçe yaklaşıyordu.

Fakat o ne? Çingırak sesine uzaktan uzağa bir motor sesi karışıyor! Bir kamyon geliyordu. Kamyon motorunun sesi gittikçe daha net, daha yüksek duyulmaya başladı. Çingırığın sesi ise zayıflamış, kesik kesik çıktı. Derken, motorun homurtusu çingırığın sesini yutup yok etti.

Çocuk, motor sesinden ve fren gıcırtılarından, ağır bir kamyonun avluya gelip durduğunu anladı. Köpek havlayarak fırladı. Farlarının ışığı bir an pencereye çarparak geçti ve sonra söndü. Motor susmuştu. Kamyon kapıları açılıp kapandı. Araçtan inenler, konuşa konuşa pencerenin önünden geçtiler. Seslerinden anlaşıldığına göre üç kişiydiler. Gülcemal sevinçle bağırarak koştı:

-Seydahmet! Seydahmet geldi! Yolunu gözlemekten bir hal olduk, çok beklettin!

-Selam! dedi gelenler. Seydahmet de selam verdi ve sordu:

-Ne var ne yok bakalım, burda işler nasıl?

-Eh, yaşıyoruz işte, niye geciktin sen?

-Buna da şükür. Sovhoza gelip bir araba beklemeye başladım. Célesay'a kadar gelmeye razıydım. Ama gelmedi. Yine de şansım varmış, sonunda tomrularını almak için buraya gelen şu insanlara rastladım. Boğaz karanlık, yol berbat.. Biliyorsun.

-Orozkuł nasıl, evde mi? dedi yabancılardan biri.

Gülcemal duraklıdı ve kekeleyerek cevap verdi:

-Evde.. evde.. Biraz keyifsiz yatıyor. Ama siz rahatınıza bakın. Geceyi bizde geçirebilirsiniz, yerimiz var. Buyrun.

Eve doğru yürüdüler. Ama birkaç adım attıktan sonra durdular.

-Selam aksakal, selam baybiçe.

Mümin dede ile Nineyi selamlıyorlardı gelenler. Dede ve nine, yabancılara nezaketsizlik olmasın, saygıda kusur etmeyecek, diye, onları karşılamak için avluya çıktı. Belki Orozkuł da utanıp gelir miydi acaba? Gelirse; kendini ve başkalarını rezil etmekten kurtulmuş olurdu.

Çocuğun endişesi geçmiştii. Zaten kendini biraz daha iyi hissetmeye başlamıştı. Başı daha az ağrıyordu şimdi. Hatta yatağından kalkıp kamyon'a bakmak istedii. Nasıl bir kamyondu bu? Dört tekerleği mi, altı tekerleği mi vardı? Eski mi, yeni miydi? Bir römorku da var mıydı? Geçen İlkbaharda bir gün, bir askeri kamyon da gelmişti. Burnu kesilmiş gibi önü düz bir kamyondu. Kocaman tekerlekleri vardı. Gencecik bir asker olan sürücüsü, onun şoför kabinesine oturmasına izin verdi. Ne harika bir şeydi! Aynı kamyonla gelen sırmacılarla birlikte ormanın dolaşıyordu. Niçin gelmişlerdi? O güne kadar görülmüş şey değildi bu.

-Niçin geldiniz? Bir casus mu arıyorsunuz? diye sormuştu askere.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Evet ya, casus aramaya geldik, demişti asker gülerek.

-Ama, bizim buralara hiç casus gelmedi ki.

Asker yine güldü:

-Gelseydi ne yapardın onu?

-Arkasından koşar yakalardım.

-Aferin sana, yaman bir çocuk imişsin! Ama daha küçünsün, biraz büyü de...

Sırma şeritli subayla Orozkuł ormandan dönunceye kadar çocukla şoför sohbeti sürdürdüler.

-Ben bütün motorlu araçları ve sürücülerini severim, dedi çocuk.

-Peki niçin?

-Çünkü motorlu araçlar çok güzel, çok da hızlı gidiyorlar. Sonra, benzin kokusunu da severim ben. Şoförlerin hepsi genç ve hepsi Boynuzlu Maral Ana'nın çocukları.

Şoför pek anlamamıştı:

-Ne dedin? Ne dedin? Ne anası, ne boynuzu?

-Bilmiyor musun yoksa?

-Hayır, hiç duymadım böyle bir masal.

-Peki sen kimsin?

-Karagandalı bir Kazak'ım ben, maden işçisi yetiştiren bir okulda okudum..

-Hayır, onu sormuyorum, kimin oğlusun?

-Babamın ve annemin.

-Onlar kimin çocuklar?

-Babalarının ve annelerinin.

-Ya onların babaları anneleri?

-Ama, hep böyle sorarsan bunun sonu gelmez ki...

-Ben, Boynuzlu Maral Ana'nın oğluyum.

-Yaa, kim söyledi bunu?

-Dedem.

Asker, şüpheli şüpheli başını sallayarak:

-Yaa, şaşıracak şey, dedi.

Asker, Boynuzlu Maral Ana'nın torunu olduğunu söyleyen bu koca kafalı, koca kulaklı çocuktan hoşlanmıştı.

Pek tuhaf buluyordu onu. Yine de, kendi soylarının nerden geldiğini bilmek şöyle dursun, yedi göbek geçmişini bile sayamadığı için biraz utanmıştı. Çünkü herkesin bilmesi gerekiirdi bunu. O ise yalnız anasını, babasını, dedesini ve ninesini, bir de dedesininbabasını biliyordu. Ya ondan öncekiler?

-Sana yedi göbek geçmişini, atalarının adlarını öğretmediler mi? demişti çocuk.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Hayır. Ne işime yarayacak onların adlarını bilmek?
Bilmiyorum ve bunun da bana bir zararı olmuyor.

-Dedem diyor ki, eğer insanlar atalarının adlarını bilmeylerse bozulur,
kötü olurlarmış.

-Kim kötü olurmuş? İnsanlar mı?

-Evet.

-Niçin?

-Dedem diyor ki, atalarının adlarını, kim olduklarını
unutanlar, kılülük yapmaktan utanmazlarmış. Çünkü o zaman insanın nasıl
biri olduğunu ne çocukları bilirmiş ne de çocukların çocukları.
Asker gerçekten şaşırılmıştı:

-Yaa, su senin deden yaman bir adammış doğrusu. İlginç bir adam. Bir sürü
saçmalıklarla dolduruyor kafanı. Hem senin kafan da kafa ha! Kulakların da
büyük, atış alanındaki radar kepçeleri gibi. Dedenin anlattıklarına kulak
asma sen. Biz şimdi kominizm yolunda yürüyoruz, uzaya gidiyoruz, deden de
kalkmış sana neler öğretiyor! Onu bizim politika kurslarına soksak hiç de
fena olmazdı. Kısa zamanda eğirirdik onu. Bak ne diyeceğim. Büyüyünce,
okulunu bitirince, dedeni bırakıp çek git buradan. Kültürsüz, cahil
bir adam o.

-Ben dedemi asla terketmem, çok iyi bir insandır o, dedi çocuk.

-Şimdi böyle düşünüyorsun ama büyüğünce anlarsın...

Çocuk şimdi bir yandan avludaki seslere kulak verirken, bir yandan da
askeri aracın şoförüyle yaptığı konuşmayı hatırlıyordu. Burada tanıdığı
şoförlerin hepsinin kendilerini Boynuzlu Maral Ana'nın torunları
saydıklarına onu inandıramamış olmasına şaşıyordu.

Oysa çocuk ona gerçeği anlatmıştı, hiçbir uydurma
yoktu söylediğlerinde. Geçen yıl, yine sonbaharın bu günlerinde, belki biraz
daha sonra, sovhoz kamyonları buradaki dağlara ot almağa gelmişlerdi.
Tam evlerinin yakınından değil de, biraz ileriden geçmiş, Arça vadisine
doğru ilerleyen yoldan yaylaya çıkmışlardı. Yaz boyunca kendileri için
biçilen otları alıp gideceklerdi. Çocuk, Karavul dağından o
göne kadar hiç duymadığı motor seslerini işitince, koşup yol ayrırimına
gitmişti. Ne kadar da çok kamyon vardı! Birbiri ardınca, sırayla
gidiyorlardı. Büyük bir kamyon kervanı idi bu. Tam onbeş kamyon saymıştı.

O günlerde hava soğumuştu. Bugünden yarına kar
bekleniyordu. Eğerbicilen otları vaktinde taşımazlarsa,
üzerlerine kar yağarsa, bir daha hiç hayır bekleme o ottan.
Yok say. Boğazı da geçemezlerdi zaten. İşte bu yüzden sovhozun
bütün işlerini bırakıp ot almaya gelmişlerdi. Bir defada
bütün otları taşımak için de sovhozun bütün kamyonlarını getirmişlerdi.
Ama sandıkları kadar kolay olmayacağı iddi bu iş...

Ama çocuğun bunlardan haberi yoktu. Hem onu işin
bu yanı hiç ilgilendirmezdi. O büyük bir telaşla, sevinçle bir
kamyonun ardından koşuyor, o kamyon uzaklaşınca, ondan
sonra gelen kamyonun arasında koşmaya devam ediyordu.
Bütün kamyonlar yepyeni, pırıl pırıldı. Şoför kabinleri de
çok güzeldi. Kocaman camları vardı. Bazılarının şoför mahallerinde bir,
bazılarının iki genç vardı. Büyüksüz, sanki seçilerek alınmış yiğitlerdi
bunlar. Şoförlerin yanlarında duran ikinciler, otları kamyonlara
doldurup, dökülmesin diye üstünden sıkıca bağlayacaklardı. Çocuğa göre
hepsi çok yakışıklı, çevik, neşeli idiler. Tıpkı sinemada gördüğü artistler
gibi.

Aslında çocuk pek yanılmıyordu. Gerçekten de öyle
idiler. Çok güzel kamyonları vardı o yiğitlerin. Karavul dağının yamacını
Sayfa 54

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

aştıktan sonra, taşlı düzükte son hızla gidiyorlardı. Kamyondakilerin keyfine, neşesine diyecek yoktu. Hava fena sayılımazdı. Kamyonun yanında sevinçle, coşkuyla koşan bu koca kafalı, koca kulaklı çocuğu görmek onları daha da neşelendirmişti. Keyfini, afacanlığını arttırmak için ona nasıl gülmeyezsiniz, nasıl el salamazsınız ya da nasıl biraz korkutmak istemezsınız? Hepsi ilgileneıyordu onuna.

Sonuncu kamyonda bulunan şoförün ilgisi daha fazla olmuş, hatta kamyonu durdurmuştu. Asker elbiseli, parkalı ama epoletsizdi. Başında asker kasketi yerine bir kep vardı. Başını çocuğa doğru uzatarak ve dostça göz kırparak sordu:

-Selam! Ne işin var buralarda senin?

Çocuk biraz utanarak cevap verdi:

-Hiç, koşuyorum işte.

-Mümin dedenin torunu musun?

-Evet.

-Bundan emindim. Bak, ben de bir Buğuluym. Bu kamyondakilerin hepsi Buğulu. Ot taşıyacağız. Artık bugulular birbirini tanımaz oldu: Hepsi her yana dağıldılar cunkü... Dedene benden selam söyle. Kulubeg'i gördüm dersin ona. Çotbay'ın oğlu Kulubeg. Askerden dönmüş, şimdi sovhozda şoförlük yapıyor, de. Eh, hadi şimdi sağılıkla kal.

Giderken çocuğa bir de nişan hediye etti. Madalyaya benzeyen güzel bir nişan.

Dördüncü vitese alınan kamyon bir panter gibi kükreyerek öbür kamyonlara doğru ilerledi. Çocuk, asker parkalı bu yiğitle, bu Buğulu ağabeyi ile gitmeyi ne kadar istiyordu!

Yazık ki o yiğit gitmiş, yol yine ıssız kalmıştı. Şimdi eve dönmesi gerekiyordu. Ama çok sevinçli, çok gururluydu. Her şeyi anlatmıştı dedesine. Hediye nişanı da göğsüne takmıştı. O gün akşamda doğru, başı göklere degen dağların doruklarından, San-Taş rüzgarı koptu geldi. Bir anda ortalık karıştı. Biçilen otlar savruluyor, hortum hortum ormanın üstüne kalkıyor, uğul uğul bir gürültüyle dağlardan da daha yükseğe çıkıyordu. Bora birden tipiye döndü, göz gözü görmez oldu ve hemen kar yağmaya başladı ardından. Yağan kar beyaz bir gece gibi kapladı yeryüzü. Ormandaki ağaçlar şiddetli rüzgardan yerlere yatıyor, çay kabarıyordu. Öyle bir kar yağdı ki, ne kar!

Herkes telaşla evlere koştu. Hayvanları ve avluda bulunan bazı şeyleri içeri aldılar. Olabildiği kadar çok odun taşıdıklarını evin içine. Kimse burnunu kapıdan dışarı uzatamaz oldu. Vaktinden önce, apansız gelen o korkunç tipide kim adım atabilirdi dışarıya!

Şaşırın, korkuya kapılan Mümin dede sobayı yakarak:

-Bu da ne ola? diye söyleniyordu.

Dede, rüzgarın uğultusuna kulak veriyor, gidip gidip pencereden, gittikçe koyulaşan karanlığa bakıyordu.

-Otursana be adam yerine! diye çıkıştı nine. Bu da ne ola? Bu da ne ola? diye ne söylenip duruyorsun? İlk defa mı oluyor? Kış geldi işte!

-Böyle mi? Bir günün içinde mi? Olanca şiddetiyle mi?

-Niye olmasın? Sana mı soracaktı gelip gelmeyeceğini? Geleceği varmış, geldi işte!

Bacada rüzgar uğul uğuldu. Çocuk önce epey korktu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Avluda dedesine yardım edeyim derken üzümüştü. Ama odunlar yanmaya, oda ılımaya başlayınca çocuk da ısındı ve korkusu geçti. Çam dumanı ve sıcak reçine kokusu da dolmuştu odanın içine. Akşam yemeğini yedikten sonra yattılar. Dışarıda şiddetli rüzgar uğulduyor, kar devam ediyordu. Pencereye kulak verip uğultuyu dinleyen çocuk Şimdi orman kimbilir nasıl korkunçtur! diye düşündü. Sonra birtakım karışık sesler, bağırmalar duyunca ürperdi. Birileri bağırıyor, başka birileri de onlara cevap veriyordu. Önce bunun bir kuruntu olduğunu, ona öyle geldiğini sandı. Böyle bir havada kim gelebilirdi buraya? Ama, dede ile nine de duymuşlardı aynı sesleri.

-Gelenler var! dedi nine.

Dede pek emin değildi.

-Öyle galiba, dedi.

Sonra birden korkuya kapılarak:

-Gecenin bu saatinde, neden, kim gelir?

Acele acele giyinmeye başladı. Korkuya kapılan çocuk da kalkıp giyindi. Bu arada adamlar eve iyice yaklaşmıştı. Konuşmalar ve ayak sesleri de artmıştı. Önce çizmelerin karlara basarken çıkardıkları hissirtsı, sonra sundurmaya bastıkları zaman çıkardıkları takırtılar duyuldu. Kapıyı vurmaya başladılar:

-Aksakal, kapıyı aç, donuyoruz!

-Kimsiniz?

-Yabancı değil, öz adamlarınız.

Mümin kapıyı açtı. Aynı anda soğuk bir rüzgar doldu içeri. Üstleri başları bembeyazdı adamların. Bunlar, biçilmiş otları taşımak için Arça vadisine giden şoförlerdi. Çocuk onları hemen tanıdı. Ona bir askeri nişan hediye eden parkalı Kulubeg devardı aralarında. Topallayarak güçlükle yürüyen bir arkadaşlarını koltuklamışlardı.

Onları bu halde görünce şaşırınca dede ve nine aynı anda:

-Estağfurullah! dediler. Nedir bu hal, neler oluyor!

-Sonra anlatırız. Yedi kişi daha geliyor...

Kulubeg, ayağını yere basamayan ve inleyen arkadaşına yardım ederek:

-Hadi sen şuraya otur, dedi. Ayağı burkulmuş da diye onu soba yerinin çıkmıntısına oturttu.

-Ötekiler nerde? diye sordu telaşla Mümin dede. Gidip hemen getireyim onları -cocuğa dönerek- haydi sen de git çabuk Seydahmet'i çağır, elektrik fenerini alsın, hemen gelsin.

Çocuk fırladı, ama dışarı çıkar çıkmaz nefesi kesilecekti nerdeyse. Bu korkunç anları ömrünün sonuna kadar unutamayacaktı. Kıllı, soğuk, ıslık çalan bir canavar, boğazına yapışmış, onu devirmeye çalışıyordu sanki. Ama yılmadı, yıkılmadı. Boğazını canavarın pençesinden kurtardı, başına kolları arasına aldı ve Seydahmetlere doğru koştu. Aradaki mesafe yirmi otuz adımdan ibaretti. Ama o kendini, savaşçı yiğitlerini kurtarmak için tipişi yara yara çok uzaklara koşan bir batur gibi görüyordu. Yüreği cesaretle doluydu, kararlıydı. Güçlü, korkusuz, yenilmez birkahramandı o.

Böyle görüyordu kendini. Dağdan dağa, yarden yara atlıyor, karşısına çıkan düşmanları kılıcıyla yere seriyor, insanları tam zamanında yangından, azgın dağlarda boğulmaktan kurtarıyor, boğazlardan geçerek, kayalardan aşarak kaçmaya çalışan kıllı, kara canavarı, tepkili av uçağına binerek

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

kovalıyordu. Tepkili av uçağıının üzerinde bir kızıl bayrak dalgalanıyordu ve bir kurşundan daha hızlı gidiyordu. Makineli tüfeğiyle Nazilere ölüm! diye bağırarak yağmur gibi mermi yağıdındı o canavarın üzerine. Ve, Boynuzlu Maral Ana her şeyi görüyor, onunla övünüyor. Seydahmet'in kapısına geldiği zaman Maral Ana ona Haydi, şimdide benim şoför oğullarımı kurtar! dedi. Ve çocuk Seydahmet'in kapısını çalarken, Onları kurtaracağım Maral Ana! Yemin ediyorum ki kurtaracağım! diye bağırdı yüksek sesle.

-Çabuk ol Seydahmet emmi, gidip bizimkileri kurtaralım!

Çocuk bunları öyle telaşlı, öyle heyecanlı söylemişti ki Seydahmet'le Gülcemal korkarak yerlerinden sıçradılar;

-Kimi kurtaracağız? Ne oluyor?

-Dedem elektrik fenerini alıp hemen gelmeni istedim, sovhozun şoförleri tipide yollarını kaybetmişler...

-Hay aptal hay! Böyle söylesene şunu! diye homurdandı Seydahmet.

Ve hemen hazırlanmaya başladı.

Seydahmet'in sözlerine hiç canı sıkılmadı çocuğun. O nereden bilecekti buraya gelinceye kadar ne büyük kahramanlıklar gösterdiğini ve niçin yemin ettiğini.

Dedesyle Seydahmet'in, yedi şoförü evlerinin yakınında bulduklarını ve sağ salim getirdiklerini görünce de pek şaşırmadı. Oysa başka türlü de olabilirdi. Tehlike atlatıldıktan sonra önemsiz görülür... Neyse, kaybolanlar bulunmuştu. Seydahmet onları kendi evine götürdü. Bu arada Orozkul'u da uyandırmışlardı. Beş kişiyi de o aldı. Geri kalanlar Mümin dedenin evine sığıştılar.

Dağlarda korkunç tipi dinmek bilmiyordu. Çocuk bir ara sundurmaya çıktı ve bir anda nerede olduğunu anlayamadı. Sağ ile sol, aşağısı ile yukarısı birbirine karışmış, yön-yöre bilinmiyordu. Karanlık gecede fırtına coştuğu coşuyor, kuduruyordu. Kar dizboyu yükselmisti.

Bütün şoförler bulunduktan, ısrardıktan, tehlike atlatıldıktan sonra Mümin dede şoförlerden başlarına geleni sordu. Oysa başlarına geleni anlamak için bunu somaya gerek yoktu. Ansızın tipiye yakalanmışlardı. Çocuklar yine de başlarından geçeni anlattılar. Onları dinlerken dede ile nine derin derin iç çekerek:

-Oy! oy! oy! diyor, ellerini göğüslerinde çaprazlayarak Allah'a şükrediyorlardı.

Nine onlara sıcak çay verirken biraz da gençleri suçladı:

-Ah yavrularım, iyi kurtuldunuz vallahi! Çok hafif, giyinmişsiniz. Böyle ince elbiselerle dağa çıkilır mı hiç? Çok çocuğuınız daha. O şehirlilere imreniyor da böyle hafif giyiniyorsunuz. Eğer sabaha kadar dışarıda kalsayıınız, Allah göstermesin, kaskatı buz olurdunuz!

-Nerden bilebilirdik ki, dedi Kulubeg. Kalın giyinmek için bir sebep yoktu. Soğuk olursa, şoför kabİNinde kalorifer var, diye düşündük. Ocak başında oturur gibi ısrar orada insan. Uçaklar öyle yüksektEN uçar ki koca dağlar küçük tümsekler halinde görülür. Dışarıda soğuk ekşi kırk derece olur, ama içinde adamlar gömlekle oturlar.

Çocuk şoförlerin arasında bir koynun postuna uzanmış, Kulubeg'e iyice sokulmuştı. Büyüklərin konuşmalarını can kulağıyla dinliyordu. Bir den bire böyle bir tipinin çıkmış olmasını ve bu yiğitleri onların evine sığınmak zorunda bırakmasına çok sevindiğini hissisi bilemezdi. İçinden, fırtınanın günlerce, en az üç gün sürmesine dua

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
ediyordu. Burada kalmaya mecbur olurlardı o zaman. Ne iyiydi onlarla beraber olmak! O gün bir şeyi daha öğrendi. Dedesi bu yiğitlerin hepsini tanııyordu. Kendilerini değilse bile babalarını, analarını biliyordu.

Dede, biraz gururlanarak torununa:

-İşte Buğulu ağabeylerini gördün, dedi, artık onların nasıl yiğitler olduğunu biliyorsun. Hepsi de boylu-boslu maşallah! Bugünün yiğitleri hep böyle oluyor. Çok iyi hatırlıyorum. 1942 kışında bizi Magnitogorsk'a yapı işlerinde çalışmak için götürmüştelerdi...

Ve dede, çocuğun dinleye dinleye ezberlediği konuyu anlatmaya başladı: Oraya vardıklarında, ülkenin dört yanından gelip büyük bir işçi taburu oluşruran askerleri boy sırasına göre dizmişler. Uzun sırada Kırgızlar boyları küçük olduğu için en geride kalmışlar. İsim yoklaması yapıldıktan sonra bir tütün molası verilmiş. İşte o sırada yanlarına, kırmızı saçlı, cam yaması gibi iri, ama içi boş bir adam gelmiş. Yüksek sesle ve alaylı aflatlı sormuş:

-Nirelisiniz siz, Mançuryalı mı? demiş.

Aralarında yaşlı bir öğretmen varmış. O cevap vermiş adama:

-Hayır, demiş, bir Kırgızız. Biz, buraya yakın bir yerde Mançuryalılarla savaştığımız zamanlarda, bu Magnitogorsk'un adı, hayali bile yoktu. Boy meselesine gelince, hepimiz senin gibi uzun boyluyduk o zaman. Savaş bitince görürsün, boyumuz yine uzayacak...

Eski günlerin bu olayı birden aklına gelen ihtiyar, gülen gözlerle ve gururla bir gecelik misafirlerini teker teker süzdü:

-Nasıl, öğretmen haklıymış değil mi? Şehre gidince yada yollarda görüyorum. Bizim Kırgızlar uzun boylu, yakışıklı oldular. Hiç de eskisi gibi değil artık...

Anlayışlı çocuklar gülümseriler: Espri yapmasını seviyordu bu ihtiyar: İçlerinden biri cevap verdi:

-Mesele boy-bos ise, boyumuz bosumuz var. Ama kamyonun şarampola yuvarlanması önleyemiyoruz. Devrilen kamyonu kaldırırmak için de, kalabalık olsak bile, boyumuz-gücüümüz yetmiyor.

Onları haklı çıkarmaya, mağrur göstermeye çalışan dede:

-Ona kimin gücü yeter evlat! Tepeleme ot yükülü bir kamyon, üslelik böyle bir tipi... Ee, olur böyle şeyler. Allah'ın yardımıyla yarın her şey düzelir. Yeter ki rüzgar dinsin.

Şoförler, dedeye, Arça vadisinin yukarıındaki çayıra nasıl geldiklerini anlattılar: Biçilen otlar çok büyük üç yığın halinde toplanmış. Aynı anda üç yığını birden bozup kamyonlara yüklemeye başlamışlar. Öyle doldurmuşlar ki kamyonları, tepesinden aşağı ancak ipler kayarak inebiliyorlardı. Evden daha yüksek olmuş boyları. Şoför mahallinin ön camından, kapottadan ve tekerleklerinden başka yeri görülmüyormuş. Bir defada bütün otları taşımak istiyorlardı.

Bir daha gelecek yıla kadar oraya gelemeyeceklerini, artan otların da orada kalacağını biliyorlardı çünkü. Acele ediyorlardı. Bir kamyon yüklenince şoförü onu yola çekiyor, sonra gelip öteki kamyonun yüklenmesine yardım ediyormuş. Hemen hemen bütün otları yüklemişler, yalnız iki kamyon kalmış. Bu sırada bir sigara molası vermişler ve nasıl bir düzenle gideceklerini kararlaştırmışlar. Daha sonra da konvoy halinde harekete geçmişler. Bayırdan aşağı çok dikkatli, el yordamıyla gider gibi inmişler. Ot hafif bir yükmuş ama, tepeleme yüklenince, dar geçitli, keskin dönemeçli yollarda taşınması çok zor, hatta tehlikeliydi.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Neyse, ileride nasıl bir tehlike ile karşılaşacaklarını
akıllarına bile getirmeden, yola koyulmuşlar.
Arça yaylasından inip boğaza girmişler, akşamda doğru
boğaz çıkışına gelmişler. İşte o sırada yakalanmışlar tipiye.
Arkasından da kar abanmış üzerlerine...

Kulubeg anlatmaya devam ederek şöyle diyordu:

-Öyle müthiş bir şeydi ki üç dakika içinde sırtımız su
içinde kaldı, her tarafı karanlık bastı. Rüzgar direksiyonu
elimidenden çekip alacak gibi şiddetliydi. Kamyonun her an
devrilebileceğini düşünmeye başladım. Üstelik o yol, açık
havada bile, güpegündüz bile tehlikeliydi...

Çocuk, ışıl ışıl gözlerini Kulubeg'e dikmiş, kımıldamadan, nefesini
tutarak dinliyor. Şimdi pencerenin dışında da aynı rüzgar uğuluyor, aynı
kar yağıyor. Şoförlerin çoğu, elbiselerini ve çizmelerini çıkarmadan,
yere gelişigüzel uzanmış, uyuyorlardı. Koca kafalı, koca kulaklı, ince
boyunlu çocuk, onların çektiği sıkıntıyı aynen yaşıyor gibiydi...

Birkaç dakika içinde, yolda, göz gözü görmez olmuş.
Kamyollar, körün değneğinden ayrılmadığı gibi birbirinden hiç ayrılmıyor ve
durmadan klakson çalışıyorlar. Kar, farların üzerine perde gibi iniyor,
silecekler zar-zor hareket ediyor, camları temizlemeye yetişemiyormuş. Bu
yüzden, önlerini görebilmek için başlarını çıkarmak ve öyle sürmek
zorunda kalmışlar. Buna sürmek mi denir! Ve kar, ardi arkası kesilmeden
yağmaya devam etti. Tekerlekler patinaj yapmaya başlamış, oldukça dik
bir yokuşa gelince de konvoy durmuş. Motorlar delicesine vınlıyor ama
boşuna. Bir adım ilerlemiyormuş kamyonlar. Bunun üzerine
araçlardan inmişler, kamyondan kamyon'a sıçrayarak en öndeği kamyonun başında
toplanymışlar. Ne yapacağız? demişler. Ateş yakmak imkansızmış. Şoför
kabininde bekleseler benzin tükenenecek. Çünkü ancak sovoza ulaşmalarına
yetecek kadar benzin koymuşlar depolara. Ama, kabinleri
ısıtılmamak da donarak ölmek olacakmış. Şaşırıp kalmışlar.
Tekniğin o muazzam gücü sıfıra inivermiş, o da çaresiz
imiş. Ne yapısınlar? İçlerinden biri, kamyonlardan birini boşaltıp otların
arasına girmelerini teklif etmiş. Ama besbelliymiş ki ipleri çözmez
ruzgar, göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir zamanda, otları savurur, bir
tutam bile bırakmamış. Bu arada kamyonların üzerindeki kar kalınlığı da
artmış da artmış. Tekerleklerin arası da dolmaya başlamış.
Şoförler bir şey düşünmemez olmuşlar. Soğuk rüzgar sanki
beyinlerini de dondurmuş...

Kulubeg bakışını Mümin dedeye çevirerek anlatmaya
devam etti:

-Sonra, Aksakal, birdenbire, şu gencecik Buğu'yu,
kardeşimi hatırladım -öyle derken elini çocuğun başına
koymuş, okşamıştı- Buğu kardeşim yol boyunca koşuyordu. Ben durdum.
Tabii dururum. Selamlıştık onunla. Biraz da gevezelik ettik.. Öyle değil mi?
Sen daha niçin gidip uyumadın?

Çocuk başını sallayarak Kulubeg'i onayladı. Ah o anda onun içindeki
coşkusu, cesareti görseydiler. Yüreğinin nasıl sevinç ve gururla çarptığını
bilseydiler! Kulubeg ondan söz ediyordu! Oradaki yiğitlerin en yakışıklısı,
en güclüsü idi Kulubeg. Ah o da onun gibi olabilse!

Mümin dede de bir yandan sobaya odun atarken torununu övüyordu:

-Böyledir benim oğlum. Büyüklerin konuşmalarını
dinlemeyi de pek sever. Bak kulakları nasıl kırıştır!

Kulubeg devam etti:

-Nedendir bilmiyorum, o anda akıma bu yavru geldi.
O zaman çocuklara ne düşündüğümü söyledim. Rüzgarden
içitmedikleri için bağıra bağıra konuşuyordum. -Çocuklar
dedim, ormancıların evlerine gidelim, yoksa burada donup

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

kalırız. Ötekiler ağızlarını kulaklarımı dayayarak iyi ama nasılsı gideceğiz? dediler. Yürüyerek gitsek hiç varamayız. Kamyonları terkedip gitmemize de izin yok. Kamyonları biraz yokuşa itelim, sonra aşağıya doğru inmesi kolay olur, önemli olan San-Taş vadisine kadar inmektedir. Ondan sonra orman evlerine gitmek zor olmaz, uzak değil.. dedim onlara. Dediklerimi anladılar. Peki öyleyse, işi sen idare et dediler. Bunun üzerine, Osman Ali, geç direksiyona! dedim.

En öndeği arabayı hepimiz birden itmeye başladık. Başlangıçta pek fena gitmedi. Ama bir süre sonra solugumuz kesildi ve gücümüz tükenindi. Kamyonu değil, bir dağı ittiyorduk sanki. Altına tekerlek konmuş büyük ot tayı! (büyük ot yığını). Dayanın, haydi hoop! diye bağırıyordum ama, sesimi kendim bile duymuyordum. Fırtınadan, kardan göz gözü görmüyordu. Motor vınlıyor, bir insan gibi inim inliyordu. Son gücüyle zorlanıyordu. Biz de öyle. Başımız dönüyor. Yüreğim çatlayacak, parça parça olacaktı nerdeyse...

-Ay! ay! ay! diye üzüntüsünü belirtti Mümin dede. Ne büyük bir felaket bu! Hiç kuşku yok, sizi Boynuzlu Maral Ana kurtardı bu felaketten. Siz torunlarınızın yardımına yetişti ve çekti alındı sizi ölümün kucağından. Ne olurdu o olmasa?.. Bak, duyuyor musun dışarıda tipi nasıl uğulduyor?

Çocuk uykuya dalmamak için direniyordu ama, gözkapaklarını aralamaya gücü yetmiyordu. Yarı uyur yarı uyenik halde konuşmalara kulak veriyor, gerçekle kendi hayalinde yaratlığı görüntüleri birbirine karıştırıyordu. Kendini, tipiye yakalanan o yiğitlerle o yamaçta görüyordu.

Önünde, karla örtülü, bir dağa doğru uzanan dik bir yokuş vardı. Tipi yüzünü gözünü kamçılıyor, yakıyordu. Hep beraber, ev kadar büyük bir kamyonu itiyor, ağır ağır yokuşu tırmanıyorlardı. Ama bir an geliyordu ki kamyon kırırdamıyor, sonra geri geri kaymaya başlıyordu. O zaman korkup bırakıyordu kamyonu. Nasıl da korkuyordu! Hava nasıl da karanlıktı! Rüzgar yüzünü nasıl da yakıyordu! Kayan kamyon onu ezecek diye tir tir titriyordu. İşte tam o sırada Boynuzlu Maral Ana göründü. Güçlü boynuzlarıyla kamyonu itmeye başladı. Dayanın! Dayanın! diye bağırıyordu çocuk. ve kamyon bu güce karşı koyamıyor, ilerliyordu. Yokuşun tepesine çıktıktan sonra tekrar aşağıya iniyor, ikinci kamyonu itiyorlardı. Sonra üçüncüsünü, sonra birer birer hepsini. ve her defasında Maral Ana yardım ediyordu onlara. Onu kimse görmüyor, yanıtalarında olduğunu kimse bilmiyordu. Ama çocuk biliyor ve görüyordu. Ne zaman güçlerini aşan bir çaba gerekse, ne zaman güçleri tükenip korkmaya başlasalar, Boynuzlu Maral Ana koşup geliyor, kamyonu itmelerine yardım ediyordu. Hep Kułubeg'in yanında oluyordu Maral Ana.

Sonra Kulubeg kendisine Haydi, geç bakalım direksiyona! dedi. O da hemen kamyonca çıkıp direksiyon başına oturdu. Kamyon sallanıyor, motor vınlıyor. Direksiyon ne de kolay dönüyor parmakları arasında! Küçükken fıcı kemerini çember yapmış, sürmüş, oynamıştı. Onun gibi dönüyor. Çocuk elindeki direksiyonun oyuncaga dönüştüğünü görünce pek utandı. Derken birdenbire yana yatmaya başladı. Eğildi, eğildi ve sonra büyük bir gürültü ile düşüp parçalandı. Kamyonu devirdiği için çok korktu. Çok da utanıyordu. Kulubeg'in yüzüne bakamazdı artık. Sarsılı sarsılı ağlamaya başladı. Kulubeg çocuğu uyandırdı:

-Aa, ne oldu sana? Niçin ağlıyorsun?

Çocuk gözlerini açtı. Gördüklerinin bir düş olduğunu anlayarak sevindi.

Kulubeg onu kollarına alıp bağıra bastı:

-Fena bir düş mü gördün? Çok mu korktun? Senin gibi bir yiğit korkar mı hiç!

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
Kulubeg böyle diyerek, rüzgardan kurumuş sert dudaklarıyla onu öptü:

-Hadi gel seni yatırayım. Uyku zamanı geldi.

Çocuğu, öteki şoförlerin arasında; kalın bir keçenin üzerine yatırdı. Kendisi de yanına uzanarak ve çocuğa iyice sokularak, parkasının ucuya üstünü örttü.

Ertesi gün Mümin dede torununu erkenden uyanırdı.

-Kalk yavrum, dedi usulca. Sıkıca giyin, bana yardım edeceksin.

Pencereden, sabahın donuk ilk ışıkları sızıyordu. Ötekiler ise nasıyl yatmışlarsa öyle müşıl müşıl uyuyorlardı.

-Al bu keçe çizmeleri ayağına geçir, dedi Mümin.

Dedesinin elbiselerinden ot kokusu geliyordu. Demek ki o atları yemlemişi bile. Çocuk çizmeleri giydi ve birlikte çıktılar. Kalın bir kar örtüsü vardı yerde, ama rüzgar hemen hemen dinmişti. Seyrek aralıklarla hafif bir savruntu görülmüyordu.

-Çok soğuk! dedi çocuk ürpererek.

-Çok değil. Hava açılıyor, diye mirıldandı dede. Ama çok müthiş idi. Daha ilk günde böyle bir tipi! Neyse, önemli olan bunun bir faciaya dönüşmemiş olmasıdır.

Ağıla girdiler. Burada Mümin'in beş koyunu vardı. Dede derin bir çömleğe elini daldırarak oradan bir elektrik feneri çıkardı, yaktı. Koyunlar başlarını ona çevirip öksürmeye başladılar.

-Al şu feneri, bana ıshık tut, dedi ihtiyar. Kara koyunu kurban keseceğiz. Konuklarımı var. Onlar kalkmadan et hazır olmalı.

Çocuk söyleneni yaptı. Kapı-pencere aralıklarında rüzgar hala ıslık çalıyordu. Dışarısı alacakaranlık ve soğuktu. Dede önce eşinin üzerine bir kucak temiz ot attı. Karakoyunu buraya getirdi, yatırıp ayaklarını bağlamadan önce biraz düşündü, sonra çömeldi:

-Feneri bırak, sen de benim gibi diz çök, dedi çocuğa.

Bundan sonra dede, ellerini göge açarak alçak sesle bir dua okumaya başladı:

-Ey soyumuzun ulu anası, Boynuzlu Maral Ana! Bu koyunu sana kurban ediyorum: Çocuklarımı tehdikeden kurtardığın için; atalarımızı ak sütünle besledigin için; temiz yürekli oluşun, bize ana gözüyle baktığın için. Bizi dağda-bayırda, coşkun sellerde, kaygan yollarda yalnız bırakma! Bizi, yurdumuzu terkedip gitme! Biz senin çocuklarınızız. Amin!

Duasını birirdikten sonra ellerini yüzüne koyup alnıdan çenesine doğru sıvazlayarak indirdi: Çocuk da aynı şeyi yaptı. Bundan sonra dede tokluyu yere yatırdı, ayaklarını bağladı. Ta dedesinden, babasından kalan bıçağını kılından çıkardı.

Çocuk elindeki fenerle ona ıshık tutuyordu.

::::::::::::::

Nihayet rüzgar dindi. Güneş kaçışan bulutların arasından birkaç kere korka korka baktı. Her yerde geceki fırtınanın izleri vardı: Yer yer kar kümeleri, kırık dallar, karın ağırlığıyla yere yatmış ağaççıklar, kökünden sökülmüş ve devrilmiş yaşlı ağaçlar. Çayın öbür yakasında orman suskun ve üzgündü. Çay bile yatağının dibine çekilmişti sanki. Biriken kar yüzünden kıyıları daha dik görünüyordu. Sarıltısı da hafiflemiş, sesi boğulmuştu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Güneş hala çekingen, bir görünüp bir kayboluyordu.

Ama çocuk çok sakindi, hiçbir şey canını sıkımıyordu. Geceki kaygılarını, o korkunç fırtınayı unutmuştu. Yerdeki kar da sıkıcı değildi onun için. Hatta karın olması daha iyi, daha eğlenceliydi. Sağa sola koşuyor, ayağının altındaki kar topaklarına bir tepik atarak onları savuruyordu. Evde çok kişinin olmasından, iyi bir uyku çekerek dinlenen şoförleri dinlemekten, kendileri için kesilen köyon etini iştahla yedikten sonra gülüşmelerinden büyük bir zevk ve mutluluk duyuyordu.

Güneş de kendisini daha çok göstermeye, daha çok parlamaya başlamıştı. Bulutlar yavaş yavaş dağılıyordu. Hatta hava da ısındıyordu. Vakitsiz gelen kar da daha çok yollarda ve patikalarda olmak üzere erimeye başlamıştı.

Şoförler ve yardımcıları gitmeye hazırlandıkları zaman çocuğun çok canı sıkıldı. Çok üzüldü. Yiğitler avluya çıkıp vedalaşırken, ev sahiplerine gösterdikleri konukseverlik ve yardım için teşekkür ederlerken yanlarından hiç ayrılmadı. Mümin dede ve Seydahmet de atlarına binmişlerdi. Dedenin kucağında bir demet odun, Seydahmet'in kucağında ise büyük bir kalaylı güğüm vardı. Bunlarla motorların, radyatörlerin donan suyunu ısıtıp eriteceklerdi.

Hepsi birlikte hareket ettiler. Bu sırada çocuk koşup dedesinin yanına gelerek:

-Dede, ben de gelmek istiyorum, beni de götür! dedi.

-Ama oğlum, görüyorsun ki benim kucağında odun var, Seydahmet de o güğümü taşıyor. Seni yanımıza alamayız. Hem ne işin var orada? Karda yürüyemezsın, çok yorulursun.

Cocuk çok üzüldü, küstü, somurttu. Bunun üzerine Kułubeg elinden tutarak:

-Hadi gel bakalım, dedi, dönüşte dedenin atına binersin.

Böylece, Arça yamaçlarından inen yolu ayrı noktasına doğru yürüdüler. Yollarda kar çıktı. Az sonra çocuk bu yiğit delikanlılara ayak uydurmanın hiç de kolay olmadığını anladı. Yorulmuştu.

-Bin bakalım sırtıma, dedi Kulubeg.

Çevik bir hareketle çocuğu omzuna aldı. Sonra da sırtında hiç yük yokmuş gibi öyle rahat tayımaya başladı ki, sanırsınız her gün aynı işi yapıyor...

Onların yanında yürüyen bir şoför:

-Yahu Kulubeg, sen bu işi çok iyi yapıyorsun, dedi.

-Ee, hayatım boyunca kız ve erkek kardeşlerimi taşıdım ben sırtımda. Altı kardeşik ve en büyükleri bendlim. Annem ve babam tarlada çalışıyorlardı. Şimdi kız kardeşlerim evli, çocukları da var. Askerden döndüm, bekardım, henüz iş de bulamamıştım. O zaman kız kardeşlerimden biri -büyüğü- bana: Ağabey, gel bizde kal, sen çok iyi çocuk bakıyorsun dedi. Olmaz, dedim, artık kendi çocuklarımı taşıyacağım sırtımda...

Böyle, konuşa konuşa ilerliyorlardı. Çocuk memnundu. Kulubeg'in güçlü omuzlarında kendini çok rahat ve güvenli hissediyordu.

Ah onun gibi bir ağabeyim olsa, kimseden hiçbir seyden korkmazdım diye hayal kurmaya başladı. Orozkul o zaman dedeme bağırsın ya da başkalarına dokunsun da görün! Kulubeg'in ona kaşlarını çatıp şöyle bir bakması yeterdi sus-pus olup yerinde oturması için.

Bir gün önce terkedilen ot kamyonları kavşağın iki kilometre kadar
Sayfa 62

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
ilerisinde idi: Hepsinin üzeri karla örtülmüşü ve kışın tarlada bırakılan ot tayalarına benziyorlardı. Görünüşe göre kimse yerlerinden kımıldatamazdı onları.

Ateş yakıp odunları tutuşturdular. Suyu ısıtılar. İsıtılan suyu ondeki arabanın radyatörüne döktüler, motoru çalıştırıldılar. Motor, hırıltı gürültü ile ve güçlükle de olsa çalışıyordu. Bundan sonra işler daha kolay oldu. Çalışan her kamyon hemen ardından yedeğe alıyor, onu da çalıştırıyordu. Böylece bütün kamyonları çalıştırıldıktan sonra bunlardan ikisini şarampol'a düşen kamyon'a bağladılar. Çalışan kamyonlar çekti, onlar itti. Onlarla beraber çocuk da ittiyor ve kendisine her an -Sen çekil, dolaşma ayak altında demelerinden korkuyordu. Ama kimse ona böyle bir şey söylemedi. Belki ona Kulubeg izin verdiği içindi bu. Kulubeg en güçlüleriydi, herkes onu sayıyordu.

Şoförler bir defa daha vedalaştılar. Kamyonlar hareket etti. Önce ağır ağır, sonra daha hızlı. Kar kaplı dağların arasından bir kamyon kervanı ilerliyordu şimdi. Boynuzlu Maral Ana'nın torunlarıydı bu gidenler. Ama bilmeyorlardı ki bir çocuğun hayal gücüyle canlanan Boynuzlu Maral Ana, kimseye görünmeden onların önünde sıçraya sıçraya, bazen de ok gibi fırlayarak gidiyordu. Bütün felaketlerden, bütün tehlikelerden o koruyordu onları. Zorlu yollardaki kazalardan, yuvarlanan kayalardan, çığlardan, kar fırtınasından, sisten, Kırgızların yüzyıllar süren göcebe hayatlarında karşılaştıkları bütün belalardan o koruyordu. Mümin dedesi kara koyunu kurban ederken Maral Ana'dan onları korumasını istememiş miydi?

Gittiler. Çocuk da hayalinde onlarla beraber gidiyordu. Kulubeg'in kamyonunda, onun yanında oturuyordu. -Kulubeg Ağabey, bak, Boynuzlu Maral Ana koşuyor önmüzde diyordu, -Aa, olamaz!. -Yemin ederim ki koşuyor. Bak! Bak! .

Dedesi onu daldığı hayalde kurtardı:

-Hey, niye dikilip kaldın öyle? Haydi gidiyoruz. Bin bakalım, vakit geçiyor.

Eyerin üzerinde eğilip çocuğun ata binmesine yardım etti. Onu kürkünün eteğiyle sımsıkı sarmalarken sordu:

-Üşüdün mü?

: : : : : :

O zamanlar okula gitmiyordu. Ama şimdi, o sıkıntılı uykusundan arada bir uyanıyor, büyük bir üzüntü içinde -Yarın okula nasıl gideceğim? Hastayım, kendimi hiç iyi hissetmiyorum... diye düşünüyordu.

Sonra yine dalıyordu. Okuldaymış, öğretmenin kara tahtaya yazdığı kelimeleri defterine geçiriyormuş gibi geldi ona:
At. Ata. Taka.. At. Ata. Taka(Na). Birinci sınıfta öğrenilen bu yazılarla defterinin bütün sayfalarını doldurdu. At, Ata, Taka... At, Ata, Taka... Sonra yoruldu, gözleri karardı. Gözlerinin önünde bütün harfler oynıyordu. Ateşten bunalıp terliyor, üstünü açıyor, ama bu defa da üşüyor, başka yerlerde, başka dünyada görüyordu kendini. Bazen balık olup soğuk suda beyaz gemiye doğru yüzüyor, yüzüyor... ama bir türlü ulaşamıyordu.

Bazen de tipiye yakalayıordu. Dağ yolunda, dumanlı soğuk havada, ot taşıyan kamyonları görüyordu. Kamyonların tekerlekleri kayıyor, olduğu yerde kızaklıyordu. Kamyonlar insan gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyor ama yerlerinden bir adım öteye gidemeyorlardı.

Tekerlekler vınlayarak topaç gibi dönüyor, ısrarı pırıltı yapıyor, alev alev yanıyorlardı. O zaman Boynuzlu Maral Ana ot komyonunu dağa doğru itiyordu. Çocuk da olanca gücüyle yardım ediyordu ona. Kan ter içinde kalmıştı. Sonra birdenbire ot kamyonu bir bebek beşiği oluveriyordu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Boynuzlu Maral Ana ona Haydi koşalım, bu beiği Bekey hala ve
Orozkul enişteye götürrelim diyordu. Ve birlikte koşmaya
başlıyorlardı. Maral Ana'ya yetişemiyordu. Ama ileride beiğin
çığırından çıkan sesleri duyuyor ve şıngırıtonun geldiği yana koşuyordu.

Sundurmadan gelen ayak seslerini ve açılan kapıtonın
gıcırtısını duyunca uyandı. Dedesi ve ninesi idi gelenler. Biraz yatışmış
görünüyordu. Yabancıların gelişine Orozkul'u ve Bekey halayı da biraz
yatıştırmış olmalıydı. Orozkul belki içip içip sızmıştı. Avludan ne çığlık
geliyordu ne de küfür.

Geceyarısına doğru ay dağın üzerindeydi. Tül halesini en yüksek ve
bembeyaz karlı örtülü bir tepeye asmıştı.

Ebedi buzların tutsağı olan tepe karanlığı delerek göklere
yükseleyordu. Engebeli yüzeyindeki çııntılar, sıvrlilikler,
puslar içinde zayıf zayıf parlamaktaydı. Onun çevresinde
ise sessiz dağlar, yalçın kayalar, kımıltısız kara ormanlar
vardı. Çay, ta aşağılarda kalmış, kayaların arasından gürül
gürül akıyordu.

Ayışığı pencereden ve yanlamasına giriyyordu odaya.
Çocuk rahatsız olsaydı bu ışıktan. Ninesinden pencerenin
perdesini çekmesini isteyecekti ama bundan vazgeçti. Çünkü nine yine
dedesine çıkıştıyordu, öfkeliydi:

-Koca sersem, diyordu yatağa girerken, insanlara karşı akıllı-uslu
davranmasını bilmiyorsun, bari çeneni tut. Başkalarını dinle. Hayatın onun
elinde. Az da olsa maaşını veren o. Her ay elimize geçiyor hiç olmazsa.
Aykılıksız-donluksuz kim ne yapısın seni! Sakalın ağardı hala akıllanmadın...

İhtiyar Mümin ağını bile açmayıordu. Nine de sustu.

Ama az sonra daha yüksek sesle bağırdı:

-Maaşı kesilen adam artık adam değildir, insan değildir!

Mümin dede yine bir şey söylemedi.

Çocuk uyuyamıyordu. Başı ağrıyor, aklı karışıyor. Okulunu düşünüp üzülüyordu o. Şimdiye kadar bir gün bile
kalmamıştı okuldan. Yarın okula, Celesay'a gidemezse neler olacağının
bilemiyordu. Bir yandan da, Orozkul dedesini işten kovarsa halinin ne
olacağını düşünüyordu. Nine dedesine cehennem azabı çekтирirdi. Ne yaparlardı
o zaman?

İnsanlar niçin böyle yaşıyorlardı? Niçin bazıları iyi,
bazıları kötüdü? Niye bazıları mutlu, bazıları mutsuz? Niye bazılarından
herkes korkar da bazılarından kimse korkmaz? Niye bazılarının çocukları
var, bazılarının yok? Niye bazıları başkalarına maaş verdirmeyebiliyor?
Besbelli, en iyi durumda olanlar en çok aylık alanlardı. Ama dedenin
maası çok azdı ve herkes onunla alay ediyordu. Ah, ne yapsa
da dedesinin maaşını artırsalar? Maaşı çok olsa, Orozkul
bile saygı gösterirdi ona.

Bu düşünceler gittikçe daha çok ağırlıyordu kafasını.
Bir ara yine, o gün akşam üzeri çayın özür yakasında gördüğü maralları
düşünmeye başladı. Geceleri ne yapıyordu acaba? O soğuk, çıplak dağda ya
da o kapkarantalık ormanda yapayalnızdılar. Yapayalnız olmaları korkunç bir
şey! Ya kurt çıkagelir ve onlara saldırırsa? O zaman Bekey halaya
sihirli beiği kim getirir?

Sıkıntılı bir uykuya daldı. Uyurken Boynuzlu Maral
Ana'dan Orozkul eniştesi ve Bekey halasına akçakayından
bir beşik getirmesini istiyor, Bir de çocukların olsun diye
dua ediyordu. Uzaktan uzağa çığırının sesini duyuyordu
şimdi. Maral Ana, o sihirli beiği boynuzuna takmış, uçarcasına koşarak
geliyordu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

:::::::

-7-

Çocuk, ertesi sabah, erkenden, bir elin alnına dokunmasıyla uyandı. Dedesinin eliydi bu. Soğuktu, çünkü dışarıdan gelmişti.

Çocuğun elini hohlayarak ısıtmaya çalışıyordu, alnını tutuyor, göğsünü yokluyordu. İçini çekti ve üzgün bir sesle:

-Yat yavrum, dedi, kalkma! Vah vah! Çok hastasın, ateşin var. Ben de okul vakti geldiği halde hala niçin kalkmadığını merak etmiştim..

-Hemen kalkıyorum, dedi çocuk başını yastıkta kaldırarak.

Ama başı döndü, gözleri karardı ve kulakları uğuldadı.

Dede onu usulca yatırarak:

-Yat yavrum, kalkmayı düşünme. Hasta hasta seni okula götürür müyüm hiç? Çıkar dilini de bir bakayım. Çocuk kalkmak istiyordu.

-Öğretmen kızacak, dersi kaçırılanları hiç sevmiyor.

-Kızmaz yavrum, ben gider anlatırm ona. Göster bakayım dilini.

Dede, çocuğun diline ve boğazına dikkatle baktı. Uzun uzun nabzını dinledi. Nasırdan kaskatı olan parmaklarıyla çocuğun ter içinde, ateşten yanan bileğini tutup atardamarını bulabilmesi bir mucizeydi doğrusu. Nasıl oldusya, kendisini biraz rahatlatan bir sonuç çıkarmıştı:

-Allah büyüğtür. Çok önemli değil, sadece soğuk almışsun. Bugün yataktan çıkmam. Akşam sıcak kuyruk yağıyla göğsünü ve ayaklarını ovarım. Bir güzel terlersin ve Allah'ın yardımıyla yarın tarpan tay gibi kalkarsın ayağa.

İhtiyar adam, torunun başucunda oturarak dün olanları ve bugün de onu bırakmayan olayları hatırladı, kaygılandı, içini çekti ve düşünceye daldı. Allah'ından bulsun! diye mırıldandı. Sonra yine çocuğa döndürdü başını:

-Ne zaman hastalandın? Bana niye söylemedin? Dün akşam mı?

-Evet, dün akşam üzeri, çayın öbür kıyısında maralları gördüğüm zaman. Koşup senin yanına geldim. Sonra üzüldüm.

Mümin dede kendisini suçlar gibi:

-Yaa, peki yavrum, sen yat, benim gitmem gerek:

Dede kalktı ama çocuk onu bırakmak istemiyordu:

-Dede, orada gördüğüm maral Boynuzlu Maral Ana'nın kendisiydi değil mi? Tüyüleri süt gibi beyazdı, kocaman kocaman gözleri vardı. Bir insan gibi bakıyordu. Boynuzlu Maral Ana idi değil mi o?

Mümin dede belli etmeden güldü:

-Ah budala yavrum benim... Neyse, dediğin gibidir, belki Maral Ana'nın ta kendisidir. Ben de diyorum ki...

Sözünü bitiremedi. Nine görünümüştü kapıdan. Avludan telaşlı adımlarla geliyordu. Besbelli yeni haber getiriyordu. Kapıdan adımlarını atar atmaz heyecanla:

-Hadi bakalım koca adam, sen de git oraya! diye bağırdı.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Mümin başını eğdi. Pek üzgündü, acıdacak haldeydi.
Nine ise konuşmaya devam etti:

-Çaydaki tomruğu kamyonla çekip çıkaracaklarmış.
Sen de git ve ne derlerse yap... Hay Allah, süt kaynatacaktım..

Böyle dedi ve koşup ocağı yaktı, bir hayli kap kacak
sesi duyuldu. Mümin'in suratı asıktı. Karısına bir çift laf
edip cevap verecekti ama o buna da fırsat bırakmadı:

-Hey, ne dikili duruyorsun be adam! Hay başının belası, bırak aksılığı.
İnadın ne sana yararı var ne bana. Onların yanında adam mısın sen! Orozku'l'u
görmeye gelenleri gördün mü? Nasıl bir kamyonları olduğunu da gördün mü? On
tomruk yüklesen bana mısın demez, dağları aşırıp götürür.

Orozku'l bize gözücuyla bile bakmıyor. Ne kadar dil döktüm
ona, ne kadar alçaldım karşısında. Artık kızına eşikten içeri
adım attırmıyor. Kısır kari şimdi Seydahmet'lerin evinde.
Ağlaya ağlaya gözünün yaşı kurumuş. Şimdi sana, senin gibi beyinsiz babasına
lanetler okuyor...

Mümin'in sabrı taştı. Kapıya doğru yürüken:

-Yeter artık! diye bağırdı. Sen çocuğa sıcak süt ver
hastalandı, yatıyor!

-Peki, peki, veririm, daha dikili durma, git Allah aşkına, git!

Kocasını dışarı çikarıp nihayet yola saldıktan sonra
kendi kendine söylemeye devam etti: Ne oldu bu adama
buyle? Kimseye karşı gelmezdi,liğini açıp tek kelime söylemez, istenenin
yapardı. Çıldırdı mı ne! Yetmiyormuş gibi Orozku'l'un atını al, dörtnala
koştur! -Çocuğa öfkeli bir bakış yönelterek- Hem kimin için alıyor
kendisini suya, ateşe!..

Böyle dedi ama çocuğa sıcak sütle erimiş taze tereyağ
getirdi. Süt dudaklarını yakıyordu çocuğun. Nine içmesi
için zorladı:

-Sıcak sıcak iç, hadi korkma. Soğuk algınızı yalnız
kaynar şeyler söküp atar!

Ağzı yanan çocuğun gözlerinden yaş geldi. Bunun
üzerine nine de birden yumuşadı:

-Peki öyleyse, biraz soğutarak iç. Tam hastalanacak
zamanı buldu sen de! diye içini çekti.

Çocuk sıkışmıştı, çişini yapmak için dışarı çıkmak ihtiyacını duyuyordu.
Usulca kalktı. Bütün vücutunda tuhaf ama hoş bir gevşeme duyuyordu. Nine
sıkıntısını anladı:

-Ne var, çişini mi yapacaksın?

-Evet, dedi çocuk.

-Dur kalkma, bir leğen getireyim.

Ve leğeni getirdi. Çocuk arkasını dönüp çişini yaptı.
İdrarının sapsarı ve çok sıcak oluşuna pek şaştı.
Şimdi kendini daha iyi hissediyordu. Başağrısı da
azalmıştı.

Çocuk yatağında rahat rahat yatıyordu. Ninesine karşı
kendisine baktığı için minnet duuyuyor, yarına kadar iyileşip
mutlaka okula girmesi gerektiğini düşünüyordu. Orada arkadaşlarına ormanda
gordüğü üç maralı da anlatabaktı. Beyaz dişi maralın Boynuzlu Maral Ana

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

olduğunu söyleyecekti. Yavrusunu da getirmiştir Maral Ana. Yavrusu artık büyümüştü, güçlenmişti. Bunların yanında öyle kocaman bir erkek maral vardı. Bu erkek maralın kocaman ve güçlü boynuzlarıyla ana maralı ve yavrularını kurtlardan koruduğunu da anlatacaktı. Sonra, eğer marallar her zaman burada kalmaya karar verirlerse, Boynuzlu Maral Ana'nın, Orozkuşun eniştesiyle Bekey halasına sihirli bir beşik getireceğini de söyleyecekti.

Sabahleyin marallar yine geldiler çay kıyısına. Geç doğup erken batan sonbahar güneşinin sıradaglarının üzerinden görünüp yükselmeye başlarken, onlar da ormanın yukarısından aşağıya inmişlerdi. Güneş yukarılara çıktııkça orman aydınlanıyor ve ışınıyor. Gecenin uyuşukluğu geçince orman, ıshık ve renklerine kavuşmuş, canlanmıştı.

Marallar hiç acele etmeden ağaçlar arasından yürüyor, güneş gören açık yerlerde ışınıyor, ara sıra da çiğli yaprakları koparıp koparıp yiyorlardı. Yine aynı sıra ile yürüyorlardı: En önde erkek maral, ortada yavru maral, arkada da yuvarlak karınılı Maral Ana. Dün Orozkuşu ile Mümin dedenin kesip sürüklendikleri uğursuz çamın açtığı izden yürüyorlardı. İz, sabanla açılmış gibi tazeydi, ama yer yer, sürükleneirken kökünden kopardığı otlarla örtülüyordu. İki adamın, kayalara sıkıştıp kaldığı için çayda bırakıp gittikleri çamın bulunduğu yere kadar uzanıyordu bu iz.

Marallar, kolayca su içebildikleri yer olduğu için geliyorlardı oraya. O sırada Orozkuşu, Seydahmet ve tomruğu götürmek için gelen iki kişi de aynı yere gelmekteydi. Sıkışan tomruğu kamyona bağlamak ve sonra çekip kurtarmak için aracı yanaştıracakları uygun yeri belirleyeceklerdi. Peşlerinde Mümin de vardı. Başını öne eğmiş, kararsız, tereddütlü adımlarla yürüyordu. Bir gün önceki olaydan sonra ne yapacağını, nasıl davranışlığını bilemiyordu zavallı. Orozkuşu onun da karışmasına izin verecek miydi?

Yoksa, bir gün önce tomruğu atla çekip çıkarmak için uğraştıkları zaman olduğu gibi yine onu kovacak mıydı? Ya ona:
-Ne işin var burada, dün kovaladığını söylemedim mi!
derse? Herkesin yanında küfreder yine kovarsa? Bu kuşkular çıkmıyordu kafasından. İşkence görmeye gider gibiymiş ama yine de gidiyordu. Nine de geliyordu onun hemen ardından. Güya ağaççı çıkmak için ne yapacaklarını merak etmişti. Aslında kocasını gitmeye zorluyor, onu karaltısıyla itiyordu. Onun Orozkuşu'la konuşmasını, Orozkuşu'a kendini bağıışlatmasını istiyordu.

Orozkuşu önemli kişi görünümündeydi. Çalımlı çalımlı yürüyor, derin derin soluyor, sert bakışlarla etrafa göz atıyordu. Akşamki içkiden dolayı başı hala kazan gibiymiş ama öcünü almış olmaktan memnundu. Bir ara başına çevirince, Mümin'in seke seke geldiğini gördü. Sahibi tarafından dövülmüş sadık bir köpek gibiymişti. Dur hele! Bak daha neler yapacağım sana! Şimdilik yüzüne bakmayacağım bile. Benim için bir hiçsin sen artık, gelip ayaklarımı kapanacaksın... diye geçiriyordu aklından. Dün akşam karısını sille tokal evden kovaladığı zaman nasıl korkunç çığlıklar attığını hatırlıyordu da seviniyordu. Görürsün sen hele şu iki adam tomruklarını alıp gitsinler de, ikinizi birbirinize saldırtayım da gör o zaman! O kancık şimdi öz babasının gözünü oyacak. Kudurmuş kurt gibi...

Bir yandan da yanındaki ziyaretçisiyle konuşuyordu. Kokelay adında, göl kıyısındaki kólhozlardan birinde muhasebeci olarak çalışan bu iri-kara adam, onun çok eski bir arkadaşıydı. Oniki yıl kadar önce Koketay kendisine bir ev yaptıırken, gerekli keresteyi Orozkuşu'dan almıştı. Değerli tahtaları ona su gibi ucuz bir fiyatla satmıştı Orozkuşu. Bu adam daha sonra büyük oğlunu evlendirmiş ve ona da bir ev yaptırmıştı. Tabii keresteyi aynı şekilde yine Orozkuşu'dan aldı. Şimdi ise küçük oğlunu evlendirecekti ve yine Orozkuşu'a işi düşmüştü. Ee, hayat zordu işte! Tam bir işini bitirip hale-yola koyuyorsun, Tamam, artık rahat edeceğim diyorsun, hemen başka

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
bir dert çıkıyor. Böyle olsa da, Orozkuł gibi adamlarla dostluğu sürdürmek
zorunda kalıyorsun...

Koketay Orozkuł'a:

-Allah izin verir de şu evi bir an önce bitirip içine oturunca, kutlamak
için seni şeref konuğu olarak davet edeceğim. Gelirsen çok eğleniriz,
istediğin kadar içki içeriz, diyordu.

Orozkuł sevinmişti. Sigarasını tüttürüyor ve alçak sesle konuşuyordu:

-Sağ ol. Ne demişler; Çağrılan yere ar eyleme, çağrılmayan yeri dar
eyleme. Çağırırsan elbette giderim. Zaten ilk defa gitmiş olmayacağım.
Ben de şimdi kendi kendime akşama kadar beklese de tomruğu o zaman
götürse daha iyi olmaz mı? diyordum. Çünkü sovhozdan geçerken kimseye
görünmemen gerek. Eğer seni görürlerse...

-Doğru söylüyorsun, diye durakladı Koketay, ama akşama daha çok var.
Yavaş yavaş giderim. Yolda nasıl olsa bir kontrol noktası yok. Çok zayıf
bir ihtimalle belki bir milis ya da başka biri çıkabilir ama...

Hem başı ağrıyan, hem midesi yanın Orozkuł yüzünü
buruşturdu:

-Tamam işte, ben de onu söylemek istiyorum, dedi.
Yüz yıl iş için gider gelirsin köpeklerin birine rastlamazsan,
ama yüz yılda bir defa bir yere ağaç görmeye kalkarsın,
hemen yakalanırsın. Bu hep böyle olur...

Sustular ve kendi düşüncelerine daldılar. Orozkuł, dün
bu tomruğu çayda bırakmak zorunda kaldığı için kızıyor,
küfürler savuruyordu içinde. Ağacı orada bırakmadı olsalar,
geceleyin kamyonla yükleyecekler, güneş doğmadan
uzaklaşacaklardı oradan. Hep şu bunak Mümin'in yüzünden idi bu başına
gelenler. Bu ebleh, onun gücünü hiçe saymış, baş kaldırmıştı. Görecek
o gününü.. Yer yerinden oynasa yine yanına bırakmayacağındı...

Adamlar çayın kıyısına geldikleri zaman marallar da
su içmekteydi. Tuhaf yaratıkları şu insanlar! Yerlerinde
durmuyor, gürültü patırtı ile alemi ayağa kaldırıyorlardı. İşlerini
düşünüp konuşmaya daldıkları için çayın özür kıyısındaki maralları
farketmemişlerdi oraya gelinceye kadar.

Marallar, şafağıın rengiyle kızıllaşan ağaçlıkların arasından,
berrak, dibi taşlı sıg bir yerde, topuklarına kadar suya girmişlerdi.
Telaşsız, yavaş yavaş içiyorlardı. Su soğuktu, ama güneş gittikçe daha
sıcak, daha tatlı salıyordu ışınlarını. Suya kanan marallar da besbelli
bundan büyük bir zevk alıyor, dallardan sırtlarına düşüp incileşen çiğleri
kurutuyorlardı o tatlı ışında. Hafif bir buğú çıkyordu sırtlardan.

Sabah güneşin çok güzeldi, huzur veriyordu.
Adamlar maralları hala görmemişlerdi. Biri kamyonun yanına gitti, ötekiler
kıyıya gelip durdular. Hayvanlar kulaklarını oynatıyor, bazı sesler duyuyor
ama alırmıyorlardı. Bu sırada, kamyonla römorık hareket edince, birden
tüyleri diken diken oldu, bir an şaşıp kaldılar oldukları yerde.
Kamyonun motoru yıldırmış gibi gürlüyordu. Marallar
davrandılar ve gitmeye karar verdiler. Tam o sırada kamyon
durdu. Motorun gürültüsü, vınlaması da durdu. Marallar bir
an duraklıdıktan sonra yine, geldikleri yöne doğru yürümeye devam ettiler.
Çünkü çayın özür kıyısındaki adamlar da
yüksek sesle konuşuyor ve çok hareket ediyorlardı.

Marallar patikadan yavaş yavaş ilerlediler, alçak ağaçların arasına
daldılar. Sırtları bir görünüp bir kayboluyordu.
Adamlar hala farkında değildi. Onları ancak bir sel yatağının meydana
getirdiği düzükten geçerken farkettiler. Güneşin iyice aydınlatığı o kumlu
düzlükte çok iyi görünüyorlardı. Adamlar onları görünce ağızları açık, şaşıp
kalındılar.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Herbiri ayrı bir duruştı donmuştu sanki.
İlk konuşan Seydahmet oldu:

-Hey! Şunlara bakın! Marallar! Nereden geldi bunlar?

Orozkul hiç önem vermiyormuş gibi:

-Ne bağıriyorsun öyle, nedir bu yaygara? Marallar işte. Biz onları dün de gördük. Nereden geliyorlarmış? Bir yerden gelmişler işte!

İri-yarı Koketay öyle etkilenmiş, öyle heyecanlanmıştı ki, boğazını sıkan gömleğinin yakasını açarak bağırdı:

-Vay! vay! vay! Ne kadar da semiz bunlar! Hiç aç kalmamışlar burada!

Koketay'ın hemen ardından, gözleri yuvalarından çırıcağmış gibi açılan şoför de bağırdı:

-Şu ana marala bak! Şu alımlı yürüyüşe! İki yaşındaki kısrak kadar büyük vallahı! İlk defa görüyorum böylesini!

Koketay'ın domuz gözleri fıldır fıldır dönüyordu. Birden işrahi açılarak bağırdı:

-Erkeğinin boynuzlarına bak! Nasıl kaldırıyor onları!
Yabani değiller, hiçbir şeyden korktukları yok! Orozkul,
nerden geliyor bunlar?

Orozkul, ev sahibi olmanın gururu ve övungeçliğiyle cevap verdi:

-Kesimi yasak bölgeden, geçidin ötesindeki ormandan. Niçin korkmadıklarını mı soruyorsun? Onları kimse ürkütmüyordu da ondan.

Seydahmet içindekini dışa vurdu:

-Ah şimdi bir tüfek olsaydı! En az iki yüz kilo et çıkardı. Ne dersin?

O ana kadar biraz geride süklüm-püklüm yürüyen Mümin dede kendini tutamadı:

-Delirdin mi sen? Onları vurmak yasak! dedi yavaş bir sesle.

Orozkul öfkeli bir bakış fırlattı. Sen hala ağını açmaya cesaret ediyor musun! diyordu içinden. Onu en ağır küfürlerle bir güzel haşlamak istediler ama, yabancılar olduğu için kendini tutru. Yalnız, yüzüne bile bakmadan çıktıtı:

-Bize akıl vermeye kalkışma! Avlanmaları korumaya alındıkları yerde yasak onları. Ama şimdi orda değiller. Burada bize kimse karışamaz. Anladın mı?

Cümlesini bitirirken hıncıla bakmıştı. Mümin susup başını eğdi:

-Anladım, dedi.

Bu sırada Mümin'in peşini bırakmayan nine kolundan tutup çekerek çıktıtı:

-Sen çeneni kapatsan iyi edersin!

Adamlar utanarak gözlerini yere, indirdiler. Sonra yine, tek sıra halinde yamacı tırmanan maralları seyre daldılar. Koyu renkli erkeği önde yürüyor, güçlü boynuzlarını gururla kaldıryordu. Onun ardında boynuzzuz yavruları, en geride ise Boynuzlu Maral Ana. Açık, killi bir zeminde idiler şimdi. Çok güzel bir manzara idi. Adım atışları, her hareketleri görünüyordu.

Görünüşte sakin duran patlak gözlü genç şoför hayranlığını gizleyemedi:

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Ne güzellik! Ne harika şeyler! Yazık ki fotoğraf makinemi almadım yanıma. Ne kadar güzel olurdu...

Orozkul'un canı sıkılmıştı. Onun sözünü kesti:

-Güzelliği müzelliği bırak artık! Oldukça zaman kaybettik. Güzellik karın doyurmaz. Kamyonu geri geri yanastır, tam kıyıyla. Seydahmet, sen de çizmelerini çıkar! -şoförde dönerek- Sen de çıkar. Şu zinciri tomruğa bağlayın hele.

Çabuk olun, çok işimiz var!

Orozkul emir vermenin zevkini de çıkarmıştı. Seydahmet çizmelerini çıkarmaya başladı. Çizmeler ayağını sıkıldığı için kolay çıkmıyordu.

Nine, gizlice Mümin dedenin kolunu çekerek çıktı:

-Ne dikilip duruyorsun, gidip yardım etsene! Sonra sen de çıkar çizmelerini ve girsuya!

Mümin Seydahmet'in yardımına koştu. Sonra kendi çizmelerini de çıkardı. Bu sırada Orozkul ve Koketay kamyon şoförüne komut veriyordu:

-Bu tarafa gel! Daha gel!

-Biraz sol yap!

-Biraz daha gel. Hoop!

Kamyonun sesini duyan marallar adımlarını hızlandırdılar. Ürkek ürkek bakındıktan sonra da yamacın yukarısına doğru koşular ve kayın ağaçları arasında gözden kayboldular.

-Aa, kaçtılar işte! dedi Koketay. Bir ganime kaçırılmış gibi üzülmüştü.

Orozkul onun kafasından geçenleri anladığı için böbürlenerek:

-Koruma, bir yere gidemezler. Akşama kadar buradasın. Ben davet ediyorum. Allah istedi bunu. İnan bana, iyi bir ziyafet olacak.

Böyle derken gülerek arkasının omuzuna vurdu. Yaa, işte böyle. Orozkul da neşeleniyordu bazen! İri-Kara Koketay, san dışlerini göstererek sıttı:

-Madem ki böyle diyorsun, kalırız. Ev sahibi sensin, senin dediğin olur.

Kamyon yanmıştı. Arka tekerlekler suya girmişti. Şoför daha fazla sokulmayı göze alamıyordu. Şimdi zinciri ağaça kadar götürüp bağlamak gerekiyordu. Yeteri kadar uzun olursa tomruğu sıkıldığı yerden çekip çıkarmak pek zor olmayacağından emindi.

Zincir, kalın, uzun ve ağırdı. Tomruğun yanına kadar taşımaları gerekiyordu onu. Şoför acele etmeden çizmelerini çıkarmayı ve suya korka korka bakıyordu. Suya çizmeleriyle mi yoksa çiplak ayakla mı girse daha iyi olacağına da karar veremiyordu. Sonunda çiplak ayakla girsem daha iyi olur, yoksa su çizmelerle dolabilir, çünkü oldukça derindir boyu... Sonra bütün gün ıpislik çizmelerle dolaşmak zorunda kalırırm... diye düşündü. Önce suyun ne derece soğuk olduğunu da anlamaya çalışıyordu. Mümin dede onun duraklamasından yararlanarak yanına koştu:

-Evlat, sen çizmelerini çıkarma, Seydahmet ve ben yaparız o işi, dedi.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Şoför utandı:

-Aman Aksakal, olmaz! diye itiraz etti.

-Sen konuğumuzsun, biz ise buradayız, bu iş bize düşer, sen direksiyonun başına geç bakalım.

Mümin dede ve Seydahmet çelik zincir kanganını ortasından bir sırık geçirerek kaldırdılar ve suya girdiler. Seydahmet ayağını suya sokar sokmaz avaz avaz bağırırmaya başladı:

-Uyy! Çok soğuk! Su değil buz!

Orozkul ve Kokelay onu cesaretlendirmek için alaylı alaylı gülerek:

-Haydi gir, bir şey olmaz! Seni ısratıacak bir şeyler buluruz sonra.

İhtiyar Mümin hiç ses çıkarmamıştı. Donduran soğuğu hissetmemişti bile. Sanki daha az göze çarpmak için omuzlarını iyice indirmiş, küçülmüştu. Kaygan taşlara basa basa yürürken bir tek şey istiyordu Allah'tan: Orozkul'un onu kovmamasını, bu yabancılardan yanında ona küfretmemesini, aptal, zavallı bir ihtiyar olduğu için onu bağıışlamasını.

Orozkul da sesini çıkmadı. Mümin'in çabalarını görmezlikten geliyor, onu adam yerine koymuyordu. Ama içinden, ondan öcünü almakta olduğu için büyük bir zevk duyuyordu: Yaa, işte böyle olursun, işte böyle kapanırsın ayıklarına. Yazık ki daha büyük bir görevim yok. Bak o zaman ondan da büyüklerini nasıl koyun gibi boynuzlarından tutup fırlatırdım. Hepsi nasıl tortoprak içinde bırakıp sürüklərdim. Hiç olmazsa bir kolhoza ya da sovhoza baş olsaydım! Bak nasıl her şey düzene girerdi. Disiplin yok onlarda! Bir de gelip, başkanı, müdüru saymadıklarından şikayet ediyorlar! En bayağı bir çoban geliyor, amirleriyle senli-benli konuşuyor! Ee, sonu böyle olur işte! Yetkisini kullanmasını bilmeyen aptallara böyle yaparlar! Böyle mi davranış gereklidir onlara! Eskiden insanların kellesini uçururlamış da kimse ağızını açıp bir şey söyleyemezmiş. Aksine, daha çok sever, daha çok sayarlarımış üstlerini. Öylesi iyi işte! Ya şimdi? Beş para etmezlerin en kötüsü, bana kafa tutmaya kalkıyor! Pekala öyleyse, sürünen bakalım ihtiyar bunak! Sürün!

Ara sıra Mümin'in olduğu yere bir göz atıyor ve onun o duruma düşmesine seviniyordu.

Mümin ise iki büklüm olarak buz gibi suda ayağını sürüye sürüye Seydahmet'le birlikte zinciri çekiyordu ve sevinçliydi. Çünkü Orozkul çalışmasına engel olmamıştı ve onu bağıışlamış görünmüyordu. Onun da kafasında düşünceler vardı tabii ve o da içinden konuşuyordu: Bağıışla bu ihtiyarı, bağıışla diyordu. Dün kendimi tutamadım, oğlunu almak için okula gittim. Yavrucak yapayalnız, acıdım ona. Ama bugün okula gitmedi, hasta yatıyor. Haydi unut dün olanları. Bağıışla. Sen de benim yabancıım değilsin. Senin ve kızımın mutluluğunu istemiyor muyum sanıyorsun? Eğer size Allah bir evlat verirse, ben de kızımın çocuğunun doğum çığlığını duyar duymaz öleceksem, buna razıyım. Yemin ediyorum böyle bir şey olursa sevinçten ağlarım. Tek sizin çocuğunuz olsun da Allah canımı alacaksa alsın. Ama ne olur kızımı bırakma, beni de bağıışla. Bütün işleri yaparım ben. Ayaklarımın üzerinde durdukça her güçlüğe katlanıram. Yeter ki sen iste, sen emret!.

Biraz uzakta durup ona bakan nine de el-kol hareketiyle durmadan sıkıştırıyordu onu: Haydi durma, gayret et! Bak seni bağışladı. Söylediklerimi yaparsan işler düzellecek.. demek istiyordu.

::::::::::::

Çocuk uyuyordu. Sadece bir defa bir tüfek sesiyle uyandı ama hemen sonra yine uykuya daldı. Bir gün önceki uykusuzluk ve rahatsızlıktan dolayı bitkindi ve o yüzden derin bir uykuya

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
dalmıştı. Yine de uykı arasında rahat bir yataktı yattığını hissediyor, ateşi ya da titremesi olmadığı için seviniyordu. Ninesi ve Bekey halası olmasa daha uzun zaman yatacaktı. Nine ve hala yavaş sesle konuşmaya çalışsalardır, kap-kacak gürültüsü çocuğu uyandırmıştı.

Nine alçak sesle konuşuyordu:

-Şu derin çanağı sen al. Şu tabağı da götür. Ben de kova ile eleği alıyorum. Uff belim! Ölüyorum yorgunluktan.

Çok iş gördük. Ama, Allah'a şükür, çok seviniyorum.

-Ah eneke, ben de öyleyim. Dün ölümü göze almıştım. Gülcemal olmasa belki kendimi öldürürdüm.

-Bırak bu saçmalıkları! dedi nine. Karabiberi aldı mı? Hadi gidelim! Sizi barıştırmak için bu armağanı Allah gönderdi bize. Gidelim!

Çıkıp giderlerken Bekey hala sordu:

Çocuk ne durumda? Hala uyuyor mu?

-Bırakalım biraz daha uyun. Hazır olunca sıcak sıcak çorba içirim ona.

Ama artık çocuğun uykusu kaçmıştı. Dışarıdan konuşmalar ve ayak sesleri duyuluyordu. Bekey hala sesli sesli gülüyordu, Nine ile Gülcemal de aynı şekilde güllerken cevap veriyorlardı. Bu arada yabancı adamların seslerini de duydu o akşam gelenler olmalı, demek ki daha buradalar diye düşündü. Ama dedesini görememişti ve sesini de iştımiyordu. Neredeydi? Ne yapıyordu dedesi?

Dışarıdan gelen seslere kulak kabartarak dedesinin gelmesini bekliyordu. Dedesine, bir gün önce gördüğü maralları anlatabاactı. Çok istiyordu bunu. Çünkü yakında kış bastıracaktı ve onlar için ormanda yeter kadar ot bırakmalıydılar. Yiyeceksiz bırakmamalıydılar onları. Hem insanlara da alışmışlardır, çayı geçip hiç korkmadan avluya kadar gelsinlerdi. Geldikleri zaman en çok sevdikleri yiyeceği vermeliydi. Ne idi maralların en çok sevdigi yiyecekler? Yavru marala peşi sıra gelmesini de öğretecekti. Harika bir şey olurdu bu! Kimbilir, yavru maral belki okula da gelirdi onunla...

Çocuk sabırsızlıkla dedesini bekliyor ama dedesi bir türlü gelmiyordu. Az sonra, dedesi değil de Seydahmet geldi. Memnun görünüyordu. Pek neşeliydi. Yürüken biraz sallanıyor ve kendi kendine gülüşüyordu. Yanına yaklaşınca çocuğun burnuna keskin bir alkol kokusu geldi. Bu iğrenç, keskin kokudan nefret ediyordu. Çünkü bu koku ona Orozku'l'un kudurmuşluğunu ve zorbalığını, dedesi ile Bekey halasının çektiği acıları, bunların mutsuzluğunu hatırlatıyordu. Ama Seydahmet'in sarhoşluğu Orozku'l'un sarhoşluğundan çok farklıydı. Seydahmet içince daha kibar, daha neşeli olur, zararsız bir budala olup çıktı. Aslında içkisiz olduğu zamanlarda da kafası pek çalışmazdı ya! Sarhoşken dedesiyle Seydahmet arasında aşağı yukarı şöyle bir konuşma geçerdi:

-Aptal aptal ne gülüyorsun öyle Seydahmet? Sen de mi kafayı çekip havalandın yoksa?

-Ah Aksakal, seni ne kadar sevdigimi bir bilsen. Şerefim üzerine yemin ederim ki öz babam gibi seviyorum seni.

-Bir de genç olacaksın! Senin yaşındakiler araba sürüyor, traktör sürüyor, sen ise dilini bile döndüremiyorsun. Ah senin yaşında olacaktım ki, en azından bir traktör sürücüsü olurdum...

-Bak Aksakal, ben orduda iken kumandan bana, Sen sürücü olamazsan, kabiliyetin yok dedi. Ben piyadeyim,

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
piyade! Piyade olmazsa ordu hiçbir şey yapamaz!

-Piyade ha! Tembelin tekisin sen! Bir de karına bak!
Kör talih işte, sana düşmüş zavallı. Senin gibi yüz tanesine
değişmem Gülcemal'i.

-Biz de bunun için buradayız ya Aksakal. Ben de bir
taneyim, o da bir tane. Benden başka erkek, ondan başka kadın yok...

-Boş yere çene yoruyorum. Öküz kadar kuvvetlisin
ama beş paralık aklın yok.

Böyle derken Mümin dede umutsuzluğunu belirtmek
için elini sallardı. Seydahmet ise onun ardından öküz taklidi
yaparak:

-Möö! Möö! diye bağırırdı.

Seydahmet bundan sonra gidip avlunun ortasında durur, ne zaman, nerede
duyup öğrenmişse, tuhaf bir şarkı söylemeye başlardı:

Kızıl dağlardan geldim ben, kızıl dağlardan

Altında kızıl aygır hey... kızıl küheylan

Aç kapını ey bezirgan, kızıl bezirgan

Gel içelim seninle kızıl şaraptan.

Kızıl dağlardan inmişim, kızıl dağlardan

Kızıl öküz belinde hey, öküz belinde

Aç kapını ey bezirgan, kızıl bezirgan

Gel içelim seninle kızıl şaraptan.

Bu şarkı sürüp gider, bir türlü sonu gelmezdi. Çünkü
Seydahmet, deve, horoz, fare, kaplumbağa, hareket eden ne
kadar canlı varsa tek tek sayar, hepsinin sırtına binip dağlardan
inerdi. Çocuk da sarhoş Seydahmet'i ayık Seydahmet'ten daha çok severdi.

İşte bunun için Seydahmet'in geldiğini görünce ona
tatlı tatlı gülümsedi.

Seydahmet şaşırmıştı:

-Şuna bak sen! Yahu bana senin hasta olduğunu söylediler! Hiç de hasta
değilsin sen. Çıkıp dışarıda oynasana. Hiç böyle yatılır mı?

Böyle dedi ve kendini çocuğun yatağı üzerine bıraktı.
Nefesi içki, elleri ve elbisesi ise taze kesilmiş ciğ et kokuyordu. Çocuğu
sarsa sarsa öpüyordu yanaklarından. Bir haftadır tıras görmemiş yüzünün
sert killeri çocuğun yanağına batıyordu:

-Tamam, tamam Seydahmet emmi, yeter artık, dedi
çocuk. Peki dedem nerde, onu görmedin mi?

-Deden mi? Şeyde.. işte.. orda.. dedi Seydahmet anlaşılmaz bir el
işaretiyle.. Orda.. şey ediyor. Et pişiriyor.. Biz
seyi çıkardık da sudan.. İşte ısınmak için içtik biraz.. Şey pişiriyor
işte.. Haydi, giyin de sen de çık.. Biz hepimiz orda, sen tekbaşına burda..
olmaz!

-Ama dedem hiç yataktan çıkmamak, dedi.

-Ne demek yataktan çıkmamak? Haydi gel. Böyle bir

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
günde olur mu hiç! Her zaman göremezsin böyle günü.. ziyafet var ziyafet..
Kap yağlı, kaşık yağlı, ağız yağlı.. Haydi kalk!

Sarhoş sarhoş çocuğu giydirmeye başladı.

-Bırak Seydahmet emmi, kendim giyinirim, dedi çocuk onun kolundan sıyrılmaya çalışarak.

İçki kokusundan çocuğun başı hafifçe dönmeye başlamıştı. Ama Seydahmet onu dinlemiyordu. Tabak yağlı, kaşık yağlı, ağız yağlı iken, böyle bir günde, zavallı çocuğu tek başına bırakmakla ona iyilik ettiğini sanıyordu.

Seydahmet çıktı. Çocuk da peşinden. Hava rüzgarlıydı. Gökyüzü yarı kapalıydı ve bulutlar koşusuuyordu. Çocuk daha sundurmayı geçmeden hava iki defa değiştii. Önce göz kamaştıran bir güneşli hava, hemen ardından iç karartan bulutlu hava göründü. Bu yüzden yine başının ağrıldığını hissetti. Rüzgarla bir o yana bir bu yana savrulan duman çocuğun yüzüne çarptı ve gözlerini yaktı. Çamaşır yıkıyorlar galiba diye düşündü çocuk. Çünkü çamaşırılar birliği zaman ateşi avluda yakar, üç evin çamaşırını birden yıkamak için suyu büyük kazanda ısıtırlardı. Bir kişinin kaldıramayacağı kadar büyük bir kazandı bu. Bekey hala ile Gücemeal birlikte kaldırırlardı.

Çocuk o çamaşır günlerini severdi. Çünkü dışarıda kocaman bir ateş yakarlardı o zaman. Evdeki gibi değildi. O ateşin etrafında ve ateşle oynayabiliyordu. Sonra, yıkanmış çamaşırıları kurutmak için ipe asmak da bir zevkti. İpe asılan beyaz, mavi, kırmızı.. her renkten çamaşır, bayrak gibi süslerdi avluyu. Bunların arasında koşup oynamaktan, yüzünü ıslak çamaşırlara sürmekten de çok hoşlanındı.

Bu defa avluda çamaşır görmüyordu. Ama çok büyük bir ateş yakmışlardı. Ağızına kadar büyük parça etlerle dolu kazandan koyu bir buhar çıkıyordu. Eller pişmek üzereydi. Kokusu çocuğun burnuna kadar geliyor ve ağını sulandırıyordu. Bekey hala yepeni ve kırmızı entarısını giymişti. Ayağına yeni meşin çizmelerini çekmiş, güllü şalını eynine atmış, ocağın üzerine eğilerek kazanın üzerinde biriken köpükleri alıyordu. Mümin dede de oradaydı ve diz çökmüş yanan odunları karıştırıyordu.

-İşte deden orda, dedi Seydahmet ve yine şarkısını mirildanmaya başladı:

Kızıl dağlardan geldim ben, kızıl dağlardan

Altında kızıl ayırg hey, kızıl küheylan.....

Ona şarkısını yarıda bıraktıran Orozkul oldu. Başı ustura ile kazınmış, elinde balta, kolları sıvalı idi. Arabaların bırakıldığı yerden geliyordu:

-Ne cehenneme kayboldun! diye bağırdı. Konuk odun kırıyor, bizimkisi şarkı söylüyor!

Böyle derken odun kırın şoförü gösteriyordu. Seydahmet onu yataştırmak için:

-Hemen hallederim, dedi, sen meraklanma!

Sonra şoförün yanına giderek:

-Ver baltayı dostum, ben yaparım o işi, diye baltayı elinden aldı.

Bu sırada çocuk, ocağın önünde diz çökmüş odunları karıştıran dedesinin yanına gelmişti. Arkasında durup seslendi:

-Dede!

Dedesini duymadı.

-Dede! diye bağırdı çocuk omuzundan tutarak.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

Yaşlı adam dönüp baktı ve çocuk onu tanıyamadı. O da sarhoştu çunkü. O güne kadar onu hiç öyle görmemişti. Yalnız, İsık-Göl'ün hatırları sayılır kişileri öldüğü zaman verilen yas ziyafetlerinde pek az içtiği olurdu. Zaten öyle zamanlarda kadınlarla bile biraz içki verirlerdi. Ama böyle durup dururken sarhoş olacak kadar içtiği görülmüş şey değildi.

Yaşlı adam dönüp torununa baktı. Ama uzak, tuhaf, yabancı bir bakışla. Yüzü yanıyordu, kırkırmızıydı. Torununu görünce daha da kızardı. Kızardı ama hemen sonra da sapsarı oldu. Doğruldu. Çocuğu kucaklayıp başına basarak ve kekeleyerek:

-Sana ne oldu? Ne istiyorsun? dedi.

Bundan başka bir şey söylemiyordu. Konuşmasını unutmuştu sanki. İhtiyarın heyecanı çocuğa da geçti:

-Dede, sen hasta misin yoksa? diye sordu çocuk kaygıya kapılara.

-Yok.. yok.. şey.. bir şeyim yok.. diye kekeledi Mümün. Şey ediyorum da.. Su ateşi şey edeceğim.. Hadi sen dolaş biraz...

Çocuğu neredeyse iterek yanından uzaklaştırmış, sonra herkese arkasını çevirip ateşin başına çökmüştü. Diz çökmüş öylece duruyor, hiçbir tarafa bakmıyor, kendi düşüncelerine dalıyor ve ara sıra odunları karıştırıyordu. Neye uğradığını şaşırın torununun avludan geçip odun kırmakta olan Seydahmet'e doğru gittiğini görmekti. Dönüp baktı sanki.

Çocuk, ne dedesinin başına geleni, ne de avluda olup bitenleri anlıyordu. Hangara birkaç adım kala, tüylü tarafı alta gelecek şekilde serilmiş bir derinin üzerinde taze kesilmiş et yığınına farkediverdi. Derinin kenarlarından hala rengi bozulmuş kan sızıyordu. Biraz ötede, köpek, hırlaya hırlaya bir barsağı çekti. Kaya gibi, iri-kara bir adam da oturuyordu et yığınının başında. Koketay idi bu. Elinde bir de bıçak vardı. Yine orada bulunan Orozkul'la etleri paylaşıyorlardı. Acele etmeden, rahat bir şekilde kemikleri kırarak ayırdıkları parçaları, birer birer yanlarında iki ayrı kümeye atıyorlardı.

İri yarı kara adam çiğ eti koklayarak:

-Nefis bir şey! Zevk dediğin böyle olur! dedi.

Orozkul da pek cömert davranıştı:

-Al, bunu da al, kendi payına ayır! Sen geldin diye Allah kendi sürüsünden bu kismetin gönderdi. Her zaman olmaz ha!

Orozkul'u hıçkırık tutuyor, sık sık ayağa kalkarak çok tıkınmaktan şişen karnını sıvazlıyordu. Şimdi iyice sarhoş olduğu belliydi. Boğuluyormuş gibi ıslık sesi çıkara çıkara soluyor, rahat nefes almak için de ikide birde başını yukarı kaldırıyordu. İnek memesi gibi şiş yüzü, tókluktan ve mutluluktan ışıl ışılındı.

Bu korkunç manzarayı ürpererek, içi parçalanarak seyrediyordu çocuk. Gözlerine inanamıyordu: Toz toprak içinde sürünen bu kesik baş, Boynuzlu Maral Ana'nın başıydı!

Hızla koşup kaçmak istedi oradan. Ama ayakları onu dinlemedi. Orada kılımdamadan duruyor, gözlerini maralın kesik başından ayıramıyordu. Daha dün çay kıyısında karşılaştıkları zaman kendisine tatlı tatlı bakan, düşünce yoluyla konuşarak, ondan, çingıraklı, sihirli bir beşik getirmesini istediği Boynuzlu Maral Ana mıydı bu? Aynen ona benziyordu. Bir anda nasıl çirkin bir et yığını, soyulmuş bir deri, kesilmiş ayaklar, fırlatılıp atılmış bir kelle haline gelirdi!

Oradan çıkıp gitmeliydi. Gitmeliydi ya, bunu bir türlü yapamıyordu. Taş kesilmişti sanki. Bütün bunların niçin ve

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
nasıl olduğunu da anlayamıyordu. O sırada, et kesen iri yarı
o kara adam, bıçağının ucunu bir böbreğe batırarak çocuğa
uzattı:

-Al bakalım küçük, közde kızartırsan çok güzel olur, dedi.

Çocuk yerinden kımıldamadı. Bu defa Orozkuł:

-Hadi al! diye emretti ona.

Çocuk, bilinçsiz, hissiz bir durumda elini uzattı. Şimdi, buz gibi soğumuş avucunda, Boynuzlu Maral Ana'nın henüz soğumamış böbreğini sıkarak kımıldamadan duruyordu. O sırada Orozkuł, maralın kesik başını boynuzlarından tutarak kaldırıldı ve eliyle tarttı:

-Amma da ağır ha! Yalnız boynuzları bile kimbilir kaç kilodur!

Kelleyi oradaki bir kütüğün üzerine koydu, baltayı eline aldı ve boynuzları kafadan ayırmak için başladı vurmaya.

Baltayı boynuzların köküne indirirken bir yandan da konuşuyordu:..

-Ne boynuz ama! (Çocuğa göz kırparak) Dedene armağan ederiz bunları. Öldüğü zaman mezarına dikeriz. O zaman saygılı davranışımızı kim söyleyebilir? Daha fazla ne isteyebilirler? Böyle bir boynuz için insan hemen bugün ölmek ister! Keh! keh! keh!

Boynuz bir türlü kopmuyordu. Hiç de kolay değildi onu kesip kafadan ayırmak. Sarhoş Orozkuł baltayı gelişigüzel vuruyor, başaramadığı için de kuduruyordu. Kafa kayıp kütükten düşüyor, o da yerde vurmaya devam ediyordu.

Kafa bu defa bir tarafa sıçrıyor, Orozkuł da baltayı havada tutarak arkasından koşuyordu.

Çocuk, baltanın her inişinde ırkılıp sıçrıyor, tiksinıyor, istemeden geri çekiliyor, ama bir türlü ayrılmıp gidemiyordu oradan. İnsan bir kabus gördüğü zaman, bilinmeyen bir kuvvet korktuğu şeyden kaçıp uzaklaşmasına nasıl engel oluyorsa, o da öyle, olduğu yere çakılıp kalmıştı. Boynuzlu Maral Ananın camlaşan ve hep açık duran gözlerinin baltadan korkup kapanmayışına şaşır kalıyordu. Kafa baltadan ürkmüyor, gözlerini bile kırmıyor. Kafa toza çamurla bulanmıştı ama gözleri açık ve tertemizdi. Sanki, ölümün onu yakaladığı andaki şaşkınlık içinde donup kalmış ve öyle bakmaya devam ediyordu dünyaya. Çocuk, sarhoş Orozkuł'un baltayı o açık gözlere indirmesinden, onları patlatıp çıkarmasından korkuyordu şimdii.

Boynuz hala kopmuyor, Orozkuł kudurdukça kuduruyor, baltanın ağızıyla, tersiyle rastgele vurmaya devam ediyordu...

Seydahmet Orozkuł'un yanına sokuldu:

-Böyle giderse boynuzu da kıracaksın, ver baltayı ben yapayım...

Orozkuł baltayı savura savura hırıltılı bir sesle cevap verdi:

-Çekil başımdan! Kendim yaparım, sen parçalayamazsan!

-Nasıl istersen.

Seydahmet böyle derken yere tükürdü ve evine doğru yürüdü. O iri yarı kara adam da kendi payına düşen etleri bir torbaya koyrup sırtlamış, onun ardından yürüyordu.

Orozkuł sarhoş inadıyla hala Boynuzlu Maral Ana'nın kafasını koparmaya çalışıyordu. Nice zamandır beklediği fırsatı yakalamış da, şimdî intikam alıyor, hincini çıkarıyordu.

Balta darbesiyle sıçrayıp ayakları dibine düşen kafayı

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
tekmeliyor, sanki anlayacakmış gibi ağızı köpüklene köpüklene küfürler savuruyordu ona:

-Seni alçak! Namussuz! Al sana! Al sana! Aldatırsın ha! Seni pàramparça etmezsem bana da Orozkul demesinler!

Baltayı indirmeye devam ediyordu. Sonunda maralın kafası çatladı, etrafa kemik kırıkları sıçramaya başladı.

-Al sana! Al sana!

Balta birden maralın gözüne isabet etti. Çocuk bir çığlık attı. Patlayan gözden sarı, yapışkan bir sıvı aktı. Şimdi hayvanın gözü de ölmüştü. Orozkul vahşi bir kin ve kudurganlıkla mırıldanıyordu:

-Bundan da büyük kafaları kıracagım! Bundan da büyük boynuzları parçalayacağım!

Kafayı alnından ve tepesinden yarabilmişti. Baltayı atıp iki eliyle birden boynuza yapıştı. Kafayı da ayağı ile basarak olanca gücüyle bükmeye başladı. Sonra, bir ağacın kökünden söküldürken çıkardığı çatırtı ile, boynuzu koparıp aldı. Orozkul ve Bekey hala için sihirli beiği takip getireceği Maral Ana'nın boynuzu idi bu...

Çocuk pek fena oldu. Döndü, elindeki böbreği yere bırakıp, yavaş yavaş evlerine doğru yürüdü. Herkesin yanında düşüp bayılacak, midesi bulandığı için kusacak diye çok korkuyordu. Yüzü sapsarı olmuş, alnını yapışkan ve soğuk bir ter basmıştı. Harıl harıl yanmakta olan ateşin yanından geçti. Kazandan yine öyle yoğun buhar çıktı. Zavallı Mümin yine sırtı herkese dönük, yüzünü ateşe vermiş duruyordu. Çocuk dedesini rahatsız etmek istemedi. Bir an önce eve gidip yatağına girmek, başını yorganın altına gizlemek istiyordu. Hiçbir şey duymamak, hiç kimseyi görmemek, unutmak istiyordu...

Evin önünde Bekey hala çıktıı karşısına. Halası gülünç bir şekilde giyinip süslenmişti ama, yüzü gözü Orozkul'dan yediği dayağın morartılılarıyla doluydu ve çok zayıftı. Yersiz bir neşe içinde o büyük et ziyafeti için eli yağlı dolararak oraya buraya koşuyordu.

-Neyin var senin? diye çocuğu durdurdu.

-Başım ağrıyor.

-Vah yavrum vah! Hastasın demek!

Coşkun bir sevgi gösteriyordu çocuğa. Yanaklarından şapır şupur öptü. O da ötekiler gibi sarhoştu. Onun nefesinden de ötekilerde olduğu gibi tiksindirici bir votka kokusu geliyordu.

-Başı ağrıyormuş yavrumun! Ah canım benim! Herhalde karnın da açtı?

-Hayır, aç değilim. Yatmak istiyorum.

-Peki, gel öyleyse seni yatırayım. Yapayalnız kalacaksın ama! Bak, herkes bizim evde toplantı. Konuklar da, bizimkiler de. Et de pişti zaten. Çocuğu razı etmişti. Elinden tutup eve doğru götürdü onu.

Ocağın önünden geçerlerken Orozkul göründü. Ter içindeydi. Yüzü inek memesi gibi şişik ve kızarıkçı. Elindeki maral boynuzunu, zafer kazanmış gibi bir kurumla Mümin dedenin yanına fırlattı. İhtiyar hafifçe doğruldu.

Orozkul ona dönüp bakmadı bile. Orada bulunan su dolu bir kovayı kaldırıp, üstüne başına döke döke içmeye başladı. Bir ara ağını kovadan ayırarak:

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Artık ölebilirsin! dedi birdenbire.

Sonra yine başını kovaya daldırdı.

Çocuk, dedesinin dili dolaşa dolaşa cevap verdiği duydı:

-Sağ ol oğul, sağ ol. Artık ölüm beni korkutmaz. Demek bana da saygınlı varımış, ben de şerefleniyorum...

Çocuk bir halsizlik hissetti vücutunda:

-Ben eve gideceğim, dedi.

Bekey halası bırakmadı:

-Orada tek başına yapacağın bir şey yok! diye nerdeyse zorla onu kendi evine götürdü ve odanın bir köşesindeki yatağa yatırdı.

Orozkul'un evinde ziyafet için her şey hazırıldı: Haşlanmış etler, kızarmış etler, kavurmalar.. Nine ile Gülcemal bunları hazırlıyor, Bekey hala ise ocakla ev arasında mekik dokuyordu. Sofranın hazırlanmasını beklerken, Orozkul ve iri-yarı Koketay şıltelere kurulmuş, yastıklara dayanmış, sıcak çaylarını yudumluyorlardı. Birdenbire büyük adam, önemli adam olmuşlar, kendilerini bey gibi, prens gibi görmeye başlamışlardı. Seydahmet ise bardakların boş kalmamasına dikkat ediyor, durmadan çay dolduruyordu.

Çocuk, hiç ses çıkarmadan yatıyordu köşesinde. Sinirleri gerilmiş, eli ayağı tutmaz haldeydi. Yine üzümeye, titremeye başlamıştı. Kalkıp gitmek istiyordu ama yataktan çıkar çıkmaz kusmaktan korkuyordu. Biraz hareket etse, boğazına gelip tıkanan şey dışarı fırlayacaktı çünkü.

O sırada kadınlar Seydahmet'i dışarı çağrırdılar. Seydahmet gitti ve az sonra döndü. Elindeki kocaman sırlı tepsisi tepeleme et doluydu ve etler duman tütyordu. Tepsiyi iki eliyle ve güçlükle taşıyarak, Orozkul'la Koketay'ın önlerine usulca koydu. Onun ardından da kadınlar çeşit çeşit yemekleri taşıyarak içeri girdiler.

Bıçaklar, tabaklar kondu. Herkes yerini aldı. Seydahmet de votka kadehlerini doldurmaya başladı. Köseye dizilmiş içki şişelerini başıyla işaret ederek:

-İçkici başı benim! diyordu.

En son Mümin dede girdi içeriye. Tuhaftır bir durumdaydı. Her zamankinden daha küçük, daha bitkin görünüyordu. Boynunu kısıp bir kenara ilişmek istediler, iri-yarı Koketay yüce gönüllü davranışarak yanına oturmasını rica etti:

-Buraya gelin Aksakal, yanımıza oturun.

-Sağ ol, şuruda oturayım, nasıl olsa biz evimizdeyiz.

-Yoo olmaz, en yaşlımız sizsiniz. Buraya buyrun.

İsrar ederek onu kendisiyle Orozkul'un arasına oturttu.

Sonra da:

-Haydi Aksakal, dedi, içelim. Bu uğurlu av şerefine kaldırımlı kadehlerimizi. İlk sözü siz alın.

Mümin dede, öksürüp boğazını temizlemeye çalıştıkten sonra kadehini kaldırarak konuştu:

-Bu evde huzur olması dileğiyle. Huzur olan evde mutluluk da olur.

-Çok doğru, çok doğru.. diye onu onayladılar ve herkes kadehini ağızına
Sayfa 78

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
götürdü, birkaç yudum içti.

Koketay, Mümin dedenin şerefe kadeh kaldırdığı halde içkisini içmediğini gördü ve sitem etti:

-Ama olmadı.. Damadınıza ve kızınıza mutluluk dileyerek kadeh kaldırıyor, sonra da içkinizi içmiyorsunuz!

Dede biraz telaşlandı:

-Madem ki onların mutluluğunu istiyoruz, ben de içerim elbet.

Ve Mümin dede, herkesin şaşkınlık bakışları arasında, ağzına kadar votka dolu kadehi bir solukta içip bitirdi ve sonra başını iki yana salladı.

-Yaşasın! İşte bu görülecek şey!

-Dedemizin eşi yoktur!

-Aferin dedeye, yaman bir adammış doğrusu!

Herkes gülüyordu ve Mümin dedeye övgü yağırdı. Odanın içi iyice ısınmış, boğucu bir hava ile dolmuştu. Çocuk acıdan kıvranyordu, midesi bulanıyordu. Gözleri kapalıydı, ama bu sarhoş insanların bütün söylemeklerini, dudak şapırdıtmalarını, Boynuzlu Maral Ana'nın etini iştahla tükürürken birbirlerine en iyi parçaları ikram etmelerini, yağlı kadehleri tokuşturmaklarını, büyük bir tabağ kemirilmiş kemiklerin atılışını... duyuyordu.

Koketay dudaklarını şapırdatarak:

-Nefis, sanki körpecik bir tay eti! dedi.

-Ne sandınız ya? Hem dağlarda yaşa, hem de böyle et yeme! O kadar aptal mıyız biz? dedi Orozkul.

Seydahmet onu onayladı:

-Doğru ya! Yoksa niye yaşıyoruz buralarda?

Boynuzlu Maral Ana'nın etini hepsi çok beğenmişti. Nine, Bekey hala, Gülcemal, hatta Mümin dede bile. Bu arada çocuğu da unutmamışlardı. Bir tabağ et ve öbür yemeklerden koyarak-önüne götürdüler ama istemedi. Hasta olduğunu anlayan sarhoşlar, bir daha yemek götürüp rahatsız etmediler onu.

Çocuk dişlerini sıkıyor, bunun mide bulantısını azaltacağını düşünüyordu. Ama ona asıl acı veren güçsüzlüğünü anaması, Boynuzlu Maral Ana'yı öldüren bu insanlara hiçbir şey yapamaması idi. Çocuk hiddetyle ve umutsuzca, onları cezalandırmak, ne kadar korkunç bir suç işlediklerini anlatmak için öc alma hayalleri kurmaya başladı. Ne var ki, onları cezalandırmak için Kulubeg'i yardıma çağırımaktan başka yol bulamıyordu. o firtinalı gecede, öteki genç şoförlerle birlikte ot taşımaya gelen asker parkalı o yiğitten yardım isteyebilirdi. Tanıldığı insanlar arasında Orozkul'un üstesinden gelebilecek, onun yüzüne karşı gerçekleri haykırabilecek tek insan o idi.

Ve hayalinde Kulubeg'i yardıma çağrırdı. o da kamyonunu hızla sürerek geldi. Makineli tüfegini alarak sürücü koltuğundan atladı:

-Nerdeler?

-Şurada!

İkisi birden Orozkul'un evine koşular. Bir tekme vurarak kapıyı açtı Kulubeg: Eller yukarı! Kimse yerinden kimildamason! diye makineliyi üzerlerine doğruldu. Neye uğradıklarını şaşırdılar, oldukça yerde

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
korkudan tır tır titremeye başladılar. Son lokmaları boğazlarında kaldı.
Ağızları yüzleri yağ içinde, ellerinde ise yedikleri yağlı etin iri
kemikleri, karınları iyice doymuş sarhoş adamlar, kımıldamadan duruyorlardı.
Kulubeg makinelî tüfeğini Orozku'l'un şakağına dayadı:

-Rezil herif! Ayağa kalk!

Orozku'l baştan ayağa titreyerek ve Kulubeg'in ayaklarına kapanarak
kekeleye kekeleye yalvarmaya başladı:

-Aa a cı ba na! Öö öl dür me beni!

Kulubeg acımadı:

-Dışarı çı köpek! Sonun geldi artık!

Böyle derken kıcıına bir tekme atarak onu dışarı itmişti.
Orada bulunanların hepsi, korkudan dillerini yutmuş olarak
avluya çıktılar. Kulubeg emir verdi:

-Yüzünü duvara dön! Boynuzlu Maral Ana'yı öldürdüğün için, ucuna sihirli
beşiği takıp getirdiği boynuzunu kestiğin için öleceksin!

Orozku'l'un dizlerinin bağı çözüldü ve yere yattı. Toz
toprak içinde sürünyor, hüngür hüngür ağlıyor, inliyor,
yalvariyyordu:

-Öldürmeyin beni! Çocuğu olmayan, dünyada yapayalnız kalmış bir insanım
ben. Ne oğlum var, ne kızım. Acıyon bana...

Ne olmuştu gururuna, kibirine, çalımına? Alçak, yüzsüz korkak! Öldürmeye
bile değmezdi böylesi. Çocuk Kulubeg'e:

-Peki öyleyse, onu öldürmeye lim, dedi. Ama burdan
defolup gitsin ve bir daha hiç görünmesin. Onun gibi bir
adamın hiç işi yok burda.

Orozku'a ayağa kalktı, pantalonunu düzeltti, ardına
bakmaya bile cesaret edemeden yürüdü. Boynunu iyice kısmıştı.
Perişandı. Şiş göbeği sallanıyor, pantalonu sarkıyordu. Ama Kulubeg durdurdu
onu:

-Dur bakalım! Sana son bir sözümüz daha var! Hiç çocuğun olmayacak!
Çünkü sen kötü, pis bir yaratıksın! Burada seni hiç kimse sevmiyor. Orman
sevmiyor, ormanın aacı, bir tek otu sevmiyor seni. Bir faşistsin sen. Hadi
defol ve sakın bir daha buralara ayak basayı deme! Çabuk kaybol!

Orozku' ardına bile bakmadan hızlandı.

-Yakala! Tut! diye bağırdı Kulubeg onu korkutmak
için havaya iki el ateş ederek. Sonra gülmeye başladı.
Çocuk sevinçten uçuyordu. Orozku gözden kaybolunca Kulubeg bu defa kapının
önünde suçlu suçlu duran ötekileri azarladı:

-Böyle bir adamlı bir arada nasıl barınabildiniz? Nasıl
katlandınız ona? Hiç utanmıyorsunuz!

Hak yerini bulmuştu. Çocuk iyice rahatladı. Kendisini
bu hayale öyle kaptırmıştı ki herkesin Orozku'l'un evinde niçin
toplandığını, niçin yeyip içtiklerini unutmuştu.

Bir kahkaha patlaması onu o mutlu, o mucize aleminden çıkardı. Gözlerini
açıp kulak kabarttı. Dedesi odada değildi. Kadınlar kap-kacağı topluyor,
çay servisine hazırlanıyorlardı. Seydahmet yüksek sesle bir şeyler
anlatıyor, ötekiler de katıla katıla gülüyordu:

-Ee, sonra ne oldu?

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

-Hadi anlat!

Orozkul gülmekten kırılayordu. Ölecekti nerdeyse.
Ahlar uflar arasında:

-Şey... şunu bir kere daha anlat.. Sonra sen ne dedin de
bu kadar korktu? Uf.. çok gülünç.. dayanamayacağım..
Seydahmet hiç nazlanmadan anlatmaya başladı:

-Bakın nasıl oldu: Marallara yaklaştık. Onları ormanın ağaçsız bir
yerinde görmüştük. Üçü de oradaydılar. Tam atları bir ağaca bağlamıştık ki
bizim ihtiyar ellerime yapıştı: -Marallara ateş edemeyiz! dedi, Biz
Buğuluyuz, Maral soyundanız, Boynuzlu Maral Ana'nın soyundan... Küçük
bir çocuk gibi saf saf bakıyordu bana. Gözleriyle yalvarıyordu. Katılı
katıyla gülmek geldi içimden ama kendimi tuttum. Üstelik çok ciddi bir
tavrıla: Ne oluyor sana, yoksa sen hapsi boylamak mı istiyorsun? dedim.
Yoo dedi: Bilirsin ki bu eski masallar Beğ'ler zamanında yoksul halkı
sındırıp sömürmek için uydurulmuş!. dedim. İhtiyarın ağızı
açık, dona kaldı. Yahu sen ne diyorsun? dedi. Ne dedığımı duydu: Sen
şimdi bırak bu bey masalını, bay masalını!
Yoksa bir yetkiliye iki satır yazı yazarım, hiç yaşına bakmadan
tutuklarlar seni!

-Kah! Kah! Kah!

Herkes birden katılı katılı gülüyordu. En çok gülen de
Orozkul idi. Çünkü herkesten fazla onu neşelendiriyordu bu
olay. Seydahmet anlatmaya devam etti:

-Sonra marallara yavaş yavaş sokulduk. Başka bir
hayvan olsa bizi görür görmez bir iz bile bırakmadan kaçırıp
giderdi ormana. Ama bu enayı marallar hiç kaçmıyor. Çünkü onları hiç
korkutmamışlar -Sarhoş Seydahmet biraz farfarlık ediyordu- Ben, elimde
tüfek, önden gidiyordum, ihtiyar da peşimden.. İşte o sırada beni bir
şüphe aldı. Çünkü o güne kadar ben bir serçe bile vurmamıştım. Doğru
söylüyorum, şaka değil, bir serçe bile vurmamıştım. Eğer maralı vuramazsam
ormana dalıp kaybolacaklardı. Sonra, yakala yakalayabilirsən! Geçidi aşar
giderler. Böyle bir avı kaçırırmak da aptallık olurdu. Ama bu bizim ihtiyar
eski avcılardandır.

Eskiden ayı avına çıktı. Bunu bildiğim için ona dedim ki:
Dede, al şu tüfeği, sen ateş et! . Olmaz, sen yap o işi dedi.
Görmüyor musun, zil-zurna sarhosum ben dedim. Ayaklarımın
üzerinde duramıyorum gibi sallanmaya başladım. Zaten tomruğu sudan
çıkarlığımız zaman birlikte bir şise votka içtiğimizi görmüştü. Onun için
sarhoş numarası yapıyordum...

Yine bir kahkaha koptu odada: Kah! kah! kah!..

-Ona dedim ki: Ben bu işi asla başaramam, eğer maralları kaçırırsak bir
daha hiç gelmezler. Elimiz boş dönmemekense hiç dönmeyelim daha iyi.
Biliyorsun değil mi sebebini? Düşün biraz: Niçin gönderdiler bizi buraya?.
Bir şey demedi. Ama tüfeği de bir türlü almıyordu eline. Pekala,
nasıl istrsen dedim. Tüfeği elimden düşürüp, dönüp
gidiyor numarası yaptım. O da peşimden geldi. Bak, dedim, Orozkul beni
kovarsa pek önemli değil, ama senin gibi bir ihtiyar nerede iş bulur?. Yine
bir şey demedi. Ben ise, tabloyu tamamlamak, numaramı pekiştirmek için
şarkımı mırıldandım:

Kızıl dağlardan inmişim, kızıl dağlardan

Altında kızıl aykırı he, kızıl küheylan

Aç kapını ey bezirgan, kızıl bezirgan...

Yine hep birden güldüler: Kah! Kah! Kah!

-Sarhoş olduğuma iyice inanmıştı. Tüfeği almak için
Sayfa 81

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

onu bıraktığım yere yürüdü. BİZ böyle tartışırken marallarımız biraz uzaklaşmıştı. Dikkat et, dedim, kaçırırsak bir daha hiç yakalayamayız. Ürkütmeden ateş edeceksin. İhtiyar tüfeği aldı. Yavaş yavaş yaklaştık. O, aptal aptal mırıldanıyordu: Bağışla beni Boynuzlu Maral Ana! Bağışla!. Ben ısrar ettim: Bak söylüyorum, vuramazsan sen de o marallarla kaç git. Çünkü hiç eve gelmemen daha iyi olur o zaman.

Yine güldüler: Kah! kah! kah!

Sarhoşların hırıltısı, kahkahası ve pis içki kokusu çocuğu boğacaktı nerdeyse. İyice terlemişti. Şişip çoğalan, beynine sığmayan şiddetli ağrı başına çatlatacaktı. Sanki birisi başını tekmeliyor, balta ile yüzüne gözüne vuruyor, o ise gözünü saklamak için başına sağa sola çekiyordu. Yüksek ateşten cayır cayır yanıyordu... Birden kendini soğuk bir çay kenarında hissetti. Balık olmuştu. Her şeyi vardı: Kuyruğu, balık vücudu, balık yüzgeçleri... Yalnız başı değişimemişti, üstelik de gittikçe ağrısı artıyordu. Çaya atladi. Soğuk, derin, karanlık sularda yüzüp gidiyordu. Hayatının sonuna kadar balık olarak kalacağıını, dağlara hiç dönmeyeceğini söylüyordu kendi kendine. Artık dağlara hiç dönmeyeceğim!

Balık olarak kalayım daha iyi! Balık olarak kalayım daha iyi! Balık olarak...

Onun yatağından usulca kalkıp dışarı çıktıığını kimse farketmedi. Evin köşesini döner dönmez kusmaya başladı. Duvara tutunuyor, inliyor, ağlıyor, gözyaşları ve hıçkırıklar arasında boğuk bir sesle şöyle diyordu:

-Balık olarak kalsam daha iyi! Gideceğim buradan.
Balık olmak istiyorum!

Pencerenin o tarafında, Orozku'l'un evinde insanlar kahkahalar, çılgınlıklar atıyor, sarhoş hırıltıları çıkarmıyorlardı. Bu vahşi gülüşler çocuğun kafasını patlatıyor, işkenceler içinde bırakıyordu onu. Biraz nefes alıp dinlendikten sonra avluda yürümeye başladı. Avlu boştu. Sönmüş ocağın başında dedesi Mümin'i gördü: Sarhoş kendini bilmey bir halde, Maral Ana'nın boynuzu yanında, toza toprağa uzanmış yatıyordu. Yine orada bir yerde, köpek, maralın başından kalanları kemiriyordu. Başka kimseler yoktu.

Çocuk dedesinin üzerine eğildi, omuzundan tutarak sarstı:

-Dede, kalk eve gidelim, haydi kalk, gidelim! dedi.

İhtiyar adam cevap vermedi. Sanki çocuğun sesini duymamıştı. Hem cevap vermeye kalksa ne söyleyebilirdi?

Çocuk yalvarıyordu:

-Kalksana dede, haydi kalk eve gidelim!

Cocuk, dedesinin burada toza-toprağa uzanarak yattığının asıl sebebini biliyor muydu? Torununa Boynuzlu Maral Ana'nın kutsallığını anlatmıştı. Onu buna inandırmıştı.

Sonra da bütün anlattıklarına, telkinlerine kendisi ihanet etmişti. Hem de bunu talihsiz kızı ve torunu için yapmıştı. İşte bunun için, rezil olduğu için ölü gibi yatıyordu burada. Bunun için cevap veremiyordu.

-Dede, bari başını kaldır, diye yalvarıyordu çocuk.

Rengi iyice kaçmış, hareketleri zayıflamış, elleri dudakları titriyordu:

-Dede, benim ben! Duyuyor musun? Çok fenayım, başım ağrıyor, çok ağrıyor..
diye ağlıyordu.

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

İhtiyar inledi, kımıldadı ama kalkmadı.

Çocuk gözyaşlarını sel gibi akıtarak dedesini sarsıyordu:

-Dede, Kulubeg gelecek mi? Söyle gelecek mi?

Çocuk, zorlanarak da olsa dedesini yüzüstü çevirdi. Onun toza belenmiş yüzünü, seyrek yapışık sakalını görünce ırkıldı. Biraz önce Orozkul'un baltasıyla parçalanan Boynuzlu Maral Ana'nın başı canlandı gözünde ve korkudan kenara sıçradı. Biraz uzakta durup:

-Balık olacağım ben, duyuyor musun dede, balık olacağım ve yüzüp gideceğim buralardan. Kulubeg gelirse ona benim balık olduğumu söyle. Dede cevap vermedi.

Çocuk güçlükle yoluna devam etti, çaya gitti ve hemen suya girdi. Acele ediyor, ayağı kayıyor, düşüyor ama hemen kalkıyor, suyun sıçrınca titreye titreye koşmaya devam ediyordu. Çayın hızlı akışlı derin yerine geldi ve akıntı alıp götürdü onu. Burgaçlarda çırprınlıyor, yüzüyor, nefesi kesiliyordu. Gittikçe daha çok üzüyordu...

Çocuğun balık olup çay boyunca yüzüp gittiğini henüz kimse bilmiyordu.

Avludan bir sarhoş şarkısı duyuldu:

Kambur dağlardan inmişim, kambur dağlardan

Kambur deve üstünde hey kambur deve..

Aç kapınızı ey bezirgan, kambur bezirgan

Gel içelim seninle hey, acı şaraptan...

:::::::

Sen artık bu şarkıyı duyamazsan. Su boyunca yüzüp gittin çocuğum. Kendi efsaneni de alıp götürdün. Yüzüp gittin. Kulubeg'in gelmesini beklemedin. Yazık, çok yazık! Beklemedin Kulubeg'i. Niye koşup yola çıkmadın? Yola çıkip koşsaydın mutlaka görecektin onu. Daha uzaktan görür görmez tanırdın onun kamyonunu. Elini kaldırınca o hemen dururdu.

-Nereye gidiyorsun? derdi Kulubeg.

-Senin yanına, diye cevap verirdin.

Seni hemen şoför kabinine alır, yanına oturturdu. Beraber giderdiniz. Sen ve Kulubeg. Önünüzde hiç kimsenin görmediği Boynuzlu Maral Ana koşardı. Ama sen görürdün onu...

Ama sen yüzüp gittin. Hiçbir zaman balık olamayacağını biliyor muydun? İsık-Göl'e kadar yüzemeyeceğini, beyaz gemini göremeyeceğini ve ona Selam Beyaz Gemi, ben geldim, ben! diyemeyeceğini biliyor muydun? Çay boyunca yüzüp gitin çocuğum.

Şimdi ben sana yalnız şunu söyleyebilirim: Çocuk kalbinin, çocuk ruhunun bağılaşmadığı her şeyi reddettin. İşte beni teselli eden de budur. Bir şimşek gibi yaşadın sen. Bir defa çaktın ve söndün. Şimşegi çaktıran göktür. Ve gök ebedidir. İşte budur beni teselli eden. Bir başka teselli daha var: İnsandaki çocuk vicdanı, tohumdaki öz gibidir. Ve o öz olmadan tohum filizlenmez, gelişmez. Yeryüzünde bizi neler beklerse beklesin, insanoğlu doğdukça ve ölüükçe, insanoğlu

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
yaşadıkça, hak ve doğruluk denen şey de var olacaktır...

Sana, senin sözlerini tekrarlayarak veda ediyorum:

Merhaba Beyaz Gemi, ben geldim!.

-SON-

BEYAZ GEMİ ÜZERİNE GEREKLİ AÇIKLAMALAR

Cengiz Aytmatov

Söze başlarken kendimi savunmaktan uzak olduğumu belirtmek isterim. Çünkü kendini koruma içgüdüsü, yazarlıkta her zaman en önemli yeri almayıabilir.

Beyaz Gemi hakkında kendime özgü bazı düşüncelerim var elbette. Ancak bu, eleştirlere kulagım tıkalı olduğu anlamını vermez. Literaturnaya Gazetada çıkan bütün eleştirlere saygı duyдум. Ayrıca, hikayemi okuyup fikirlerini bildiren okurlarına gönül borçluyum. Bir yazar, herhangi bir eseriyle okuru heyecanlandırabiliyorsa o yazara ne mutlu.

Edebiyat konusunda arkadaşlarının görüşlerini öğrendikten sonra susup, tartışmaya karışmayıp bilirdim. Ama edebiyatta, gerçeğin araştırılmasıyla birinci derecede ilgili olan bir yanın daha olduğunu unutmamalıyız. O da okurlardır. Okurların, bütün kanıları, bütün görüşleri, yazarının de dahil, öğrenmek istemesi doğaldır. Bir de edebiyatta polemiğin bir çeşit edebiyat öğretimi olduğunu unutmamak gereklidir.

Gerck D. Starikov, gerekse A. Alimcanov'un eleştirilerinde çok ilginç görüşlerin yanında öyleleri var ki, bunlar okuru, sanatı çok yüzeyde anlamasına yöneltiyor. Sanırım bütün mesele, bu eleştirmenlerin bazı şeyleri ya tam anlayamadıkları ya da ters anladıklarıdır. Örneğin Geyik Ana efsanesini ele alırken, Starikov, benim hikayemde bu efsanenin gereksiz bir umutsuzluğa büründüğünü ileri sürüyor: demek oluyor ki insanlık tarihinde yalnız Çiçekbozuğu Topal Karı'nın kehanetleri gerçekleşmiştir. Hikayedeki çocuğun geleceği yoksa bu kehanetlere mi dayanıyor?

Ama bu doğru mudur? İnsanlık tarihi gibi bir genellemeyi bir yana bırakalım, efsane üzerinde durmalım. Bunlar bilindiği gibi bir ulusun anıtını, yaşıntının özü, felsefesi ve tarihidir. Bütün bunlar fantastik bir masal biçiminde ifade buluyor. Bunlar, gelecek kuşaklara birer vasiyettir. İnsan, iç dünyasına bir biçim verirken, kendisini çevreleyen doğayı anlatmaya çalıştı, kendini doğanın bir parçası gördü. Yaşı yüzyılları aşkın Geyik Ana efsanesindeki ahlak anlayışının bugün bile geçerli oluşu beni şaşırttı. İnsanın, ilk kaynaklarından başlayan ve durmadan gelişen iyiliğe doğru aksı, doğaya akıllıca hakim olmak isteyisi, efsanede açıkça görülüyor.

Yazık ki eleştircilerim, efsane üzerinde durmuyorlar. Oysa, insanla doğa arasında uygun bir bağın varoluğu, daha da geliştirilmesi gereği vardır efsanede. İnsan çok eskiden beri doğayı kendi kendinden korumaya çabalıyor. Kendini çevreleyen dünyanın güzellikini ve zenginliğini korumak gibi güç ve gerçekten yüzyıllara dayanan konuyu çözemiyor. Konu öylesine önemli ki, eskiden insanları bu konuyu dram ve trajedi biçimine sokarak, kendilerinin doğaya karşı olan tutumunu otokritiğe sunmak, kendisi vicdanlarını uyarmak istediler. Bu, bundan sonraki kuşaklara da bir uyarı idi.

Geyik Ana, bütün var olanın anasıdır. Bu efsane daha da çözümlenecek olursa insanın zorbalık ve zulme karşı korunma içgüdüsü anlamı çıkarılabilir. Bana öyle geliyor ki, eleştirmenler efsanenin ana fikrini sezmemişler. Yoksa içinden çıkmaz durum ile karanlık kehanetlerden söz etmezlerdi. Efsaneye göre

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi

bizler zulümden nefret etmeye çağrılıyoruz. İyiliğe kólülükle değil, iyilikle karşılık vermemiz isteniyor: bizi çevreleyen dünyaya ve kendi vicdanımıza karşı sorumlu olduğumuz hatırlatılıyor. Efsaneler, masallar halka ahlak eğitimi verir bir yerde. Ama bu eğitim, bilindiği gibi, yalnız olumlu örnekler ve mutluluk vadeden sonuçlara dayanmaya bilir. Bir de geleceğe kuşkuyla baktıran, halkların geçmişteki kendi yanlışlıklarının otokritiğine dayanan masallar, efsaneler de olmalıdır. (Hikayemde aldığım efsanede bu otokritik, maralları öldüren insanları suçlamak biçiminde ortaya çıķıyor).

Ben burada hiçbir içinden çıķılmazlık görmüyorum. Bir düşünceye göre sanat, mutluluğu, sevinci, iyimserliği çağrırmalıdır. Doğru sanat, insanı derin düşüncelere de sürüklemeli, insanı sarsmalı, insanda acıma duygusu uyandırmalı, kötülüğü protesto etmeli, insanı üzmeliidir. Ayrıca hayatın, ayak altına alınan, yok edilen, küçük düşürülen en değerli yönlerini yeni baştan kurmak, korumak ve kurtarmak istedigini uyandırmalıdır.

Şu var ki, hayatı ve sanatta içinden çıķılmaz durumlar her zaman birbirine benzemeyebilir. Günlük yaştımız açısından Jüliyet'in ölümü nedir? Zayıf olan bir insanın üzüntüsü, bulunduğu durumun içinden çıkmazlığı, intihardır. Ama sanatta Jüliyet'in ölümü böyle midir! Görünürde aynı şey gibidir, ama Shakespeare'in kaleminde bu içinden çıķılmazlık çok büyük bir güç haline geliyor, bir boyun eğmezlik, bir ruh büyülüğu oluyor. Bu bir inanç ve bir uzlaşma tanımadır; bu aşk ve nefrettir; bu savaşa çağrıdır; bu sadakattır; hayatı pahasına kişiliğin korunmasıdır. Ve bunlar, Romeo ve Jüliyet'in içinden çıķılmaz durumları hakkında söylenebilen bütün sözler değildir...

Shakespeare'in trajedisı, içinden çıķılmaz sonu, kahramanları öldüğü halde, hayatı sağlam temellere dayandıran olumlu bir eseridir. Evet, olumlu kahramanlar, olumsuz kimselerle çatışırken yeniliyor, ama Romeo ve Jüliyet'in hikayesi bize halkın, hukukun anlamını, özgür insan olmayı öğretiyor. Bu haklar uğruna kahramanlar ölüyor, ama yaşayanlar için yüce ve güzel oluyor bu çift.

Matematikte tersinden başlayarak ispatlama metodu var. Bu sanatta da vardır, sanata özgü bir biçimde tabii. Beyaz Gemi'de en çok tartışma konusu olan çocuğun ölümünü uzun uzun düşündüm. Böyle bir sonu kabul etmek istemeyen, buna karşı koyan okur ve eleştirmenler için hikaye, içinden çıķılmaz değil, tam tersine içinden çıķılır bir yol göstermektedir. Ancak bu, kağıdın ötesinde, okurların yüreklerindedir. İşte bu tersinden başlayan ispatlamanın sırrıdır. Söz geliş, A. Alimcanov'un yarısındaki sistem akıma geliyor. Hani Mümin Dede'nin Geyik Ana'yı öldürdükten sonra, canavar Orozkul'la karanlıktan başka bir şeyin kalmadığını anlatan yer. Ama ben A. Alimcanov'a arkadaşça derim ki: Unutuyorsun Sevgili Anvar, bir şey daha kalıyor, o da okur! Hikayedede, olay ne olursa olsun, zaferi kim kazanırsa kazansın, yenilen kim olursa olsun, gerçek zafer, estetik ve fikirsel sonuçdadır. Hikaye okuru etkilemiş, onun adalet duygularını ayağa kaldırmışsa, hikayedede iyi, kötüye yenilse bile sonuç olumludur. Yeter ki okur, iyi için kötüyle savaşa hazır olsun. Önemli olan budur. Bazı nedenlerden dolayı edebiyatta kahramanlar,lığın hayatına yerleşmesini sağlanamayabilirler. Bunun Sovyet edebiyatının en belirli örneği, Fedeev'in Partizanlar'ıdır. Partizan bütüğü devrim için çarpışırken, yeni hayat uğruna ölüyor, ama okuyucu bütün varlığıyle onların tarafını tutuyor ve Partizanlar'ın zaferi de bu oluyor.

Beyaz Gemi'de çocuğun ölümünü anlatırken, hiçbir zaman kötülüğün iyiliğe ağır basmasına uğraşmıyorum. Amacım, hayatın köklerini sağlamlaştırmaktır. Bu, kötülüğün en kabul olunmaz biçimimle reddi oluyor ve kahramanım ölüyor. Bunda başarılı olup olmadığını bilemem. Ancak şunu iyi biliyorum, zafer hiçbir zaman Orozkul'un değildir. Eleştirmenler burada yanlışlıyor, kötülüğün

Cengiz Aytmatov - Beyaz Gemi
iyiliği yemesi burada bile göstermeliktir. Evet, çocuk ölüyor,
ama ahlak üstünlüğü yine onda kalıyor. Ben, hikayenin yazarı
olarak bunda direniyorum.

D. Starikov, yazısında, çocuğu koruyabilecek gerçek güçlerin var olduğunu söylüyor. Elbette böyle güçler olmasaydı, durum çok, ama çok üzücü olacaktı. Bunun içindir ki çocuğun ölümü bu derece inanılmaz, dayanılmaz bir hal alıyor. Bazı okuyucular, yazar çocuğun geleceğini daha tatlı bir sona bağlayamaz mıydı? diye soruyorlar. Hayır, ben burada serbest davranışım değilim. Sanat düşüncesinin mantığı budur. Su mantığın yönetimi ne yazık ki yazarın elinde olmayan prensiplerdir. Bir okuyucum bana yazdığını mektupta dediği gibi, Orozku'l'u tutuklatamazdım; Mümin Dede'ye emekli maaşı bağlatarak bir huzur evine gönderemezdim; çocuğu şehirde bir yatılı okula yerleştiremezdim. Bu davranış çok iyi olurdu elbette, ama, kötüluğun de bir genel affa uğratılması demek olacaktı. İki yoldan birini seçmem gerekiyordu: bu hikayeyi yazmak ya da yazmamak. Yazmak ancak böyle olurdu. Bir başka yazar belki başka türlü yazardı.

Beyaz Gemi'nin bu feci sonundan kaçınılamazdı. Çiçek bozuğu Topal Kacakarı'nın kehaneti böyle olduğundan değil. Çünkü çocuğun kişiliğinde gösterilen iyilik, Orozku'l'un temsil ettiği kötülüğe bağdaşamazdı. Çocuksa çocuksu ve Orozku'l'un kaba gücüne ancak kötülüğe dayanmakla karşılık verebilirdi. Mümin'in pasif iyiliği iflas eltı. Oysa çocuğun kötülüğü kabul edemeyiği, onu anıtlaştırıyor. Çocuk okuyucunun yüreğinde kendine bir sığınak bulursa, bu çocuğun gücü olacaktır. Burada hiçbir işin içinden çıkmazlık yoktur. İtiraf edeyim, çocuğumla övünüyorum.

Gelelim Çiçekbozuğu Topal Kacakarı'ya. Kehanetleri bizi korkutmamalıdır. Çünkü bunlar ne lanetlemedir, ne büyür. Bunlar sadece okuyucum S. Mihaylova'nın, fikirlerimi anlayarak yazdığını gibi, birer ihtardır. İnsanlığın birçok isteği gerçek olmuş ve olmaktadır. Tarih, iyiye doğru ilerliyor. Ama bu demek değil ki, kötülük kökünden kazınmıştır.

Kacakarı'nın efsaneden bize, insanın insana birer kurt, birer düşman olduğunu söylemesi tarih açısından doğrudur. İnsanlık borcu, efsanede bir ahlak kuralı olarak gösteriliyor.

A. Alimcanov'un yazısında, asla kabul edemeyeceğim bir tez vardır: Alimcanov'a göre, Mümin Dede, Geyik Anayı vuramazdı. Sözde bu yazarın keyfi görüşü idi... Elbette ki insanlar türlü nedenlerin yükü altında kendi vicdanlarına karşı bir uzlaşma yolunu aramasaydı çok iyi olurdu. Ama ne yazık ki, insanların bu zayıflıktan kurtulmaları için çok büyük çaba gösterilmesi gereklidir.

Son bir şey daha ekleyeyim: Beyaz Gemi deki çocuğa karşı tutumunu Starikov, katı yüreklikle, acımadıyla suçluyor. Ne diyeyim buna karşılık? Çok içten duygularla bazen insanın elinde olmadan, insanda istemeden sebep olmak unsuru mevcut olabilir. Bu duyguların ifadesi, insanın iç yapısına bağlıdır. Ayrıca, çocuğa acımak o derece önemli midir? Ona acımaktansa, onu her şeyden önce anlamak gerek. Sonra, insanın içi, buna yatıyorsa, ne yapalım, derin bir acıma da duyulabilir.

::::::::::::::::::